

Załącznik nr 1
do Uchwały nr .....
Rady Gminy w Człuchowie
z dnia ..... 2013 r.

STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO GMINY CZŁUCHÓW

Zmiana

zgodna z Uchwałą Nr IX/50/11 Rady Gminy w Człuchowie
z dnia 30 maja 2011 r. w sprawie przystąpienia do zmiany
studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania
przestrzennego gminy Człuchów

Tekst

**CZĘŚĆ II – KIERUNKI ZAGOSPODAROWANIA
PRZESTRZENNEGO**

CZĘŚĆ III – KIERUNKI POLITYKI PRZESTRZENNEJ

CZĘŚĆ IV – SYNTEZA USTALEŃ STUDIUM

Integralną częścią niniejszego tekstu są załączniki graficzne
sporządzone w skali 1:25.000:

1A – Kierunki zagospodarowania przestrzennego

1B – Ochrona dziedzictwa kulturowego i zabytków

Człuchów, ... 2013

WYKONAWCA STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO GMINY CZŁUCHÓW – 2002:

FUNDACJA ECOBALTIC – Instytut Problemów Ekorozwoju

ul. Arkońska 54, 80 – 392 Gdańsk, tel. 556 74 30, tel/fax 556 74 14

ZESPÓŁ AUTORSKI STUDIUM:

Imię i nazwisko	Zakres merytoryczny, uprawnienia
mgr inż. arch. Barbara Bańkowska	Generalny Projektant, koordynacja i synteza upr. Ministra GpiB nr 356/88 Członek Izby Urbanistów
Zespół Generalnego Projektanta	
mgr inż. arch. Dorota Kołodziej	uwarunkowania i kierunki polityki przestrzennej upr. proj. nr UA-V-7342-5/64/92 Wk, współudział w uwarunkowaniach i kierunkach polityki przestrzennej współudział w uwarunkowaniach i kierunkach polityki przestrzennej współudział w uwarunkowaniach i kierunkach polityki przestrzennej
mgr inż. Ewa Witońska	
Mariusz Witoński	
Zespół ekspertów	
opracowania branżowe	
mgr Grażyna Topolska	uwarunkowania przyrodnicze upr. geol. nr III-0455
mgr inż. arch. Radosław Kraszewski	uwarunkowania kulturowe
mgr inż. Ryszard Musiał	uwarunkowania i kierunki rozwoju infrastruktury technicznej
inż. Anna Talaga	uwarunkowania i kierunki rozwoju systemu transportowego upr. Ministra GpiB nr 1412/94
mgr inż. Andrzej Piotrkowski	prognozy demograficzne

WYKONAWCA ZMIANY STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO GMINY CZŁUCHÓW – 2010

INPLUS Doradztwo Inwestycyjne
ul. Wilczyńskiego 25e/220
10-696 Olsztyn

ZESPÓŁ AUTORSKI ZMIANY STUDIUM

mgr inż. Piotr Gromelski

mgr inż. Maria Bohutyn

mgr inż. Danuta Król

Główny projektant: mgr inż. arch. Marian Kopliński (nr uprawnień urbanistycznych 963/89), Północna Okręgowa Izba Urbanistów (G-083/2002).

WYKONAWCA ZMIANY STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO GMINY CZŁUCHÓW – 2013

Instytut Projektowania Urbanistycznego
ul. Czyżewskiego 38, lok. 14
80-336 Gdańsk

ZESPÓŁ AUTORSKI ZMIANY STUDIUM:

Główny Projektant: dr inż. arch. Barbara Bańkowska – nr uprawnień urbanistycznych 356/88, Północna Okręgowa Izba Urbanistów G-003/2002

Projektant: mgr inż. arch. Radosław Kraszewski – Północna Okręgowa Izba Urbanistów G-292/2012

Projektant: mgr inż. arch. Jan Kołodziej

Projektant: mgr inż. Ryszard Musiał

Spis treści

CZĘŚĆ II – KIERUNKI ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO	7
1. Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030	7
1.1. Wpływ uwarunkowań na kierunki przekształcenia systemu osadniczego	7
1.2. Wizja zagospodarowania przestrzennego do 2030 roku	8
2. Kierunki polityki przestrzennej w Planie Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Pomorskiego	9
2.1. Wpływ uwarunkowań na kierunki zmian w sieci osadniczej	9
2.2. Zasady i kierunki kształtowania sieci osadniczej	10
3. Kierunki zmian w strukturze przestrzennej gminy oraz w przeznaczeniu terenów	15
3.1. Cele rozwoju gminy	15
3.2. Wpływ uwarunkowań na kierunki zmian struktury przestrzennej	15
3.3. Kierunki zmian w strukturze przestrzennej i przeznaczenia terenów	16
3.4. Strefy polityki przestrzennej	17
3.5. Wyróżnione elementy struktury przestrzennej	18
3.5.1. Ośrodki wiejskie	18
4. Kierunki i wskaźniki dotyczące zagospodarowania oraz użytkowania terenów w tym tereny wyłączone spod zabudowy	21
4.1. Wpływ uwarunkowań na strukturę zagospodarowania	21
4.2. Kierunki dotyczące zagospodarowania i użytkowania terenów	22
4.2.1. Obszary rozwoju zabudowy mieszkaniowej	22
4.2.2. Obszary rozwoju zabudowy mieszkaniowo-usługowej	22
4.2.3. Obszary rozwoju zabudowy usługowej	23
4.2.4. Obszary rozwoju zabudowy przemysłowej	23
4.2.5. Obszary i tereny górnicze	23
4.2.6. Obszary lokalizacji elektrowni wiatrowych	23
4.2.7. Obszary wskazane do zalesień	24
4.2.8. Obszary lokalizacji terenów rekreacyjnych	24
4.2.9. Obszary lokalizacji cmentarzy	24
4.2.10. Tereny cmentarzy istniejących	24
4.3. Wskaźniki zagospodarowania terenów	25
4.4. Tereny wyłączone spod zabudowy	26
5. Obszary oraz zasady ochrony środowiska i jego zasobów, ochrony przyrody i krajobrazu kulturowego	27
5.1. Cele ochrony	27
5.2. Obszary objęte prawnymi formami ochrony z tytułu ustawy o ochronie przyrody	27
5.2.1. Obszary Chronionego Krajobrazu	27
5.2.2. Rezerваты	28
5.2.3. Pomniki przyrody	30
5.2.4. Korytarze ekologiczne	31
5.2.5. Obszary Natura 2000	32
5.3. Obszary wskazane do objęcia prawnymi formami ochrony przyrody	33
5.4. Obszary chronione na podstawie przepisów ustawy o lasach	33
5.5. Obszary chronione na podstawie przepisów Prawo Wodne	33
5.6. Obszary chronione na podstawie ustawy o ochronie gruntów rolnych i leśnych	34
5.6.1. Grunty rolne	34

5.6.2. Grunty leśne	34
5.7. Ochrona litosfery i zasobów kopalin	35
5.8. Kierunki ochrony zasobów lokalnych	35
5.9. Zagrożenia środowiska	36
6. Obszary i zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej	37
6.1. Cele i kierunki ochrony środowiska kulturowego	37
6.2. Elementy ochrony konserwatorskiej	38
6.2.1. Obiekty wpisane do rejestru zabytków	38
6.2.2. Obiekty i obszary w wojewódzkiej ewidencji zabytków	39
6.3. Kierunki ochrony archeologicznego dziedzictwa kulturowego	42
6.3.1. Polityka dotycząca ochrony stanowisk archeologicznych wpisanych do rejestru zabytków	42
6.3.2. Polityka dotycząca ochrony stanowisk archeologicznych ujętych w wojewódzkiej ewidencji zabytków archeologicznych	42
6.4. Kierunki ochrony lokalnych zasobów dóbr kultury	45
7. Kierunki rozwoju systemów komunikacji	46
7.1. Cele rozbudowy systemu komunikacyjnego	46
7.2. Kierunki rozwoju układu komunikacyjnego	47
7.2.1. Drogi	47
7.2.2. Linie kolejowe	50
7.2.3. Szlaki piesze i rowerowe	50
8. Kierunki rozwoju infrastruktury technicznej	52
8.1. Cele i zasady rozwoju	52
8.2. Zaopatrzenie w wodę	53
8.2.1. Standardy obsługi	53
8.2.2. Kierunki rozwoju	53
8.3. Odprowadzanie i oczyszczanie ścieków	54
8.3.1. Standardy obsługi	54
8.3.2. Kierunki rozwoju	54
8.4. Zaopatrzenie w gaz i ciepło	57
8.4.1. Standardy obsługi	57
8.4.2. Kierunki rozwoju	58
8.5. Zaopatrzenie w energię elektryczną	59
8.5.1. Standardy obsługi	59
8.5.2. Kierunki rozwoju	59
8.6. Telekomunikacja	59
8.6.1. Kierunki rozwoju	59
8.7. Unieszkodliwienie odpadów	60
8.7.1. Standardy obsługi	60
8.7.2. Kierunki rozwoju	60
9. Obszary, na których rozmieszczone będą inwestycje celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym, zgodnie z ustaleniami planu zagospodarowania przestrzennego województwa i ustaleniami programów, o których mowa w Art. 48, ust. 1 o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym	61
9.1. Zadania rządowe stanowiące inwestycje ponadlokalnych celów publicznych	61
9.2. Zadania ponadlokalnych celów publicznych o znaczeniu wojewódzkim – Plan zagospodarowania przestrzennego województwa pomorskiego	61

9.3. Zadania ponadlokalnych celów publicznych o znaczeniu powiatowym	61
10. Obszary, dla których obowiązkowe jest sporządzenie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego na podstawie przepisów odrębnych, w tym obszary wymagające przeprowadzenia scaleń i podziału nieruchomości, a także obszary rozmieszczenia obiektów handlowych o powierzchni sprzedaży powyżej 2000 m ² oraz obszary przestrzeni publicznej	62
10.1. Obszary wymagające przeprowadzenia scaleń i podziału nieruchomości	62
10.2. Obszary rozmieszczenia obiektów handlowych o powierzchni sprzedaży powyżej 2000 m ²	62
10.3. Obszary przestrzeni publicznej	62
11. Obszary narażone na niebezpieczeństwo powodzi i osuwania się mas ziemnych	62
12. Obiekty lub obszary, dla których wyznacza się w złożu kopaliny filar ochronny	63
13. Obszary pomników zagłady i ich stref ochronnych oraz obowiązujące na nich ograniczenia prowadzenia działalności gospodarczej, zgodnie z przepisami ustawy z dnia 7 maja 1999 r. o ochronie terenów byłych hitlerowskich obozów zagłady	63
14. Obszary wymagające przekształceń, rehabilitacji lub rekultywacji	63
15. Granice terenów zamkniętych i ich stref ochronnych	63
16. Inne obszary problemowe, w zależności od uwarunkowań i potrzeb zagospodarowania występujących w gminie	63
CZĘŚĆ III – KIERUNKI POLITYKI PRZESTRZENNEJ	65
1. Strefy polityki przestrzennej	65
1.1. Strefa I północno-zachodnia	65
1.1.1. Charakterystyka strefy	65
1.1.2. Kierunki polityki przyrodniczej	65
1.1.3. Kierunki polityki kulturowej	66
1.1.4. Możliwości rozwoju	67
1.1.5. Kierunki zagospodarowania	67
1.2. Strefa II północna	68
1.2.1. Charakterystyka strefy	68
1.2.2. Kierunki polityki przyrodniczej	68
1.2.3. Kierunki polityki kulturowej	69
1.2.4. Możliwości rozwoju	69
1.2.5. Kierunki zagospodarowania	70
1.3. Strefa III wschodnia	70
1.3.1. Charakterystyka strefy	70
1.3.2. Kierunki polityki przyrodniczej	71
1.3.3. Kierunki polityki kulturowej	71
1.3.4. Możliwości rozwoju	71
1.3.5. Kierunki zagospodarowania	72
1.4. Strefa IV południowo-wschodnia	72
1.4.1. Charakterystyka strefy	72
1.4.2. Kierunki polityki przyrodniczej	73
1.4.3. Kierunki polityki kulturowej	73
1.4.4. Możliwości rozwoju	74
1.4.5. Kierunki zagospodarowania	74
1.5. Strefa V południowa	75
1.5.1. Charakterystyka strefy	75
1.5.2. Kierunki polityki przyrodniczej	75

1.5.3. Kierunki polityki kulturowej	75
1.5.4. Możliwości rozwoju	76
1.5.5. Kierunki zagospodarowania	76
1.6. Strefa VI zachodnia	77
1.6.1. Charakterystyka strefy	77
1.6.2. Kierunki polityki przyrodniczej	77
1.6.3. Kierunki polityki kulturowej	78
1.6.4. Możliwości rozwoju	78
1.6.5. Kierunki zagospodarowania	79
CZĘŚĆ IV – SYNTEZA USTALEŃ STUDIUM	80
1. Kierunki zmian w strukturze przestrzennej gminy oraz przeznaczeniu terenów	80
2. Kierunki i wskaźniki dotyczące zagospodarowania oraz użytkowania terenów, w tym tereny wyłączone spod zabudowy	80
3. Obszary oraz zasady ochrony środowiska i jego zasobów, ochrony przyrody i krajobrazu kulturowego	81
4. Obszary oraz zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej	81
5. Kierunki rozwoju systemów komunikacji	81
6. Kierunki rozwoju infrastruktury technicznej	85
7. Obszary, na których rozmieszczone będą inwestycje celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym, zgodnie z ustaleniami planu zagospodarowania przestrzennego województwa i ustaleniami programów, o których mowa w Art. 48, ust. 1 ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym	86
8. Obszary, dla których obowiązkowe jest sporządzenie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego na podstawie przepisów odrębnych, w tym obszary wymagające przeprowadzenia scaleń i podziału nieruchomości, a także obszary rozmieszczenia obiektów handlowych o powierzchni sprzedaży powyżej 2000 m ² oraz obszary przestrzeni publicznej	87
9. Obszary narażone na niebezpieczeństwo powodzi i osuwania się mas ziemnych ...	87
10. Obiekty lub obszary, dla których wyznacza się w złożu kopaliny filar ochronny	87
11. Obszary pomników zagłady i ich stref ochronnych oraz obowiązujące na nich ograniczenia prowadzenia działalności gospodarczej, zgodnie z przepisami ustawy z dnia 7 maja 1999 r. o ochronie terenów byłych hitlerowskich obozów zagłady	88
12. Obszary wymagające przekształceń, rehabilitacji lub rekultywacji	88
13. Granice terenów zamkniętych i ich stref ochronnych	88
14. Inne obszary problemowe, w zależności od uwarunkowań i potrzeb zagospodarowania występujących w gminie	88
Załącznik – Zabytki archeologiczne	89

CZĘŚĆ II

KIERUNKI ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO

1. KONCEPCJA PRZESTRZENNEGO ZAGOSPODAROWANIA KRAJU 2030

Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030 została przyjęta przez Radę Ministrów 13 grudnia 2011 r. Jest to dokument strategiczny otwierający nowy rozdział w dziedzinie planowania i zagospodarowania przestrzennego kraju. Koncepcja definiuje politykę przestrzenną kraju w perspektywie najbliższych 20 lat.

Koncepcja wyróżnia się od poprzednich tego typu dokumentów powiązaniem planowania przestrzennego z planowaniem społeczno-gospodarczym rekomendując podejście zintegrowane na poziomie krajowym, wojewódzkim i lokalnym w odniesieniu do obszarów funkcjonalnych. Wymaga to odejścia w ramach polityki przestrzennej od tradycyjnych podziałów miasto – wieś. W sferze wdrożeniowej KPZK 2030 promuje:

- budowę spójnego, hierarchicznego układu planowania i zarządzania przestrzennego ukierunkowanego na realizację celów społeczno-gospodarczych wyznaczonych w odniesieniu do przestrzeni;
- nadanie polityce przestrzennej wymiaru europejskiego;
- zwiększenie roli koordynacyjnej polityki przestrzennej w stosunku do polityk sektorowych mających największy wpływ na sytuacje poszczególnych terytoriów.

W ten sposób wymiar terytorialny włączony został do głównego nurtu programowania rozwoju. Głównym dokumentem wdrażającym wymiar terytorialny w zakresie kształtowania lokalnej struktury przestrzennej i funkcjonalnej systemu osadniczego jest studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego.

1.1. Wpływ uwarunkowań na kierunki przekształcenia systemu osadniczego.

Gmina Człuchów, położona jest w centralnej części Pomorza Środkowego, w powiecie człuchowskim wypełniającym południowo-zachodni skraj województwa pomorskiego. Jest to obszar charakteryzujący się najwyższymi w województwie wskaźnikami lesistości, najniższą gęstością zaludnienia oraz najniższą w skali kraju dostępnością przestrzenną do głównych ośrodków wzrostu Polski Północnej. Skutkiem czego obserwuje się tu niski poziom rozwoju i słabą dostępność do usług publicznych wyższego rzędu. Obszar ten charakteryzuje rosnąca depopulacja oraz niski poziom aktywności gospodarczej i inwestycyjnej.

Walorem tej przestrzeni jest położenie przy południowej granicy jednostek fizyczno-gospodarczych o najwyższej atrakcyjności wizualnej w skali kraju, na styku obszarów funkcjonalnych cennych przyrodniczo (Bory Tucholskie). Istotnym uwarunkowaniem rozwoju tego obszaru jest dział wodny I rzędu pomiędzy dorzeczami Wisły i Odry. Dzieli on gminę Człuchów na wyraźne dwie części. Z części północno-wschodniej

gminy, łącznie ze zlewnią jeziora Krępsko wody odprowadzane są dopływami rzeki Brdy do Wisły. Do zlewni Odry, poprzez Gwdę i Noteć, rzeki Szczyra i Chrząstawa odprowadzają wody z południowo-zachodniej części gminy.

1.2. Wizja zagospodarowania przestrzennego do 2030 roku.

Cechą Polski w 2030 roku ma być spójność społeczno-gospodarcza i terytorialna. Silne regiony, których rozwój powinien być oparty na endogenicznym potencjale, kreować powinny ogólnokrajowe impulsy, przyczyniając się do osiągnięcia celów ogólnych polityki regionalnej i przestrzennej.

W odniesieniu do powiatów położonych w strefie złej dostępności czasowej samochodem osobowym do ośrodków wojewódzkich (90-120 minut), spójność przestrzenną gwarantować powinien zbiór miast lokalnych o podwyższonym standardzie dostępu do usług i dóbr publicznych, w szczególności w zakresie kultury, edukacji (m. in. na poziomie podstawowym, gimnazjalnym i ponadgimnazjalnym) transportu publicznego, usług teleinformatycznych (punkty z darmowym dostępem do Internetu), usług niezbędnych dla obsługi działalności gospodarczej oraz usług administracyjnych związanych z sądownictwem.

Konkretyzacja tej wizji w odniesieniu do policentrycznej struktury sieci osadniczej województwa pomorskiego została zarysowana w projekcie „Koncepcji zrównoważonej polityki miejskiej województwa pomorskiego”. W opracowaniu tym przyjęto, iż przełamanie barier hamujących rozwój obszarów położonych poza optymalną dostępnością czasową do ośrodków wojewódzkich powinno wyrażać się powołaniem bipolarnego obszaru funkcjonalnego Chojnicko-Człuchowskiego, w obrębie którego wspierany być powinien rozwój usług ponadpodstawowych średniego i wyższego rzędu.

W strukturze tego potencjalnego obszaru funkcjonalnego gmina Człuchów tworzy pierwszy krąg osadniczy otaczający ośrodek węzłowy jakim jest miasto powiatowe Człuchów. Cechą charakterystyczną tej gminy jest promienisty układ powiązań z ośrodkiem węzłowym.

Podstawowym impulsem rozwojowym, zgodnie z Koncepcją Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 20130 powinien być rozwój rozproszonej energetyki odnawialnej, ze szczególnym uwzględnieniem energetyki wiatrowej.

2. KIERUNKI POLITYKI PRZESTRZENNEJ W PLANIE ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO WOJEWÓDZTWA POMORSKIEGO

Uchwałą nr 1004/XXXIX/09 Sejmiku Województwa Pomorskiego z dnia 26 października 2009 r. w sprawie zmiany planu zagospodarowania przestrzennego województwa pomorskiego ogłoszoną dnia 16 grudnia 2009 r. w Dzienniku Urzędowym Województwa Pomorskiego nr 172, poz. 3361, wprowadzone zostały (szarym tłem) ustalenia wiążące dla gmin przy sporządzaniu studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego.

Obowiązek uwzględnienia tych ustaleń przy sporządzaniu studium wynika z Ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym art. 11, ust. 4.

2.1. Wpływ uwarunkowań na kierunki zmian w sieci osadniczej

Uwarunkowania wewnętrzne gminy Człuchów jak i jej bezpośredniego otoczenia mają decydujący wpływ na kierunki jej rozwoju. Wpływ na przyszłe rozwiązania, podobnie jak w obszarze całego województwa pomorskiego mają:

- struktury węzłowe i węzłowo-pasmowe sieci osadniczej;
- strefowy charakter środowiska przyrodniczo-kulturowego i krajobrazu.

W poza aglomeracyjnej przestrzeni województwa pomorskiego sieć osadnicza ma strukturę policentryczną, odzwierciedlającą historyczne podziały polityczno-administracyjne. Ważną rolę w strukturze obsługi regionu pełni ośrodek regionalny Chojnice, silnie powiązany z Człuchowem oraz Tucholą (w województwie kujawsko-pomorskim). Osadnictwo wokół tych ośrodków rozlewa się poza granice administracyjne miast, wchłaniając sąsiednie miejscowości, tworząc większe formy o charakterze miejskim, o często wyższej dynamice niż ośrodek rdzeniowy.

Ośrodki centralne miast Chojnice – Człuchów wraz z otaczającymi je powiatami tworzą samobilansujący się region funkcjonalny o dużej sile powiązań wewnętrznych. Ze względu na peryferyjne położenie tego subregionu, centra jego miast węzłowych są wskazane do koncentracji potencjału usługowego i produkcyjnego o znaczeniu regionalnym.

Liczba mieszkańców tego subregionu wynosi 202,6 tys., w tym udział mieszkańców obu miast węzłowych wynosi 26%. Potencjał ludnościowy tego subregionu stanowi 10% ludności całego województwa pomorskiego. Ludność gminy Człuchów, ściśle zespolonej z miastem, wynosi 24,7 tys. osób, co stanowi 12,2% ludności całego subregionu funkcjonalnego.

Skrajne położenie gminy wraz z ośrodkiem węzłowym w Człuchowie ilustruje dostępność do Gdańska jako stolicy województwa. Wynosi ona 155 km – koleją i 140 km – samochodem (ponad 2 godziny jazdy).

W pasmowej strukturze funkcjonalno-przestrzennej, tworzonej przez system transportowy, jako pasmo podstawowe w systemie równoleżnikowym województwa, wyróżniono pasmo rozwijające się wzdłuż drogi krajowej DK nr 22 (Elbląg – Malbork – Tczew – Starogard Gdański – Czersk – Chojnice – Człuchów i dalej Wałcz). Pasma pozostałe o niższych parametrach mają znaczenie subregionalne.

Gęstość zaludnienia w całym subregionie jest znacznie niższa od gęstości zaludnienia województwa (120,0 os./km²) i wynosi 48 os./km². Wynika to z położenia subregionu w strefie pojeziernej o dużym stopniu lesistości.

W strukturze strefowej środowiska przyrodniczo-kulturowego i krajobrazowego subregion funkcjonalny obejmuje znaczną część Pojezierza Południowopomorskiego. Rozciąga się ono w południowo-zachodniej części województwa, obejmując swym zasięgiem trzy mezoregiony – Równinę Charzykowską, Pojezierze Krajeńskie i Bory Tucholskie. Teren geomorfologicznie jest urozmaicony przez występowanie rynien subglacjalnych, dolin rzecznych i obniżeń wytopiskowych. Obniżenia terenu zajmują liczne zbiorniki jeziorne, wśród nich największe jezioro Wdzydze oraz również duże jeziora: Somińskie, Kruszyńskie, Karsińskie, Charzykowskie, Długie, Krępsko, Rychnowskie i Szczytno. Obszar makroregionu odwadniany jest w kierunku południowym do pradoliny Noteci-Warty przez wody Wdy, Gwdy i centralnie płynącej Brdy – stanowiącej główny ciek subregionu. Rzeki te tworzą malownicze, kręte i miejscami głęboko wcięte doliny, o silnym spadku i wysokich walorach krajobrazowych.

Kształtujący się południowo-zachodni biegun rozwoju województwa w postaci układu bipolarnego Chojnice – Człuchów wśród typów sytuacji problemowych wyróżnionych w PZPWP wskazany został do koncentracji potencjałów w centrach regionalnych. W zagadnieniach szczegółowych wymieniono:

- naturalne procesy aglomeracyjne wynikające z korzyści lokalizacji;
- znaczne rezerwy terenów położonych w bezpośredniej bliskości drogi krajowej DK nr 22, należących głównie do Agencji Własności Rolnej Skarbu Państwa, gminy Chojnice oraz Skarbu Państwa w użytkowaniu wieczystym Instytutu Hodowli i Aklimatyzacji Roślin, które leżą na terenie gmin Chojnice i Człuchów;
- duże rezerwy w zakresie istniejącego uzbrojenia technicznego terenu: (moc elektryczna, woda pitna, gaz ziemny oraz oczyszczanie ścieków);
- zły stan techniczny drogi krajowej DK nr 22 (poza subregionem funkcjonalnym Chojnice-Człuchów);
- ograniczona liczba połączeń kolejowych z Trójmiastem.

2.2. Zasady i kierunki kształtowania sieci osadniczej

W wariantowych ujęciach dotyczących przyszłej struktury województwa rozważano:

- model policentrycznej koncentracji;
- model pasmowej koncentracji.

W obu modelach zespół miejski Chojnice-Człuchów (Tuchola) stanowi strukturę wyspą odizolowaną od pozostałej części województwa istniejącymi, rozległymi wielkopowierzchniowymi formami ochrony przyrody o miąższości od 40 do 50 km. Wybór modelu pośredniego umiarkowanej policentrycznej koncentracji województwa nie zmienia opisanej wyżej sytuacji zespołu miejskiego. W strategicznym modelu struktury funkcjonalno-przestrzennej wyróżniono:

- **sieć ośrodków** wzmacniających strukturę policentryczną kreowaną w obszarach, które z powodu historycznie ukształtowanego opóźnienia cywilizacyjnego

i recesji okresu transformacji ustrojowej, wymagają aktywizacji przy pomocy czynników zewnętrznych, przeciwdziałających ich peryferyzacji i marginalizacji. Do tej grupy zaliczony został układ bipolarny Chojnice-Człuchów;

- **pasma aktywności społeczno-gospodarczej** wzdłuż drogi krajowej DK 22;
- europejski i krajowy **system obszarów chronionych** i powiązań ekologicznych, na które składają się systemy płatów i korytarzy ekologicznych oraz nakładające się na nie różne formy ochrony przyrody;
- **strefy gospodarki turystycznej**, w których najwyższe w kraju walory środowiska przyrodniczego i unikatowe wartości kultury materialnej będą pomnażać popyt europejski i krajowy; jako główne źródło ich potencjalnej aktywizacji w tej grupie wyróżniono strefę pojezierną.

W kierunkach kształtowania systemu osadniczego województwa odniesionych do omawianego subregionu przyjęto następujące kierunki zagospodarowania przestrzennego:

- Utrzymanie policentrycznego charakteru osadnictwa przez:
  - wzmocnienie rangi ośrodków regionalnych i ponadgminnych przez kreowanie przestrzeni miejskiej wysokiej jakości charakteryzującej się dogodnymi warunkami zamieszkania stosownie do potrzeb i możliwości mieszkaniowych, oraz jakością życia, obejmującą szeroką i zróżnicowaną ofertę usług, dobrą obsługę komunalną, dogodne warunki wypoczynku i rekreacji;
  - ukształtowanie ośrodków regionalnych i ponadgminnych na centra życia miejsko-wiejskiej społeczności zamieszkałej na obszarze obsługi ośrodka – przez poprawę dostępności do oferty usługowej i rynku pracy ośrodka dla ludności wiejskiej oraz tworzenie warunków do świadczenia wszechstronnej obsługi potrzeb bytowych, gospodarczych i kulturalnych ludności terenów wiejskich, w tym zaspokajających potrzeby, które nie mogą być zrealizowane poza miastem.
- Kształtowanie Funkcjonalnych Obszarów Miejskich, poprzez organizacyjne, instytucjonalne i techniczne wiązanie miast z obszarami wiejskimi, wspólnie realizujących politykę przestrzenną, transportową, infrastrukturalną oraz usługi wyższego rzędu.
- Przeciwdziałanie procesom suburbanizacji wokół ośrodków regionalnych przez krystalizację sieci osadniczej w ich otoczeniu, przyczyniające się do ochrony wartości przyrodniczych, krajobrazowych i kulturowych.
- Tworzenie przygotowanych planistycznie i infrastrukturalnie terenów inwestycyjnych dla strategicznych przedsięwzięć gospodarczych przez wyznaczenie w strukturze przestrzennej gmin obszarów wyłączonych z inwestycji mieszkaniowych i z inwestycji związanych z podstawową obsługą mieszkańców.
- Obszary atrakcyjne dla rozwoju turystyki i rekreacji należy wyłączyć z intensywnego monofunkcyjnego osadnictwa inwestycji gospodarczych kolidujących z usługami turystyki.

- Na obszarach cennych z punktu widzenia dziedzictwa kulturowego oraz posiadających wybitne wartości krajobrazowe, ważnych dla kształtowania tożsamości regionu, należy:
  - zaplanować nowe rozwiązania transportowe, jednocześnie chroniąc historyczne trakty i związane z nimi elementy zagospodarowania i urządzenia, w tym zachować i udostępnić dla celów turystyki historyczne drogi bite, przydrożne, kuźnie i karczmy;
  - kształtować sieć osadniczą i nowe zainwestowanie mieszkaniowe oraz gospodarcze w powiązaniu z ochroną oryginalnych urządzeń i rozwiązań z zakresu techniki i infrastruktury (systemy wodne, akwedukty, elektrownie, linie kolejowe, tunele, wiadukty);
  - uwzględniać w procesach inwestycyjnych związanych z rozwojem jednostek osadniczych, historycznych terenów zielonych, parków i zbiorników wodnych;
  - stosować wzorce rozwoju przestrzennego obszarów zainwestowanych zmierzające do wyeksponowania atrakcji turystycznych, stworzenia właściwej oprawy dla zlokalizowanych na tych obszarach cennych obiektów i jednocześnie zapewnienie obsługi ruchu turystycznego;
  - przyjąć wzorce rozwoju jednostek osadniczych uwzględniających ochronę zabytków i historycznych układów urbanistycznych i ruralistycznych, jak również umożliwiających ich efektywną ekonomicznie rewitalizację.
- Wprowadzenie do gminnych dokumentów planistycznych uregulowań umożliwiających egzekwowanie zakazu przeznaczenia na nowe tereny osadnicze oraz inwestycyjne obszarów spełniających funkcje retencyjne lub zalewowe, w zakresie ochrony przeciwpowodziowej.
- Stosowanie wzorców rozwoju przestrzennego, zapewniających najefektywniejsze wykorzystanie obszarów istniejącego zainwestowania oraz minimalizujących ekspansję na nowe obszary zainwestowane kosztem przestrzeni otwartych przez:
  - udostępnienie do zabudowy i zainwestowania kolejnych terenów zgodnie z potrzebami budowy całościowych struktur przestrzennych;
  - wyłączenie z osadnictwa i zainwestowania gospodarczego obszarów produkcji rolnej i leśnej;
  - prowadzenie oszczędnej gospodarki terenami istniejącego i potencjalnego zainwestowania;
  - wyłączenie z osadnictwa i zainwestowania gospodarczego określonych obszarów w celu ochrony przestrzeni otwartych, jako elementu kształtowania ładu przestrzennego, w tym przeciwdziałanie „rozlewania się” obszarów zainwestowania.
- Domykanie granic zainwestowania – wyznaczanie obszarów rozwojowych tak, aby ekspansja zainwestowania na każdym etapie kształtowania tworzyła czytelną krawędź terenów zagospodarowanych, przy czym należy:
  - wypełniać luki w zainwestowaniu, nie stanowiące chronionych przestrzeni otwartych;

- kontynuować zabudowę wykraczającą poza istniejący obszar zainwestowania zgodnie z charakterem jednostki osadniczej.
- Minimalizowanie konfliktów – planowanie obszarów monofunkcyjnych ograniczone do przypadków, gdy istnieje zagrożenie konfliktami funkcjonalnymi i przestrzennymi planowanego zagospodarowania z funkcjami mieszkaniowymi, usługowymi oraz rekreacyjnymi.
- Stanowienie aktów prawa miejscowego zapewniających odpowiedni dla rangi ośrodków zestaw funkcji, warunki zachowania ładu przestrzennego oraz zrównoważony rozwój przez:
  - wykorzystanie w pierwszej kolejności terenów niezainwestowanych, które znajdują się w centrach miast w bezpośrednim ich sąsiedztwie;
  - dogęszczanie istniejących obszarów zainwestowania przy równoczesnym zachowaniu lub poszerzaniu terenów zielonych i powierzchni biologicznie czynnej, w tym poprzez zmniejszenia wielkości terenów infrastruktury transportowej na rzecz terenów zielonych i zabudowy usługowej związanej z zielenią.

Ze względu na bariery, progi i konflikty z jednej strony oraz niewykorzystane dotychczas w pełni możliwości tkwiące w strukturze przestrzennej z drugiej strony, jako obszary problemowe wyróżniono w PZPWP między innymi centra regionalne i obszary wiejskie strukturalnie słabe jako obszary wsparcia.

Jako szczegółowe zasady zagospodarowania w centrach regionalnych przyjęto:

- koordynacja rozwoju przestrzennego, uwzględniająca historyczne i kulturowe walory przestrzeni i krajobrazu ośrodków regionalnych dla kształtowania przestrzeni wysokiej jakości w skali regionalnej i lokalnej;
- tworzenie warunków przestrzennych dla rozwoju szerokiej oferty usługowej, poprawiającej atrakcyjność osiedleńczą ośrodków regionalnych;
- kształtowanie atrakcyjnego zagospodarowania śródmiejskich terenów zieleni urządzonej, zakładanie nowych parków i zieleńców poprzez wzmocnienie i wprowadzanie obudowy biologicznej cieków i zbiorników wodnych, zakrzewienia i zakrzaczenia o funkcji hydrosanitarnej, ekologicznej i krajobrazowej;
- koncentracja struktur zurbanizowanych w oparciu o lokalne centra posiadające atrakcyjną przestrzeń publiczną i rozbudowany program usług (odpowiadający potrzebom lokalnej społeczności);
- Wykorzystanie ważnych traktów komunikacyjnych do kształtowania osi kompozycyjnych łączących centra handlowe, atrakcyjne wnętrza urbanistyczne i obszary o znaczeniu turystycznym;
- Komplementarność funkcji ogólnomiejskich i ponadlokalnych w przypadku układów bipolarnych;
- Dyslokacja funkcji i obiektów o nieusługowym i niemieszkalnym charakterze, niszczących lub ograniczających dostęp do wartości środowiska kulturowego.

W obszarach wiejskich strukturalnie słabych przyjęto następujące zasady zagospodarowania w zakresie:

Całych obszarów:

- zachowanie istniejącej sieci placówek oświaty i kultury, jako ośrodków kulturotwórczych i integrujących społeczności lokalne;
- kreacji placów, skwerów i parków we wsiach i miejscowościach wiejskich w przestrzeń publiczną stanowiącą pozytywne wzorce zagospodarowania i umożliwiające integrację mieszkańców;
- objęcie ochroną elementów tradycyjnego gospodarowania rolniczego: zadrzewienia śródpolne, oczka wodne i w miarę możliwości inne elementy przestrzeni rolniczej, stanowiące ostoję dla zagrożonych gatunków;
- przy modernizacji istniejących i budowie nowych urządzeń uzdatniania wody i unieszkodliwiania ścieków planować rezerwy na przyłączenie nowych odbiorców.

Sąsiedztwa ośrodków miejskich:

- w gminnych dokumentach planistycznych zapisywać obowiązek sporządzania planów zagospodarowania przestrzennego dla całych miejscowości położonych w otoczeniu miast;
- koncentracja struktur zurbanizowanych w oparciu o lokalne centra posiadające atrakcyjną przestrzeń publiczną i rozbudowany program usług (odpowiadający potrzebom lokalnej społeczności).

Obszarów objętych prawną ochroną przyrody:

- w dokumentach planistycznych gmin uwzględniać możliwości wykorzystania zasobów środowiska przyrodniczego i dziedzictwa kulturowego dla tworzenia „zielonych” miejsc pracy;
- uwzględnienie w dokumentach planistycznych gmin projektowanych przebiegów i potrzeb terenowych szlaków wodnych, rowerowych i pieszych.

Obszarów atrakcyjnych turystycznie:

- przy zagospodarowaniu obrzeży zbiorników wodnych i otoczenia parków krajobrazowych dążenie do właściwego ukierunkowania presji masowej turystyki, odciążenia i ochrony najbardziej wrażliwych elementów środowiska;
- ograniczenie przeznaczenia terenów otwartych na cele nowej zabudowy letniskowej ukierunkowując jej ekspansję na adaptację niszczonej zabudowy wiejskiej;
- tworzenie infrastruktury umożliwiającej zrównoważony rozwój turystyki.

Obszarów towarowej gospodarki rolnej:

- ograniczenie lokalizacji nowych oraz rozbudowy istniejących bezściółkowych obiektów fermowych w rejonie ich wysokiej koncentracji.

3. KIERUNKI ZMIAN W STRUKTURZE PRZESTRZENNEJ GMINY ORAZ W PRZEZNACZENIU TERENÓW

W rozdziale tym przedstawiono cele i kierunki rozwoju, dotyczące całego obszaru gminy, jej podział na strefy polityki przestrzennej oraz wyróżnione elementy struktury przestrzennej.

3.1. Cele rozwoju gminy

Celem rozwoju gminy jest osiągnięcie stabilnego, trwałego, zrównoważonego rozwoju, w którym byłyby zapewnione:

- zaspokojenie bieżących potrzeb mieszkańców,
- warunki umożliwiające wzrost poziomu życia,
- warunki umożliwiające zaspokojenie przyszłych potrzeb następnych pokoleń.

Realizacja tego celu wymaga:

- traktowania ochrony środowiska jako nierozłącznej części wszystkich procesów rozwojowych,
- zabezpieczenia znaczących w skali regionu wartości przyrodniczych, kulturowych i krajobrazowych dla rozwoju turystyki specjalistycznej,
- rozwijania funkcji zgodnych z predyspozycjami środowiska przyrodniczego i kulturowego.

3.2. Wpływ uwarunkowań na kierunki zmian struktury przestrzennej

Uwarunkowania zewnętrzne i wewnętrzne wpływają w największym stopniu na predyspozycje funkcjonalne gminy i jej wyróżniających się części.

Funkcje gminy wynikają z cech jej położenia w regionie, predyspozycji środowiska lokalnego oraz struktury przestrzennej gminy. Wyznaczają one następujące funkcje:

- w strefie przymiejskiej, położonej w zasięgu dostępności komunikacyjnej 5' do centrum miasta Człuchowa, rozwój osiedli podmiejskich o głównej funkcji mieszkaniowo-usługowej,
- w południowej, bezleśnej części gminy funkcje rolnicze oraz produkcja energii elektrycznej z wykorzystaniem energii wiatru – farmy wiatrowe,
- w części północnej, obejmującej osady i osiedla śródleśne, stopniowe przekształcenia w kierunku rozwoju wielofunkcyjnego, opartego na rozwiniętym rynku pracy małego biznesu rodzinnego o profilu proturystycznym i proekologicznym.

3.3. Kierunki zmian struktury przestrzennej i przeznaczenia terenów

Kierunki zmian w strukturze przestrzennej gminy uwzględniają wiążące ustalenia Planu zagospodarowania przestrzennego województwa pomorskiego (szara warstwa ustaleń).

- Równoważenie rozwoju w odniesieniu do struktury zagospodarowania rozumiane jest jako rozwój zdolny do zaspokojenia potrzeb obecnych, w sposób nie naruszający możliwości zaspokojenia potrzeb przyszłych pokoleń, poprzez:
  - zrównoważone użytkowanie zasobów przyrodniczych z zachowaniem pojemności i odnawialności środowiska przyrodniczego;
  - zrównoważone gospodarowanie przestrzenią z zachowaniem elastyczności i sprawności funkcjonalnej;
  - zrównoważoną organizację społeczeństwa z zachowaniem sprawiedliwego dostępu do zasobów środowiskowych i wzrostu dobrobytu;
  - zrównoważony rozwój ekonomiczny z efektywnym wykorzystaniem energii i rozwojem infrastruktury;
  - zrównoważony system standardów urbanistycznych.
- Planowanie i zarządzanie rozwojem przestrzennym w harmonii ze środowiskiem przyrodniczym i kulturowym oraz kultywowanie tożsamości kulturowej gminy.
- Wielofunkcyjny rozwój gminy jako główny wyznacznik przyszłości.
- Selektywny rozwój osadnictwa oparty na kompleksowych realizacjach miejsc pracy, zamieszkania, infrastruktury społecznej i technicznej w obrębie wyznaczonych stref.
- Kształtowanie lokalnych biegunów wzrostu wskazanych do wielofunkcyjnego rozwoju; pożądane cechy centrów wzrostu:
  - odpowiednia koncentracja liczby mieszkańców (zalecana wielkość: 1500 osób),
  - wykształcone funkcje pozarolnicze,
  - wysokie wartości wskaźników wyposażenia w infrastrukturę techniczną,
  - dobra dostępność sąsiadujących miejscowości,
  - odpowiednie możliwości rozwoju.
- Równoważenie rozwoju poszczególnych części gmin w zakresie miejsc pracy i miejsc zamieszkania.
- Równoważenie rynku pracy przez wspieranie rozwoju małego biznesu (firm rodzinnych) – inkubator rozwoju.
- Stabilizacja liczby mieszkańców i zagospodarowania w miejscowościach poniżej 100 mieszkańców.
- Ograniczenie rozproszenia zabudowy.
- Wspieranie rozwoju energetyki opartej na odnawialnych źródłach energii.

- Wspieranie przedsiębiorczości okołorolniczej poprzez:
  - tworzenie rynku hurtowego produktów rolnych;
  - przetwórstwo rolno-spożywcze; wspieranie tworzenia małych form przedsiębiorczości okołorolniczej (grupy producenckie, domy składowe).
- Rozwijanie agroturystyki wykorzystującej znaczące w skali regionalnej walory przyrodnicze i kulturowe przestrzeni okolicy w oparciu o własne domy rolników oraz nie użytkowane pomieszczenia gospodarcze (spichrze, stodoły, stare młyny).
- Nawiązanie do „Systemu Turystyki Sieciowej” promowanej w Europie Bałtyckiej poprzez:
  - tworzenie szlaków rowerowych o znaczeniu krajowym i regionalnym wraz z całym systemem obsługi tego ruchu (poła namiotowe, biwakowe, farmy ekologiczne tworzące ofertę gastronomiczną itp.);
  - promowanie w środowisku młodzieżowym tej formy turystyki krajoznawczej przez organizacje cyklicznych imprez sportowo-turystycznych o znaczeniu regionalnym, krajowym, a nawet międzynarodowym.
- Dopuszczenie koncentracji turystyki pobytowej w sposób nie naruszający równowagi środowiskowej.
- Oszczędne gospodarowanie zasobami terenowymi polegające na racjonalizacji wykorzystania przestrzeni zainwestowanych i preferowanie zwartego rozwoju miejscowości kluczowych w zakresie ujawnionych możliwości rozwoju.

3.4. Strefy polityki przestrzennej

Strefy polityki przestrzennej nawiązują ściśle do promienistej struktury przestrzennej gminy. Są one formą syntezy opartą na przesłankach:

- **przyrodniczych**, determinujących zarówno dotychczasowe, jak i przyszłe funkcje poszczególnych części gminy oraz wpływających na zróżnicowanie polityki ochronnej,
- **tradycji osadniczej**, wyrażających się promienistymi powiązaniem z ośrodkiem węzłowym miasta Człuchowa,
- **historycznych**, wyrażających się powiązaniem niw siedliskowych z osadami wiejskimi (obecne obręby geodezyjne),
- **rozwojowych**, wynikających z analizy uwarunkowań lokalnych i oceny możliwości rozwoju poszczególnych miejscowości,
- **transformacji systemowej** wywołującej procesy koncentracji zagospodarowania w strefie przymiejskiej.

W rezultacie wyznaczono sześć stref o cechach względnie jednorodnych:

Strefa I	północno-zachodnia
Strefa II	północna
Strefa III	wschodnia
Strefa IV	południowo-wschodnia
Strefa V	południowa
Strefa VI	zachodnia

W strefach polityki przestrzennej określa się kierunki działań w zakresie:

- środowiska przyrodniczego,
- środowiska kulturowego,
- zagospodarowania przestrzennego.

Szczegółowe kierunki działań przedstawione w części III obejmują:

- zachowanie, należyte utrzymanie i ochronę obiektów zabytkowych i archeologicznych oraz rewaloryzację wartościowych zespołów zabudowy,
- zachowanie krajobrazu kulturowego,
- zachowanie i ochronę środowiska przyrodniczego,
- minimalizowanie zagrożeń środowiska,
- wskazanie możliwości rozwojowych poszczególnych miejscowości,
- kierunki równoważenia poszczególnych stref w zakresie miejsc pracy i zamieszkania,
- selektywny rozwój osadnictwa,
- kształtowanie lokalnych centrów wzrostu,
- obszary i miejsca kluczowe.

3.5. Wyróżnione elementy struktury przestrzennej

W strukturze przestrzennej gminy wyróżniono rejony i ośrodki, którym przypisano rodzaje polityki oraz dominujące funkcje.

3.5.1. Ośrodki wiejskie

W polityce osadniczej wyróżnia się dwie grupy miejscowości. Są to:

- ośrodki wzrostu wskazane do rozwoju,
- ośrodki wskazane do stabilizacji.

Lokalne ośrodki wzrostu obejmują największe miejscowości preferowane do rozwoju ze względu na atuty położenia w obszarze gminy. Ośrodki te wskazane są do kompleksowej koncentracji inwestycji w zakresie miejsc pracy, zamieszkania oraz infrastruktury społecznej i technicznej. Są to:

- osiedla przymiejskie o dominującej funkcji mieszkaniowo-usługowej; są to miejscowości wiodące oraz powiązane z nimi osady o liczbie mieszkańców w stanie istniejącym:

1. Głędowo	– 681 mk.
2. Rychnowy	– 542 mk.
3. Kołdowo	– 461 mk.
4. Sieroczyn	– 194 mk.
5. Jaromierz	– 198 mk.
6. Dąbki	– 82 mk.
7. Piaskowo	– 136 mk.
8. Nowosiółki	– 47 mk.
9. Zbrzyca	– 10 mk.
10. Rychnowy Przylesie	– 120 mk.
11. Nieżywieć	– 406 mk.

- wielofunkcyjne osiedla i zespoły osiedli charakteryzujące się położeniem peryferyjnym i w związku z tym traktowane jako centra wspomagające:

1. Wierzchowo – Wierzchowo Dworzec	– 988 mk.
2. Polnica	– 879 mk.
3. Barkowo – Chrząstowo	– 630 mk.

Osiedla i osady o ustabilizowanej funkcji obejmują najmniejsze miejscowości wskazane do modernizacji i podniesienia standardów zagospodarowania, szczególnie w zakresie infrastruktury technicznej; są to:

- miejscowości o funkcji rolniczej i obsługi rolnictwa:

1. Mosiny	– 421 mk.
2. Płonica	– 315 mk.
3. Jęczniki Małe	– 304 mk.
4. Jęczniki Wielkie	– 275 mk.
5. Kujanki	– 221 mk.
6. Brzeźno	– 249 mk.
7. Dobojewo	– 208 mk.
8. Bukowo	– 214 mk.
9. Kiełpinek	– 185 mk.
10. Gębarzewo	– 176 mk.
11. Kiełpin	– 170 mk.
12. Bukowo Człuchowskie	– 133 mk.
13. Krzyżanki	– 151 mk.
14. Chrząstówko	– 81 mk.
15. Mirogniew	– 54 mk.
16. Skarszewo	– 56 mk.
17. Mąkowo	– 19 mk.
18. Dębica	– 334 mk.
19. Przytok	– 30 mk.
20. Stołczno	– 170 mk.

- miejscowości o dominującej funkcji produkcyjnej:
  1. Zagórki – 69 mk.

- miejscowości położone przy szlakach turystycznych istniejących i potencjalnych, w których może nastąpić rozwój funkcji turystycznych:
  1. Biskupnica – 339 mk.
  2. Krępsk – 189 mk.
  3. Sokole – 168 mk.
  4. Murzynowo – 31 mk.
  5. Czarnoszyce – 95 mk.
  6. Skórzewo – 27 mk.
  7. Czarnoszki – 25 mk.
  8. Gostudz – 10 mk.
  9. Stara Rogoźnica – 5 mk.
  10. Zielątkowo – 4 mk.
  11. Jeziorno – 2 mk.
  12. Grzybowo – 54 mk.

- osady śródleśne o liczbie mieszkańców zbliżonej do ok. 100 osób, o niewykrystalizowanej funkcji:
  1. Polniczka – 159 mk.
  2. Krery – 7 mk.
  3. Gozdnica – 1 mk.

4. KIERUNKI I WSKAŹNIKI DOTYCZĄCE ZAGOSPODAROWANIA ORAZ UŻYTKOWANIA TERENÓW W TYM TERENY WYŁĄCZONE SPOD ZABUDOWY

4.1. Wpływ uwarunkowań na strukturę zagospodarowania

Na obecną strukturę zagospodarowania przestrzennego gminy składają się: cechy środowiska naturalnego, sieć osadnicza wraz ze strukturą funkcjonalno-przestrzenną oraz sieci i urządzenia infrastruktury technicznej. Kierunki zmian w strukturze przestrzennej gminy i przeznaczeniu terenów będą następowały przy uwzględnieniu ww. składowych.

Cechy środowiska naturalnego

Gmina ma charakter rolniczy – grunty orne zajmują 26% powierzchni gminy. Obszary leśne natomiast stanowią 3% gruntów gminnych. Największe skupiska wód powierzchniowych występują w północnej oraz północno-zachodniej części gminy. Zasoby środowiska przyrodniczego objęte są obszarami chronionego krajobrazu „Okolice jezior Krępsko i Szczytno” oraz „Zespół jezior Człuchowskich”, które zajmują 6,7% powierzchni gminy. Ponadto, na terenie gminy występują złoża kredy jeziornej i kruszywa naturalnego, część z nich zostanie objęta eksploatacją.

Sieć osadnicza

Głównym ośrodkiem świadczącym usługi dla mieszkańców gminy Człuchów, w tym usług publicznych, jest miasto Człuchów. Do miejscowości stanowiących największe ogniwa w sieci osadniczej gminy (miejscowości o liczbie mieszkańców od 500-1000) zaliczyć można: Polnicę, Głędowo, Wierzchowo oraz Rychnowy.

Rozwój funkcji mieszkaniowych, usługowych oraz mieszkaniowo-usługowych nastąpi głównie w otoczeniu Człuchowa, gdzie można zaobserwować proces tworzenia się podmiejskiej strefy urbanizacyjnej. Rozwój zabudowy o funkcji mieszkaniowej na pozostałych obszarach będzie następował głównie poprzez uzupełnianie i intensyfikację istniejących jednostek osadniczych.

Korzystne warunki do rozwoju funkcji usługowej o charakterze turystyczno-rekreacyjnym występują w okolicach jeziora Krępsko. Tam też przewidziana jest lokalizacja zabudowy pensjonatowej i hotelowej, przy uwzględnieniu wymogów kulturowych oraz ochrony środowiska. W części wschodniej gminy (przy granicy z gminą Chojnice) pożądany jest rozwój funkcji rekreacyjnej o charakterze indywidualnym związany z lokalizacją jeziora Charzykowskiego.

Na terenie gminy wskazane zostały również obszary rozwoju funkcji przemysłowej związane z funkcją wytwórczą.

Urządzenia infrastruktury technicznej

Strukturę osadniczą uzupełnia sieć komunikacyjna. Przez gminę przebiegają korytarze transportowe województwa o znaczeniu regionalnym: Południowy – droga krajowa nr 22 oraz linia kolejowa nr 203 oraz Zachodni – droga krajowa nr 25 (Bobolice – Bydgoszcz). Przebieg głównych korytarzy transportowych przez

miasto Człuchów powoduje problemy komunikacyjne wynikające przede wszystkim z łączenia ruchu lokalnego z ruchem tranzytowym. Istnieje, zatem potrzeba wyprowadzenia ruchu tranzytowego poza granice miasta. W tym celu niezbędna jest budowa obwodnicy Człuchowa w ciągu drogi krajowej nr 22. Realizacja obwodnicy przyczyni się do zmiany dotychczasowego układu drogowego w gminie. Problem ten oraz szczegółowe omówienie wariantów przebiegu obwodnicy zostały zawarte w części II, rozdziale 5.2.1 niniejszego opracowania.

4.2. Kierunki dotyczące zagospodarowania i użytkowania terenów

Na podstawie powyżej opisanych uwarunkowań wyznaczono następujące kierunki przeznaczenia terenów:

- Obszary rozwoju zabudowy mieszkaniowej,
- Obszary rozwoju zabudowy mieszkaniowo-usługowej,
- Obszary rozwoju zabudowy usługowej,
- Obszary rozwoju zabudowy przemysłowej,
- Obszary i tereny górnicze,
- Obszary lokalizacji elektrowni wiatrowych,
- Obszary wskazane do zalesień,
- Obszary lokalizacji terenów rekreacyjnych (plac zabaw, boiska i plaże), dla których wyznaczone zostały wskaźniki dotyczące zagospodarowania oraz użytkowania terenów.

4.2.1. Obszary rozwoju zabudowy mieszkaniowej

Obszary rozwoju zabudowy o funkcji mieszkaniowej, w tym zabudowy zagrodowej, (M) obejmują tereny przewidziane pod zainwestowanie na cele rozwoju funkcji mieszkaniowej jako wiodącej. Uzupełnienie funkcji podstawowej dla obszarów wyznaczonych w studium na cele mieszkaniowe stanowią: rekreacja indywidualna i usługi, w tym usługi publiczne.

Obszary zostały wyznaczone w oparciu o istniejące tereny zainwestowane, jak również zapotrzebowanie wynikające z bliskości ośrodka miejskiego – Człuchowa.

Powstawanie obszarów nowej zabudowy związane jest z zapewnieniem dostępu do sieci kanalizacyjnej i wodociągowej. Ich zainwestowanie będzie również uzależnione od zapotrzebowania na nowe tereny inwestycyjne.

Na terenach położonych poza obszarami wskazanymi jako obszary rozwoju zabudowy mieszkaniowej studium nie wyklucza możliwości lokalizacji budynków i obiektów gospodarczych dla potrzeb produkcji rolnej i przetwórstwa rolnego, z uwzględnieniem przepisów dotyczących ochrony środowiska.

4.2.2. Obszary rozwoju zabudowy mieszkaniowo-usługowej

Funkcja mieszkaniowo-usługowa związana jest z obszarami, dla których ze względu na uwarunkowania przestrzenne istnieje potrzeba zabezpieczenia lokalizacji funkcji usługowych. W granicach gminy zidentyfikowano dwa obszary w ramach ww. funkcji:

- tereny w rejonie jeziora Charzykowskiego – MUT – tereny zabudowy mieszkaniowej i usługowej – usług turystycznych ze wskazaniem na zabudowę rekreacji indywidualnej;
- tereny w strefie podmiejskiej m. Człuchowa oraz wzdłuż szlaków komunikacyjnych – MU – wskazane do lokalizacji usług związanych z obsługą ludności miasta i gminy jak również podróżnych, w tym usług publicznych; zabudowa mieszkaniowa stanowi dopełnienie funkcji usługowej, która jest funkcją wiodącą.

4.2.3. Obszary rozwoju zabudowy usługowej

Na terenie gminy Człuchów wyznaczone zostały obszary do rozwoju w funkcji usługowej. Obszary te rozmieszczone są na obszarze całej gminy. Na terenach:

- w okolicy jezior: Krępsko, Wielżądź, Rychnowskie i Niwskie (U, UT), w miejscowości Polnica – przewiduje się rozwój usług turystycznych – UT – (hotel, pensjonat, w tym usług gastronomii) oraz sportu i rekreacji (boiska, place zabaw); zabudowa rekreacji indywidualnej powinna stanowić dopełnienie ww. funkcji;
- Jaromierza – UT – zabudowa usług turystycznych;
- pozostałych obszarach wskazanych na rysunku studium, a nie uszczegółowionych w tekście przewiduje się lokalizację usług związanych z prowadzeniem działalności gospodarczych – U.

Powstawanie nowej zabudowy w rejonie jeziora Krępsko będzie się wiązać z przestrzeganiem zasad ochrony środowiska i krajobrazu kulturowego.

4.2.4. Obszary rozwoju zabudowy przemysłowej

W granicach gminy zostało zlokalizowanych kilka obszarów, które będą spełniały funkcję przemysłową (P). Będą to głównie miejsca lokalizacji przemysłu o charakterze wytwórczym. Dopuszcza się również lokalizację nowych urządzeń wytwarzających energię z odnawialnych źródeł energii. Przy powstawaniu nowych inwestycji należy uwzględnić zasady ochrony środowiska i krajobrazu kulturowego.

4.2.5. Obszary i tereny górnicze

Na terenie gminy wyznaczono cztery obszary eksploatacji surowców mineralnych, na których będzie odbywało się prowadzenie działalności wydobywczej (PG). Studium wskazuje rekultywację terenów poeksploatacyjnych.

4.2.6. Obszary lokalizacji elektrowni wiatrowych

W studium wyznaczone zostały obszary lokalizacji elektrowni wiatrowych oraz ich strefy ochronne związane z ograniczeniami w zabudowie oraz w zagospodarowaniu i użytkowaniu terenu. Obszary te zostały wyznaczone na podstawie:

- uwarunkowań środowiskowych i fizjograficznych, w tym granic obszarów chronionych wyznaczonych na podstawie przepisów o ochronie przyrody;
- badania siły i kierunku wiejących wiatrów;

- złożonych przez inwestorów wniosków;
- na obszarach lokalizacji elektrowni wiatrowych dopuszcza się lokalizację urządzeń wytwarzających energię z innych odnawialnych źródeł energii.

Przed ustaleniem szczegółowej lokalizacji siłowni wiatrowych wymagane jest przeprowadzenie szczegółowych badań wpływu inwestycji na środowisko. Minimalna szerokość strefy ochronnej związanej z ograniczeniami w zabudowie mieszkaniowej wielorodzinnej i zamieszkania zbiorowego, wyznaczona jest przebiegiem izofony 45 dB, a szerokość strefy ochronnej związanej z ograniczeniami w zabudowie mieszkaniowej jednorodzinnej, związanej ze stałym lub czasowym pobytem dzieci i młodzieży, domów opieki społecznej i szpitali wyznaczona jest przebiegiem izofony 40 dB.

4.2.7. Obszary wskazane do zalesień

Wskazuje się do zalesienia grunty oznaczone w studium jako: „Obszary wskazane do zalesień”. W odniesieniu do pozostałych gruntów rolnych pod zalesienia należy przeznaczać w pierwszej kolejności grunty najniższych klas bonitacyjnych. Do zalesienia należy również przeznaczyć tereny w obszarze gminy, wnioskowane przez ich właścicieli w trybie przepisów obowiązującego Rozporządzenia Rady Ministrów zmieniającego rozporządzenie w sprawie szczegółowych warunków i trybu udzielania pomocy finansowej na zalesienia ww. terenów, o ile nie są sprzeczne z przepisami o lasach i polityką przestrzenną gminy.

4.2.8. Obszary lokalizacji terenów rekreacyjnych

Tereny rekreacyjne będą elementem wypoczynku i rekreacji dla mieszkańców gminy. Zagospodarowanie tych terenów będzie polegało na lokalizacji obiektów sportowych i rekreacyjnych. Będą to przede wszystkim plaże, boiska sportowe place zabaw wraz z obiektami towarzyszącymi, jak również drobne obiekty usługowe.

Funkcjonujące obecnie i niezagospodarowane kąpieliska w granicach OChK „Okolice Jezior Krępsko i Szczytno” (we wsi Krępsk) oraz w bezpośrednim sąsiedztwie OChK „Zespół Jezior Człuchowskich” (we wsi Dębica) wymagają opracowania planów miejscowych i wprowadzenia regulacji służących ochronie środowiska i bezpieczeństwu rekreantów, zgodnie z wnioskiem Wójta Gminy Człuchów (wnioski nr 33 i 38).

4.2.9. Obszary lokalizacji cmentarzy

Na terenie gminy nie planuje się nowych lokalizacji cmentarzy.

4.2.10. Tereny cmentarzy istniejących

Cmentarze występujące na terenie gminy są ujęte w ewidencji cmentarzy. Większość z nich jest nieczynna. Wskazane jest zachowanie istniejących cmentarzy jako trwałego i nienaruszalnego elementu tożsamości historyczno-kulturowej gminy.

W obrębie cmentarzy obowiązuje ochrona układu przestrzennego, alei, układu kwater, ochrona zabytkowego drzewostanu, ochrona historycznych nagrobków i innych elementów małej architektury.

Poza wyznaczonymi w studium obszarami do zainwestowania dopuszcza się wyznaczanie w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego nowych terenów pod zabudowę w sąsiedztwie działek budowlanych i siedlisk rolniczych o ile przepisy odrębne nie stanowią inaczej.

4.3. Wskaźniki zagospodarowania terenów

- minimalny udział powierzchni biologicznie czynnej w stosunku do powierzchni działki budowlanej:
  - 40% dla zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej, siedliskowej,
  - 60% dla zabudowy rekreacji indywidualnej,
  - 25% dla zabudowy usługowej, pensjonatowej,
  - 15% dla zabudowy produkcyjno-usługowej;
- optymalny udział powierzchni nowoprojektowanej zabudowy w stosunku do powierzchni działki budowlanej powinien wynosić:
  - 30% dla zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej, siedliskowej,
  - 45% dla zabudowy usługowej, pensjonatowej,
  - 25% dla zabudowy rekreacji indywidualnej;
- miejsca parkingowe:
  - dla zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej – zapewnienie minimum 1 miejsca parkingowego dla każdej działki, w jej granicach,
  - dla zabudowy usługowej oraz produkcyjno-usługowej – zapewnienie minimum 25 miejsc parkingowych na 1000 m² powierzchni użytkowej, w granicach działki budowlanej;
- maksymalna wysokość dla nowoprojektowanej zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej: trzy kondygnacje nadziemne, z trzecią kondygnacją w poddaszu użytkowym;
- zadaszenia nowoprojektowanej zabudowy w funkcji mieszkaniowej – dwuspadowe lub wielospadowe o kącie nachylenia połaci dachowych do płaszczyzny przekroju poziomego budynku w przedziale 25⁰ – 45⁰;
- zadaszenia nowoprojektowanej zabudowy w funkcji usługowej i przemysłowej – o kącie nachylenia połaci dachowych do płaszczyzny przekroju poziomego budynku w przedziale 30⁰ – 45⁰;
- lokalizacja obszarów działalności przemysłowej – w oddaleniu od obszarów zabudowy mieszkaniowej, odległości są uzależnione do rodzaju prowadzenia działalności i warunków terenowych;
- ogranicza się lokalizację „prowizorycznych” form użytkowania letniskowego (budki, przyczepy campingowe, itp.) na terenach przeznaczonych pod zabudowę.

4.4. Tereny wyłączone spod zabudowy

Wskazuje się następujące ograniczenia w lokalizacji zabudowy:

- strefa wolna od zabudowy kubaturowej dla linii elektroenergetycznej 110 kV wynosi 15 m, dla linii elektroenergetycznej 15 kV wynosi 5 m od skrajnego przewodu;
- zakaz lokalizacji nowoprojektowanej zabudowy na cele mieszkaniowe na terenach przeznaczonych w studium na funkcje związaną z wytwarzaniem energii elektrycznej;
- z tytułu przepisów dotyczących obszarów chronionego krajobrazu obowiązuje zakaz lokalizowania obiektów budowlanych w pasie szerokości 100 m od linii brzegów rzek, jezior i innych zbiorników wodnych znajdujących się w granicach obszaru chronionego krajobrazu. Zakaz ten nie dotyczy ustaleń obowiązujących miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego oraz sporządzonych projektów planów, w stosunku do których zawiadomiono o terminie wyłożenia tych planów do publicznego wglądu, ale postępowanie nie zostało zakończone przed dniem wejścia w życie rozporządzenia;
- grunty stanowiące użytki klas I-III w związku z przepisami o ochronie gruntów rolnych i leśnych, nie przeznaczone w studium pod zabudowę mieszkaniową, z wyjątkiem lokalizacji zabudowy zagrodowej;
- w związku z przepisami ustawy o lasach, na terenach stanowiących użytki leśne zakaz lokalizowania budynków;
- w stosunku do istniejącego gazociągu wysokiego ciśnienia DN 150, przy projektowaniu i lokalizacji nowych urządzeń i obiektów, należy zachować odległości podstawowe zgodne z wymogami Rozporządzenia Ministra Przemysłu i Handlu z dnia 14 listopada 1995 r. w sprawie warunków technicznych jakim powinny odpowiadać sieci gazowe;
- z tytułu przepisów kolejowych, obowiązuje zakaz zabudowy budynkami mieszkalnymi w stosownej odległości od terenów kolejowych określonej w tych przepisach;
- z tytułu przepisów drogowych, obowiązuje zakaz zabudowy budynkami mieszkalnymi w odległości określonej w tych przepisach;
- z tytułu przepisów określających wymagania, jakim powinny odpowiadać cmentarze: wokół terenów cmentarzy powinien być wyznaczony obszar ochronny o stosownej szerokości, jak również ograniczenie lokalizacji ujęć wody oraz obiektów związanych z produkcją, przechowywaniem żywności;
- z tytułu ustawy prawo wodne obszary szczególnego zagrożenia powodzią.

Ponadto proponuje się wprowadzenie ograniczenia zabudowy dla terenów dolin rzecznych i strumieni, jezior, korytarzy ekologicznych, o ile studium nie wskazuje inaczej. Na obszarach tych możliwa jest lokalizacja systemów infrastruktury technicznej i komunikacyjnej. Na terenach proponowanych do ograniczenia zabudowy i wyłączonych spod zabudowy zezwala się na lokalizację (w uzasadnionych przypadkach) inwestycji celu publicznego.

5. OBSZARY ORAZ ZASADY OCHRONY ŚRODOWISKA I JEGO ZASOBÓW, OCHRONY PRZYRODY I KRAJOBRAZU KULTUROWEGO

5.1. Cele ochrony

- Nadrzędnym celem ochrony zasobów i walorów środowiska przyrodniczego gminy jest zachowanie i wzmocnienie naturalnych obszarów przyrodniczych i powiązań ekologicznych (układy dolin, mokradła i wszelkich podmokłych obniżeni, oczek wodnych i jezior stanowiące naturalne korytarze) oraz utrzymanie lub poprawę stanu jego elementów, dotyczy to zwłaszcza czystości wód.
- Zachowanie wysokich walorów ekologicznych obszarów rolniczych poprzez kształtowanie i utrzymanie struktury ekologicznej (wprowadzenie pasów zadrzewień i zakrzewień, zachowanie kęp roślinności i nieużytków oraz terenów podmokłych), a także racjonalną i bezpieczną dla środowiska gospodarkę rolną.
- Ochrona czystości wód powierzchniowych przed zanieczyszczeniem i poprawienie jakości wód. Powstrzymanie nasilającej się eutrofizacji wód.

5.2. Obszary objęte prawnymi formami ochrony przyrody z tytułu ustawy o ochronie przyrody

Tereny położone w północnej części gminy charakteryzują się dużą różnorodnością biotyczną. Uznane zostały za obszary o ponadregionalnych walorach przyrodniczych. Duża część gminy należy do obszarów o wysokich walorach przyrodniczych i położona jest w zasięgu, wyróżnionego w koncepcji osnowy ekologicznej województwa, płata ekologicznego lasów szczecinecko-koczalskich o randze ponadregionalnej.

5.2.1. Obszary Chronionego Krajobrazu

Celem Obszaru Chronionego Krajobrazu jest: zatrzymanie procesów degradacji środowiska, zachowanie równowagi ekologicznej, utrzymanie dotychczasowych wartości krajobrazu naturalnego oraz wypracowanie zasad turystycznego wykorzystania obszaru. W granicach gminy Człuchów występują niewielkie fragmenty obszarów chronionego krajobrazu (OChK) obejmujące najcenniejsze krajobrazowo tereny o różnych ekosystemach. Łącznie z rezerwatami obszary chronione zajmują 2,4 tys. ha, tj. 6,7% powierzchni gminy. Są to:

- OChK nr 6 – „**Okolice jezior Krępsko i Szczytno**”. Na terenie gminy obszar obejmuje jezioro Krępsko wraz z fragmentami lasów w sąsiedztwie jeziora oraz część terenów zalesionych zlokalizowanych w północnej części jednostki administracyjnej powyżej miejscowości Polnica. Z uwagi na dużą atrakcyjność terenów sąsiednich zaproponowano utworzenie zespołu przyrodniczo-krajobrazowego „Rynny subglacjalne na południowy wschód od Olszanowa” obejmujący jeziora: Olszanowo, Orzechowo oraz okolice Krępska. Wchodzi on w skład ponadregionalnego korytarza pojeziernego – północnego.
- OChK nr 9 – „**Zespół jezior Człuchowskich**”. Na terenie gminy ochroną objęte są niewielkie tereny położone na wschód i południe od jezior Człuchowskich.

Na obszarach chronionego krajobrazu wprowadza się następujące zakazy:

- zabijania dziko występujących zwierząt, niszczenia ich nor, legowisk, innych schronień i miejsc rozrodu oraz tarlisk, złożonej ikry, z wyjątkiem amatorskiego połowu ryb oraz wykonywania czynności związanych z racjonalną gospodarką rolną, leśną, rybacką i łowiecką;
- realizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko w rozumieniu art. 51 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. – Prawo ochrony środowiska;
- likwidowania i niszczenia zadrzewień śródpolnych, przydrożnych i nadwodnych, jeżeli nie wynikają one z potrzeby ochrony przeciwpowodziowej i zapewnienia bezpieczeństwa ruchu drogowego, wodnego lub budowy, odbudowy, utrzymania, remontów lub naprawy urządzeń wodnych;
- wydobywania do celów gospodarczych skał, w tym torfu, oraz skamieniałości, w tym kopalnych szczątków roślin i zwierząt, a także minerałów i bursztynu;
- wykonywania prac ziemnych trwale zniekształcających rzeźbę terenu, z wyjątkiem prac związanych z zabezpieczeniem przeciwsztormowym, przeciwpowodziowym lub przeciwsuwiskowym lub utrzymaniem, budową, odbudową, naprawą lub remontem urządzeń wodnych;
- dokonywania zmian stosunków wodnych, jeżeli służą innym celom niż ochrona przyrody lub zrównoważone wykorzystanie użytków rolnych i leśnych oraz racjonalna gospodarka wodna lub rybacka;
- likwidowania naturalnych zbiorników wodnych, starorzeczy i obszarów wodno-błotnych;
- lokalizowania obiektów budowlanych w pasie szerokości 100 m od linii brzegów rzek, jezior i innych zbiorników wodnych, z wyjątkiem urządzeń wodnych oraz obiektów służących prowadzeniu racjonalnej gospodarki rolnej, leśnej lub rybackiej;

Podstawa prawna:

- Uchwała Nr 1161/XLVII/10 Sejmiku Województwa Pomorskiego z dnia 28 kwietnia 2010 r. w sprawie obszarów chronionego krajobrazu w województwie pomorskim

5.2.2. Rezerwaty

W gminie znajdują się 3 rezerwaty przyrody – 2 wodne i 1 leśny. Są to:

„**Jezioro Sporackie**” nr 8, utworzony w 1965 r., jedno z najstarszych rezerwatów zajmuje powierzchnię 11,36 ha. Położony w Nadleśnictwie Człuchów, obręb Polnica. Powołany w celu ochrony jeziora lobeliowego z fragmentami torfowiska przejściowego położonego w kompleksie borów sosnowych.

Na terenie rezerwatu zabronione jest:

- zmiana stosunków wodnych bez uzyskania pozwolenia wodnoprawnego; zmiana stosunków może nastąpić tylko w wypadku, gdy nie spowoduje ona zasadniczej zmiany w biotopie,

- zanieczyszczanie wody,
- urządzenie wodopojów,
- zbiór ziół leczniczych oraz innych roślin lub ich części,
- łowienie ryb wędką i sprzętem ciągnionym,
- polowanie, chwywanie, płoszenie i zabijanie dziko żyjących zwierząt,
- wznoszenie budowli, zakładanie lub budowa urządzeń komunikacyjnych i sportowo-turystycznych oraz innych urządzeń technicznych,
- umieszczanie tablic, napisów i innych znaków, z wyjątkiem znaków związanych z ochroną rezerwatu,
- przebywanie na terenie rezerwatu poza miejscami wskazanymi przez konserwatora przyrody.

„Jezioro Bardze Małe” nr 17, utworzony w 1981 r, rezerwat wodny o powierzchni 7,37 ha położony w Nadleśnictwie Człuchów, obręb Polnica. Obejmuje jezioro lobeliowe, bezodpływowe, w kompleksie borów sosnowych.

Na terenie rezerwatu zabrania się:

- wycinania drzew i pobierania użytków drzewnych z wyjątkiem wypadków uzasadnionych potrzebami gospodarstwa rezerwatowego,
- zmieniania stosunków wodnych naruszających w sposób istotny warunki ekologiczne,
- zbierania ziół leczniczych i innych roślin oraz zbierania owoców i nasion drzew i krzewów, z wyjątkiem nasion na potrzeby odnowienia lasu,
- pozyskiwania ściółki leśnej i pasania zwierząt gospodarskich,
- niszczenia gleby i pozyskiwania kopalin,
- zanieczyszczania wody i terenu, wzniesienia ognia oraz zakłócania ciszy,
- stosowania wszelkich środków chemicznych,
- niszczenia drzew i innych roślin,
- polowania, chwytania, płoszenia i zabijania dziko żyjących zwierząt, niszczenia gniazd, wybierania jaj i piskląt wszystkich gatunków ptaków, łowienia ryb wszelkim sprzętem, z wyjątkiem jednorazowego odłowu w okresie zimowym,
- umieszczania tablic, napisów i innych znaków z wyjątkiem tablic i znaków związanych z ochroną rezerwatu,
- wznoszenia budowli oraz zakładanie i budowy urządzeń komunikacyjnych i innych urządzeń technicznych,
- kąpieli i uprawiania sportów wodnych,
- przebywania poza miejscami wyznaczonymi.

„Sosny” nr 33, rezerwat leśny utworzony w 1984 r. położony w Nadleśnictwie Człuchów obręb Lipie. Przedmiotem ochrony jest fragment lasu o charakterze zespołu naturalnego z licznymi pomnikowych rozmiarów sosnami w drzewostanie sosnowo-bukowym.

Na obszarze rezerwatu zabrania się:

- wycinania drzew i pobierania użytków drzewnych z wyjątkiem przypadków uzasadnionych potrzebami gospodarstwa rezerwatowego,
- zmieniania stosunków wodnych naruszającego w sposób istotny warunki ekologiczne,
- zbierania ziół leczniczych i innych roślin oraz zbierania owoców i nasion drzew i krzewów, z wyjątkiem nasion na potrzeby odnowienia lasu,
- pozyskiwania ściółki leśnej i wypasania zwierząt gospodarskich,
- niszczenia gleb i pozyskiwania kopalin,
- zanieczyszczania wody i terenu, wzniesienia ognia oraz zakłócania ciszy,
- stosowania wszelkich środków chemicznych,
- niszczenia drzew i innych roślin,
- polowania, chwytania, płoszenia i zabijania dziko żyjących zwierząt, niszczenia gniazd, wybierania jaj i piskląt wszystkich gatunków ptaków,
- umieszczania tablic, napisów i innych znaków z wyjątkiem tablic i znaków związanych z ochroną rezerwatu,
- wznoszenia budowli oraz zakładanie i budowy urządzeń komunikacyjnych i innych urządzeń technicznych,
- przebywania poza miejscami wyznaczonymi.

Podstawa prawna:

- Zarządzenie MliPD nr 172 z dn. 23.10.1965 r. (MP z dn.12.12.1965 r. nr 64 poz. 360),
- Zarządzenie MliPD z dn. 3.12.1981 r. (MP z dn.7.12.1981 r. nr 29 poz. 271),
- Zarządzenie MliPD z dn. 18.05.1984 r. (MP nr 15 z dn.22.06.1984 r. nr 108 poz. 271).

5.2.3. Pomniki przyrody

W gminie Człuchów znajduje się pięć pomników przyrody chronionych prawem:

- Tsuga kanadyjska – drzewo o dwóch pniach. Uznany na podstawie Ogłoszenia Wojewody Słupskiego z dnia 15.XII.1980 r., Leśnictwo Lipie, oddz. 52.
- Dąb szypułkowy – pojedyncze drzewo. Uznany na podstawie Uchwały nr XII/132/2004 Rady Gminy Człuchów z dnia 12.02.2004 r. Leśnictwo Kątki, oddz. 113a (nr ewid. w rejestrze pomników przyrody powiatu człuchowskiego – 54).
- Dąb szypułkowy – pojedyncze drzewo. Uznany na podstawie Uchwały nr XII/133/2004 Rady Gminy Człuchów z dnia 12.02.2004 r. Leśnictwo Kątki, oddz. 113a (nr ewid. w rejestrze pomników przyrody powiatu człuchowskiego – 53).
- Dąb szypułkowy – pojedyncze drzewo. Uznany na podstawie Uchwały nr XII/134/2004 Rady Gminy Człuchów z dnia 12.02.2004 r. Leśnictwo Lipie, oddz. 58d (nr ewid. w rejestrze pomników przyrody powiatu człuchowskiego – 57).

- Dąb szypułkowy – pojedyncze drzewo. Uznany na podstawie Uchwały nr XII/136/2004 Rady Gminy Człuchów z dnia 12.02.2004 r. Leśnictwo Stołczno, oddz. 20b (nr ewid. w rejestrze pomników przyrody powiatu człuchowskiego – 56).

5.2.4. Korytarze ekologiczne

Obszary leżące w obrębie Równiny Charzykowskiej charakteryzują się dużą różnorodnością biologiczną. Uznane są za obszary o ponadregionalnych walorach przyrodniczych. Włączone są do systemu międzynarodowej sieci ekologicznej ECUNET – w randze międzynarodowych obszarów węzłowych.

W strukturze przyrodniczej regionu ważną rolę pełnią lokalne powiązania ekologiczne, stanowiące łączniki pomiędzy formami przestrzennymi rangi regionalnej i krajowej. Decydują one o warunkach migracji gatunków w przestrzeni lokalnej, będąc często alternatywą dla przemieszczania się (szczególnie zwierząt) pomiędzy obszarami węzłowymi stanowiącymi ich ostoje.

Na terenie Gminy Człuchów występuje korytarz ekologiczny znaczenia lokalnego jezior Krępsko i Szczytno – stanowi on łącznik w obrębie płata ekologicznego lasów szczecinecko-koczalskich. Obejmuje tereny polno-leśne, z wąskimi pasami lasów towarzyszących rzekom Brda i Lipczyńska, oraz drobnymi zbiornikami wodnymi jezior: Głina, Czarne, Mazur, Końskie i Szczytno Małe. Na krańcach obszaru występują niewielkie powierzchnie terenów zabudowanych wsi: Szczytno, Pakotulsko i Przechlewo. Środkowa część, z ciągiem jezior i doliną Brdy, stanowi znakomity przykład lokalnej struktury przestrzennej korytarza ekologicznego.

Korytarz ekologiczny doliny Szczyry – stanowi łącznik ekologiczny pomiędzy płatem lasów szczecinecko-koczalskich, a korytarzem rzeki Gwdy, w pn.-zach. części Pojezierza Krajeńskiego. Obszar stanowi ciągły przestrzennie, rozległy zespół leśny, ciągnący się wzdłuż doliny rzeki. Na pn. zachowuje wąskie połączenie z lasami otaczającymi zespół jezior Krępsko i Szczytno i zach. krańcem lasów szczecinecko-koczalskich.

Oba ww. korytarze są elementami korytarza ekologicznego pojeziernego – północnego o randze ponadregionalnej.

Poza wymienionymi korytarzami ekologicznymi istnieje w przestrzeni województwa wiele obszarów (tzw. płatów ekologicznych) o zachowanej łączności przestrzennej i wysokiej randze walorów przyrodniczych. Tworzą one tkankę ekologiczną województwa o znaczeniu regionalnym (będąc podstawą trwałości istnienia gatunków i siedlisk), której zachowanie staje się koniecznością. Niektóre z nich stanowią element krajowych korytarzy migracyjnych. Ochrona struktury ekologicznej w postaci zachowanych fragmentów biotopów o naturalnych lub nieznacznie przekształconych cechach przestrzeni przyrodniczej, stanowiących podstawowe ostoje gatunków i źródła zasilania różnorodności biologicznej regionu, winna objąć także te obszary. Część z nich objęta jest różnymi formami ochrony.

Na terenie Gminy Człuchów występuje płat ekologiczny lasów szczecinecko-koczalskich – w postaci zwartych kompleksów leśnych. W kierunku pd. kompleks leśny przechodzi na obszar woj. kujawsko-pomorskiego i łączy się korytarzami

ekologicznymi dolin z lasami Pojezierza Wałeckiego i doliny Noteci. Stanowi on regionalny element składowy większej jednostki Pojezierza Południowopomorskiego – rangi ponadregionalnej.

5.2.5. Obszary Natura 2000

Na terenie gminy Człuchów wyznaczono granice trzech obszarów wchodzących w skład Europejskiej Sieci Ekologicznej Natura 2000, zatwierdzone Decyzją Komisji Europejskiej:

- PLH220056 – „Czerwona Woda pod Babilonem” – specjalny obszar ochrony siedlisk (Dyrektywa Siedliskowa) – kompleks siedlisk przyrodniczych typowy dla rynien jeziornych oligotroficznego krajobrazu sandrowego (jeziora lobeliowe, ramienicowe i eutroficzne), wybitne skupienie cennych ekosystemów wodnych i bagiennych w krajobrazie Borów Tucholskich, obszar ważny dla zachowania regionalnych zasobów borów bagiennych wykształconych nietypowej lokalizacji – w dolinie rzecznej;
- PLH220059 – „Duży Okoń” – specjalny obszar ochrony siedlisk (Dyrektywa Siedliskowa) – typowo wykształcone śródleśne jezioro lobeliowe, cenne przylegające siedliska leśne – brzezina bagienne na torfie;
- PLH220060 – „Las Wolność” – specjalny obszar ochrony siedlisk (Dyrektywa Siedliskowa) – kompleks lasów liściastych porastających morenowe wzniesienia o bardzo urozmaiconej rzeźbie – unikatowy przypadek siedlisk buczyn wśród borowego krajobrazu sandrowych równin Borów Tucholskich; w zagłębieniach terenu występują bory i brzeziny bagienne oraz niewielkie torfowiska tworząc razem interesujący kompleks siedlisk;

obejmujące między innymi następujące jeziora wraz z otoczeniem:

- Bardze,
- Węgorzyn,
- Gostyńskie,
- Linowskie,
- Sporackie,
- Regnickie,
- Grodzieńskie.

Zgodnie z ustawą o ochronie przyrody na w/w projektowanych obszarach zabrania się podejmowania działań mogących w istotny sposób pogorszyć stan siedlisk przyrodniczych, siedlisk gatunków roślin i zwierząt oraz integralność obszaru Natura 2000 lub jego powiązania z innymi obszarami, a także w istotny sposób wpłynąć negatywnie na gatunki, dla których ochrony został wyznaczony obszar Natura 2000.

5.3. Obszary wskazane do objęcia prawnymi formami ochrony przyrody

W granicach administracyjnych gminy, ze względu na wysokie walory przyrodnicze części obszarów, projektowane jest wprowadzenie nowych, prawnych form ochrony przyrody. Wśród projektowanych form znalazły się:

- użytki ekologiczne „Wyspy na jeziorze Krępsko”;
- rezerваты przyrody na jeziorach: Linowskim i Kłodzko Małe;

Ochrona zasobów biosfery polega na:

- zachowaniu i podtrzymaniu trwałości powiązań ekologicznych poprzez uwzględnienie ich w dokumentach planistycznych i inwestycyjnych,
- zachowaniu pozostałych fragmentów osnowy ekologicznej w postaci izolowanych kęp roślinności, nieużytków, założeń parkowych i skwerów z poszukiwaniem możliwości odtworzenia powiązań ekologicznych lub „obejścia” stref zainwestowanych,
- wprowadzenie zalesień, zadrzewień i zadarnień jako elementu odbudowy naturalnych powiązań ekologicznych wzdłuż dolin rzecznych, stanowiących potencjalne korytarze ekologiczne oraz jako elementu ochrony wód przed wpływem powierzchniowych zanieczyszczeń,
- wprowadzenie zalesień jako uzupełnień przestrzennych w obszarach i przy granicach korytarzy i płatów ekologicznych – wzmacniających wewnętrzną spójność całej sieci oraz jako elementu podnoszącego zwartość przestrzenną zbiorowisk leśnych,
- racjonalne wprowadzenie zalesień na obszarach najsłabszych gruntów rolnych,
- utrzymanie lasów ochronnych oraz wsparcie procesu tworzenia kolejnych lasów ochronnych w gospodarce leśnej wraz ze wzmocnieniem działań proekologicznych na tych obszarach i uwzględnieniem ich w opracowaniach planistycznych.

5.4. Obszary chronione na podstawie przepisów ustawy o lasach

W obrębie obszarów leśnych wydzielono lasy ochronne mające za zadanie ochronę gleby przed zmywaniem i wyjąłowaniem, ochronę zasobów wód powierzchniowych i podziemnych, regulację stosunków hydrologicznych w zlewni oraz na obszarach wododziałów, stanowiące drzewostany nasienne lub ostoje zwierząt i stanowiska roślin podlegających ochronie gatunkowej.

5.5. Obszary chronione na podstawie przepisów Prawo Wodne

Niewielki południowy fragment gminy znajduje się w zasięgu głównego zbiornika wód podziemnych GZWP Nr 127.

Ochrona wód podziemnych i obszaru ich zasilania polega w szczególności na:

- zmniejszaniu ryzyka zanieczyszczenia wód poprzez ograniczenie oddziaływania na obszary ich oddziaływania,
- utrzymania równowagi zasobów tych wód.

5.6. Obszary chronione na podstawie ustawy o ochronie gruntów rolnych i leśnych

Kierunkowe rozwiązania przyjęte w studium przewidują wykorzystanie części terenów rolnych gminy Człuchów pod rozwój zabudowy. Wyznaczanie nowych terenów inwestycyjnych odbywało się w sposób najmniej ingerujący w użytki rolne – wyznaczone pod zainwestowanie tereny wskazane zostały jako kontynuacja ciągów zabudowy. Miejsca pod zabudowę natomiast lokalizowano z uwzględnieniem przebiegu istniejących dróg – wzdłuż ciągów komunikacyjnych.

Grunty najniższych klas bonitacyjnych zostały wskazane w studium pod zalesienie.

Na części gruntów rolnych przewiduje się w studium możliwość lokalizacji farm elektrowni wiatrowych. Realizacja ww. inwestycji nie wiąże się z zaprzestaniem dotychczasowego, rolniczego wykorzystania terenów.

W odniesieniu do pozostałych terenów rolnych w gminie przewiduje się dalsze rolnicze wykorzystanie.

Na terenach rolnych zezwala się na lokalizację urządzeń radiotelekomunikacyjnych wraz z infrastrukturą towarzyszącą.

Tereny leśne oznaczone w studium przewidziane są do prowadzenia leśnej działalności produkcyjnej na zasadach określonych w przepisach odrębnych. Udział terenów leśnych w następstwie realizacji polityki przyjętej w studium powiększy się – wskazano do zalesień grunty rolne najniższych klas bonitacyjnych.

5.6.1. Grunty rolne

Gmina Człuchów posiada stosunkowo dobre gleby III i IV kl. bonitacyjnej, przedstawiające dużą wartość dla produkcji rolnej. Na mocy przepisów ustawy o ochronie gruntów rolnych i leśnych ochroną objęte są również grunty rolne pochodzenia organicznego. Gleby takie występują dość powszechnie w obszarach dolinnych i obniżeniach terenu.

Ochrona gruntów rolnych polega na:

- ograniczeniu przeznaczenia ich na cele nierolnicze,
- zapobieganiu procesom degradacji i dewastacji gruntów rolnych,
- zachowaniu torfowisk i oczek wodnych jako naturalnych zbiorników wodnych.

5.6.2. Grunty leśne

Duże kompleksy leśne występują w północnej i południowo-zachodniej części gminy. Ogółem lasy zajmują 36% powierzchni gminy. Część południowo-wschodnia gminy jest bezleśna. Niewielkie fragmenty lasów położone są w granicach obszarów chronionego krajobrazu. W obrębie obszarów leśnych wydzielono lasy ochronne mające za zadanie ochronę gleby przed zmywaniem i wyjaławianiem, ochronę zasobów wód powierzchniowych i podziemnych, regulacje stosunków hydrologicznych w zlewni oraz na obszarach wododziałów, stanowiące drzewostany nasienne lub ostoje zwierząt i stanowiska roślin podlegających ochronie gatunkowej. Kompleksy leśne

podlegają ochronie na podstawie przepisów ustawy o ochronie gruntów rolnych i leśnych oraz ustawy o lasach.

Ochrona gruntów leśnych polega m.in. na:

- ograniczeniu przeznaczenia ich na cele nieleśne,
- zapobieganiu procesom degradacji i dewastacji gruntów leśnych oraz szkodom w drzewostanach i produkcji leśnej, wskutek działalności nieleśnej,
- przywróceniu wartości użytkowej gruntom, które utraciły charakter gruntów leśnych wskutek działalności nieleśnej.

Do zalesienia mogą być przeznaczone nieużytki, grunty rolne nieprzydatne do produkcji rolnej oraz inne grunty nadające się do zalesienia, a w szczególności:

- grunty położone przy źródłiskach rzek lub potoków, na wododziałach, wzdłuż brzegów rzek oraz na obrzeżach jezior i zbiorników wodnych,
- strome stoki i zbocza.

5.7. Ochrona litosfery i zasobów kopalin

W granicach administracyjnych gminy występują obszary chronione na podstawie przepisów prawa geologiczne i górnicze. Są to trzy udokumentowane złoża kruszywa naturalnego: Polnica II, Nieżywieć i Nieżywieć II oraz dwa złoża kredy jeziornej w Czarnoszycach i Polnicy – C.

Ochrona litosfery i zasobów kopalin polega na:

- objęciu rekultywacją obszarów zdegradowanych w wyniku eksploatacji surowców naturalnych (m.in. wyrobisko w okolicy Dębnicy),
- prowadzeniu inwentaryzacji i kontroli pod względem spełnienia wymogów formalno-prawnych oraz ochrony środowiska obszarów powierzchniowych eksploatacji surowców naturalnych,
- dążeniu do likwidacji i rekultywacji „dzikich” punktów eksploatacji kruszywa naturalnego.

5.8. Kierunki ochrony zasobów lokalnych

- Doprowadzenie rzek Chrząstawy i Silnicy oraz wód jeziora Krępsko do I i II kl. czystości wód.
- Zwiększenie zdolności do samooczyszczenia małych cieków wodnych m.in. przez obsadzanie dolin roślinnością.
- Powołanie prawnych form ochrony przyrody w postaci: użytków ekologicznych „Wyspy na jeziorze Krępsko” oraz rezerwatów przyrody na jeziorach: Linowskim i Kłodzko Małe.
- Na obszarach słabszych gleb VI i względnie V kl., wododziałach i obszarach źródłiskowych wprowadzenie zalesień.

- Ochrona terenów podmokłych.
- Zachowanie kęp roślinności i nieużytków zwłaszcza na terenach rolniczych.
- Wprowadzenie zalesień i zakrzewień wzdłuż dolin rzecznych stanowiących na terenie gminy naturalne korytarze ekologiczne oraz na gruntach rolnych najsłabszych klas bonitacyjnych.
- Zachowanie ekspozycji panoram widokowych z tras samochodowych.

5.9. Zagrożenia środowiska

Na terenie gminy występują nieznaczne zagrożenia środowiska wynikające z naturalnych procesów przyrodniczych, w tym zagrożenia powodziowe. Obszary szczególnego zagrożenia powodzią występują na małych odcinkach wzdłuż rzeki Kamionki w południowo-wschodniej części gminy. Pozostałe ciek w większości są krótkie o spokojnym przepływie. Z uwagi na niewielkie rozmiary zlewni (mały obszar zasilania) nie ma możliwości zachowania określonego stanu i przepływu na tych ciekach.

6. OBSZARY I ZASADY OCHRONY DZIEDZICTWA KULTUROWEGO I ZABYTKÓW ORAZ DÓBR KULTURY WSPÓŁCZESNEJ

6.1. Cele i kierunki ochrony środowiska kulturowego

Według planu zagospodarowania przestrzennego województwa pomorskiego zasadnicze kierunki rozwoju w zakresie dziedzictwa kulturowego to utrwalenie wielokulturowej tożsamości historycznej regionu z zachowaniem lokalnych odrębności oraz wykorzystanie zasobów dziedzictwa kulturowego jako ważnego elementu rozwoju gospodarczego i promocji województwa.

Kierunki szczegółowe, odnoszące się do terenu gminy, obejmują:

- prowadzenie działań organizacyjnych, promocyjnych i badawczych pod kątem podniesienia świadomości społecznej w zakresie znaczenia i wartości obiektów kulturowych oraz zasad i metod ich konserwacji, a także późniejszego ich użytkowania,
- ochrona tożsamości kulturowej miejsca – objęcie ochroną obszarów zabudowy w sąsiedztwie wartościowych zespołów przestrzennych i ich rekompozycja przestrzenna, pozwalająca na wyeksponowanie wartościowych cech zespołów,
- łączenie ochrony środowiska kulturowego z ochroną środowiska przyrodniczego poprzez ochronę krajobrazu naturalnego, związanego przestrzennie z historycznym założeniem architektonicznym, zachowanie i odtwarzanie dawnych układów i funkcji terenów zielonych w ich pierwotnym kształcie wraz z infrastrukturą, rewaloryzację parków pod kątem zwiększenia ich atrakcyjności jako miejsc wypoczynku,
- zachowanie, udostępnienie i zagospodarowanie stanowisk archeologicznych o zachowanych formach krajobrazowych w celach naukowych, dydaktycznych oraz turystycznych,
- zachowanie i ochrona pradziejowych i wczesnośredniowiecznych mikroregionów osadniczych archeologicznego środowiska kulturowego,
- zachowanie i ochrona grodzisk.

Wynikające z planu zagospodarowania przestrzennego kierunki działań polityki przestrzennej dotyczące ochrony krajobrazów stanowiących o tożsamości gminy, to m.in.:

- ochrona i rewaloryzacja starych układów ruralistycznych oraz części wsi – decydujących o zachowaniu walorów krajobrazowych,
- likwidacja obiektów rekreacyjnych wzniesionych z naruszeniem prawa budowlanego,
- zachowanie i utworzenie warunków ekspozycji panoram widokowych z tras komunikacyjnych na szczególnie interesujące obiekty krajobrazowe (naturalne i architektoniczne),
- rewaloryzacja zagospodarowania urządzonych punktów widokowych i ich otoczenia, uczytelnienie (odtworzenie) panoram widokowych i ochrona ekspozycji.

6.2. Elementy ochrony konserwatorskiej

Z mocy obowiązującego prawa w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami – ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami z późn. zmian. – jak również w oparciu o Gminny Program Opieki nad Zabytkami (Uchwała Nr XXVII/207/09 Rady Gminy Człuchów z dnia 30 marca 2009 r.) na terenie gminy Człuchów ochroną objęto następujące zabytki wymienione w punktach poniżej.

6.2.1. Obiekty wpisane do rejestru zabytków

Obiekty wpisane do rejestru zabytków podlegają ochronie na podstawie przepisów o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami.

Wpisanie obiektu do rejestru zabytków nakłada na właściciela obowiązek opieki nad zabytkiem polegający w szczególności na zapewnieniu warunków:

- naukowego badania i dokumentowania zabytku,
- prowadzenia prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych w obrębie zabytku wraz z otoczeniem – wymagają one pozwolenia Pomorskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków,
- zabezpieczenia i utrzymania zabytku w sposób zapewniający trwałe zachowanie jego wartości,
- popularyzowania i upowszechniania wiedzy o zabytku i oraz jego znaczeniu dla historii i kultury.

Tabl. 1. Wykaz obiektów z terenu gminy Człuchów wpisanych do rejestru zabytków województwa pomorskiego

Nr rejestru/ data wpisu	Nazwa obrębu	Miejscowość, adres	Opis obiektu
A-90 1958.05.13	Kiełpin	Kiełpin	kościół filialny pw. św. Andrzeja z otoczeniem – cmentarz przykościelny
A-91 1958.05.13	Polnica	Polnica	kościół parafialny pw. św. Trójcy z otoczeniem – cmentarz przykościelny
A-98 1959.02.21	Głędowo	Głędowo	kościół filialny pw. Nawiedzenia NMP z otoczeniem – cmentarz przykościelny
A-101 1959.02.21	Krępsk	Krępsk	kościół filialny pw. św. Jakuba Apostoła z otoczeniem – cmentarz przykościelny
A-385 1965.12.20	Brzeźno	Brzeźno 16	chata
A-1593 1996.04.23	Stołczno	Stołczno	park, wpis obejmuje działkę gruntu nr 165/9
A-1819 2007.11.29	Barkowo	Barkowo	Kościół filialny pw. św. Trójcy wraz z częścią działki w granicach obrysu budowl
A-1831 2008.06.05	Dębница	Dębница	Kościół parafialny pw. św. Krzyża wraz z otoczeniem – cmentarz przykościelny

6.2.2. Obiekty i obszary w wojewódzkiej ewidencji zabytków

W studium wskazuje się następujące obiekty i obszary, wymienione poniżej, do objęcia ochroną konserwatorską w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego.

Tabl. 2. Wykaz obiektów i obszarów ujętych w wojewódzkiej ewidencji zabytków

L.p.	Nazwa obrębu	Miejscowość, adres	Opis obiektu
OBIEKTY ARCHITEKTONICZNE I ZAŁOŻENIA FOLWARCZNE			
1	Barkowo	Barkowo	zagroda młynarska: dom młynarza, chlewik i magazyn zbożowy, garaż
2		Barkowo	młyn murowany z pocz. XX w.
3		Barkowo nr 17	budynek mieszkalny murowany z pocz. XX w.
4		Barkowo nr 21	budynek mieszkalny drewniany z poł. XIX w.
5		Barkowo nr 26	budynek mieszkalny drewniany z poł. XIX w.
6		Barkowo nr 37	budynek mieszkalny murowany z k. XIX w.
7		Barkowo nr 38	budynek mieszkalny drewn./mur. z k. XIX w.
8	Biskupnica	Biskupnica	kościół filialny pw. św. Krzyża, murowany z 1885 r.
9		Biskupnica nr 24	budynek mieszkalny murowany z k. XIX w. z murowanym budynkiem gospodarczym z k. XIX w.
10		Biskupnica nr 24	budynek gospodarczy
11		Biskupnica nr 26	murowana stodoła z k. XIX w.
12		Biskupnica nr 30	budynek mieszkalny drewniany z II poł. XIX w.
13	Brzeźno	Brzeźno	zespół budynków folwarcznych murowanych z pocz. XX w.
14	Bukowo	Bukowo	zespół budynków folwarcznych murowanych z lat 1930-1930
15	Chrząstowo	Chrząstowo nr 34	budynek mieszkalny drewniany z II poł. XIX w.
16		Chrząstowo nr 40	budynek mieszkalny murowany z II poł. XIX w.
17		Chrząstowo nr 41	budynek mieszk. o konst. szach. z II poł. XIX w.
18	Czarnoszyce	Czarnoszyce 1	leśniczówka
19	Dębница	Dębница nr 2	budynek mieszkalny drewn./mur. z poł. XIX w.
20		Dębница nr 17	budynek mieszkalny murowany z pocz. XIX w.
21		Dębница nr 22	budynek mieszkalny murowany z poł. XIX w.
22		Dębница nr 25	budynek mieszkalny murowany z pocz. XX w.
23		Dębница nr 28	budynek mieszkalny murowany z pocz. XX w.
24		Dębница nr 30	budynek gospodarczy murowany z k. XIX w.
25		Dębница nr 35	budynek mieszkalny drewniany z 1785 r.
26		Dębница nr 42	budynek mieszkalny drewniany z II poł. XIX w.
27	Głędowo	Głędowo nr 9	budynek mieszkalny drewniany z I poł. XIX w.
28		Głędowo nr 22	budynek mieszkalny murowany z pocz. XX w.
29		Głędowo nr 23	budynek mieszkalny murowany z pocz. XX w.
30		Głędowo nr 49	budynek mieszkalny drewniany z II poł. XIX w.
31		Głędowo	kapliczka przydrożna murowana z 1862 r.
32	Jaromierz	Jaromierz nr 8	budynek mieszkalny murowany z 1910 r.
33	Jęczniki Wlk.	Jęczniki Wlk. nr 13	budynek mieszkalny, murowany z k. XIX w.
34		Jęczniki Małe	zespół budynków folwarcznych murowanych z pocz. XX w.
35	Kiełpin	Kiełpin	pałac murowany z 1907 r.
36		Kiełpin	zespół budynków folwarcznych murowanych z lat 1900-1938

L.p.	Nazwa obrębu	Miejscowość, adres	Opis obiektu
37		Kiełpinek	zespół folwarczny murowany z pocz. XX w.
38	Krępsk	Krępsk	szkoła murowana z 1907 r.
39		Krępsk nr 9	budynek mieszkalny drewniany z II poł. XIX w.
40		Krępsk nr 14	budynek mieszkalny murowany z pocz. XX w.
41		Krępsk nr 27	budynek mieszkalny drewniany z II poł. XIX w.
42		Krępsk nr 27	budynek gospodarczy
43		Kujanki	zespół budynków folwarcznych murowanych z k. XIX w. i pocz. XX w.
44	Krzyżanki	Krzyżanki	zespół folwarczny murowany lata 30-te XX w.
45	Mosiny	Mosiny	kościół filialny pw. Wszystkich Świętych, szachulcowy 1845-1848 r.
46	Nieżywieć	Nieżywieć nr 38	budynek szkoły, murowany z pocz. XX w.
47	Polnica	Polnica nr 13	budynek mieszkalny murowany z 1906 r.
48		Polnica nr 14	budynek mieszkalny szachulcowy z poł XIX w.
49		Polnica	kościół rzym.-kat. pw. św. Józefa, murowany z 1912 r.
50	Rychnowy	Rychnowy	kościół parafialny pw. św. Trójcy i św. Jadwigi z lat 1901-1902
51		Rychnowy nr 42	budynek mieszkalny drewniany z II poł. XIX w.
52		Rychnowy nr 54	budynek mieszkalny drewniany z II poł. XIX w.
53		Rychnowy nr 55	budynek mieszkalny drew./mur. z I poł. XIX w.
54		Rychnowy nr 58	budynek mieszkalny drewniany z II poł. XIX w.
55	Wierzchowo	Wierzchowo	kościół parafialny pw. Matki Boskiej Szkaplerznej, murowany z lat 1928-1930
56		Wierzchowo Dworzec	kościół filialny pw. Matki Boskiej Wspomożenia Wiernych, murowany z lat 30-tych XX w.
57		Wierzchowo Dworzec	zespół budynków folwarcznych murowanych z pocz. XX w.
PARKI			
1	Bukowo	Bukowo	park dworski z k. XIX w.
2	Dębica	Dębica	park dworski z pocz. XX w. w stylu krajobrazowym
3	Kiełpin	Kiełpin	park dworski krajobrazowy z końca XIX w.
4	Krępsk	Kujanki	park podworski krajobrazowy z IV ćw. XIX w.
CMENTARZE			
1	Barkowo	Barkowo	cmentarz parafialny ewangelicki i katolicki z poł. XIX w.
2		Barkowo	cmentarz przykościelny ewangelicki z XVII w.
3		Barkówko	cmentarz ewangelicki pocz. XX w.
4	Biskupnica	Biskupnica	cmentarz parafialny katolicki z II poł. XVIII w.
5		Biskupnica	cmentarz ewangelicki z I poł. XIX w.
6	Brzeźno	Brzeźno	cmentarz ewangelicki z pocz. XX w.
7	Bukowo	Bukowo	cmentarz ewangelicki z poł. XIX w.
8	Chrząstowo	Chrząstowo	cmentarz przykościelny katolicki z k. XIX w.
9		Chrząstowo	cmentarz parafialny katolicki z poł. XIX w.
10		Nowa Strieczona	cmentarz ewangelicki z k. XIX w.
11		Chrząstówko	cmentarz ewangelicki z poł. XIX w.
12	Czarnoszyce	Czarnoszyce	cmentarz ewangelicki z pocz. XX w.
13	Dębica	Dębica	cmentarz parafialny katolicki z poł. XIX w.
14		Dębica	cmentarz ewangelicki z k. XIX w.

L.p.	Nazwa obrębu	Miejscowość, adres	Opis obiektu
15		Dębница	cmentarz ewangelicki z poł. XIX w.
16	Dobojewo	Dobojewo	cmentarz ewangelicki z k. XIX w.
17	Głędowo	Głędowo	cmentarz parafialny katolicki z pocz. XX w.
18	Jaromierz	Jaromierz	cmentarz ewangelicki z poł. XIX w.
19	Jęczniki Wlk.	Jęczniki Wlk.	cmentarz przykościelny ewangelicki z XVII w.
20		Jęczniki Wlk.	cmentarz ewangelicki z pocz. XIX w.
21		Jęczniki Wlk.	cmentarz ewangelicki z pocz. XX w.
22		Jęczniki Wlk.	pomnik poległych w latach 1914-1918 z 1920 r.
23		Jęczniki Małe	cmentarz ewangelicki z poł. XIX w.
24		Mąkowo	cmentarz rodowy ewangelicki z pocz. XIX w.
25		Kiełpin	Kiełpin
26	Kiełpinek		cmentarz ewangelicki z poł. XIX w.
27	Kołodowo	Kołodowo	cmentarz ewangelicki z poł. XIX w.
28	Krępsk	Krępsk	cmentarz ewangelicki z poł. XIX w.
29		Krępsk	cmentarz ewangelicki z poł. XIX w.
30		Kujanki	cmentarz ewangelicki z 2 poł. XIX w.
31	Sieroczyn (Lipie)	Skórzewo (Lipie)	cmentarz ewangelicki z 2 poł. XIX w.
32	Mosiny	Mosiny	cmentarz katolicki z pocz. XX w.
33		Mosiny	cmentarz ewangelicki z poł. XIX w.
34		Dziwiątko	cmentarz ewangelicki z poł. XIX w.
35	Nieżywieć	Nieżywieć	cmentarz przykościelny katolicki z poł. XIX w.
36	Płonica	Płonica	cmentarz ewangelicki z poł. XIX w.
37	Polnica	Polnica	cmentarz parafialny katolicki z poł. XIX w.
38		Polniczka	cmentarz ewangelicki z poł. XIX w.
39	Rychnowy	Rychnowy	cmentarz parafialny katolicki z pocz. XIX w.
40	Sieroczyn	Sieroczyn	cmentarz ewangelicki z poł. XIX w.
41	Stołczno	Stołczno	cmentarz ewangelicki z k. XIX w.
42		Stołczno	cmentarz ewangelicki z poł. XIX w.
43	Wierzchowo	Wierzchowo	cmentarz parafialny katolicki z poł. XIX w.
44		Wierzchowo	cmentarz przykościelny katolicki z 1952 r.
45		Łęzek	cmentarz ewangelicki z poł. XIX w.

Proponuje się objęcie wyżej wymienionych obiektów, w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego, ochroną mającą na celu:

- w odniesieniu do obiektów architektonicznych i założeń folwarcznych:
  - utrzymanie formy architektonicznej obiektu (gabaryty, forma dachu i jego pokrycie, kompozycja i wystrój elewacji, forma stolarki drzwiowej),
  - utrzymanie kompozycji przestrzennej założenia folwarcznego.
- w odniesieniu do parków:
  - zachowanie układu przestrzennego założenia, układu dróg i ścieżek,
  - ochrona drzewostanu.
- w odniesieniu do cmentarzy:
  - zachowanie cmentarzy jako elementu krajobrazu kulturowego,

- ochronę zieleni oraz istniejących założeń przestrzennych,
- ochronę przed zmianą funkcji obszaru na inną niż tereny zieleni parkowej.

6.3. Kierunki ochrony archeologicznego dziedzictwa kulturowego¹

6.3.1. Polityka dotycząca ochrony stanowisk archeologicznych wpisanych do rejestru zabytków

Strefa W pełnej ochrony archeologiczno-konserwatorskiej

Na obszarze gminy Człuchów znajduje się jedenaście stanowisk archeologicznych (grodziska, cmentarzyska kurhanowe, cmentarzyska płaskie, osady) o własnej formie krajobrazowej wpisanych ze strefą ochrony krajobrazowej do rejestru zabytków województwa pomorskiego.

Na obszarze stanowisk wyklucza się wszelką działalność inwestycyjną, zwłaszcza związaną z pracami ziemnymi bądź przekształceniem krajobrazu. Wszelkie prace i roboty przy zabytkach oraz prace archeologiczne i wykopaliskowe wolno prowadzić tylko za zezwoleniem Pomorskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Gdańsku, Delegatura w Słupsku (Ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, Dz. U. Nr 162 poz. 1568 ze zm.)

Wyznacza się kierunki polityki przestrzennej dotyczącej tych stanowisk:

- zachowanie i właściwe utrzymanie,
- uczytelnienie i ekspozycja w krajobrazie gminy,
- adaptacja i włączenie w strukturę funkcjonalną gminy wartościowych elementów dziedzictwa archeologicznego.

6.3.2. Polityka dotycząca ochrony stanowisk archeologicznych ujętych w wojewódzkiej ewidencji zabytków archeologicznych

Na obszarze gminy Człuchów znajdują się 504 stanowiska archeologiczne ujęte w wojewódzkiej ewidencji zabytków archeologicznych województwa pomorskiego, w tym:

- 16 stanowisk objętych 14 strefami W.I. pełnej ochrony archeologiczno-konserwatorskiej (strefy W.I.1 – W.I.14 na rysunku studium),
- 92 stanowiska objęte 72 strefami W.II. częściowej ochrony archeologiczno-konserwatorskiej (strefy W.II.1 – W.II.73 na rysunku studium),
- 395 stanowiska objęte 372 strefami W.III. ograniczonej ochrony archeologiczno-konserwatorskiej (strefy W.III.1 – W.III.374 na rysunku studium).

Przyjmuje się następujące ogólne formalno-prawne kierunki ochrony dla stanowisk archeologicznych objętych ww. strefami:

- wpisanie do gminnej ewidencji zabytków na podstawie art. 22 ust. 4 i 5 Ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami²;

¹ Załącznik do części tekstowej „Zabytki archeologiczne”, str. 89

² art. 22 ust. 4 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami mówi: „Wójt (burmistrz, prezydent miasta) prowadzi gminną ewidencję zabytków w formie zbioru kart adresowych zabytków nierucho-

- objęcie i sprawowanie ochrony na podstawie zapisów aktów prawa miejscowego, a w szczególności miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.
- sporządzanie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego w taki sposób, by zawarte w nich ustalenia szczegółowe stwarzały obowiązek ochrony archeologicznego dziedzictwa kulturowego.

Przyjmuje się następujące szczegółowe formalno-prawne kierunki ochrony archeologiczno-konserwatorskiej dla stanowisk w strefach W.I., W.II., W.III.:

Strefa W.I. pełnej ochrony archeologiczno-konserwatorskiej obejmuje stanowiska archeologiczne (osady, cmentarzyska płaskie, cmentarzyska kurhanowe, obiekty kultowe) o własnej formie krajobrazowej oraz o znaczących regionalnych i ponadregionalnych wartościach kulturowych. Przyjmuje się następujące formalno-prawne kierunki ochrony:

- zakaz lokalizacji wszelkich inwestycji na terenach stanowisk o własnej formie krajobrazowej (cmentarzyska płaskie, osady, cmentarzyska kurhanowe) i na obszarach bezpośrednio do nich przylegających,
- uczytelnienie i ekspozycja w krajobrazie gminy stanowisk posiadających własną formę krajobrazową,
- zachowanie formy krajobrazowej i topograficznej,
- adaptacja i włączenie w strukturę funkcjonalną gminy wartościowych elementów dziedzictwa archeologicznego,
- wymóg uzgodnienia wszystkich planów i projektów dotyczących terenów wyznaczonych stref ochrony archeologicznej z Pomorskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków w Gdańsku, Delegatura w Słupsku,
- w szczególnych przypadkach (np. nierozpoznany stan zachowania stanowiska, badania naukowe) dopuszcza się prowadzenie działalności związanej z pracami ziemnymi i przekształceniem krajobrazu tylko po przeprowadzeniu w zasięgu obszaru stanowiska archeologicznych badań ratowniczych – tylko za zezwoleniem i w zakresie określonym przez Pomorskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.

Strefa W.II. częściowej ochrony archeologiczno-konserwatorskiej obejmuje stanowiska archeologiczne (osady, cmentarzyska płaskie) posiadające istotne wartości dla dziedzictwa kulturowego gminy i budujące jej lokalną tożsamość. Przyjmuje się następujące formalno-prawne kierunki ochrony:

- wymóg przeprowadzenia na obszarach płaskich stanowisk (w zasięgu ich występowania) archeologicznych badań ratowniczych wyprzedzających proces zainwestowania terenu związany z pracami ziemnymi (takich jak: lokalizacja zabudowy, zmiana funkcji i podziały terenu, melioracje, budowa systemów infrastruktury technicznej i dróg, zalesienia itd.), w trakcie których może dojść do naruszenia oraz zniszczenia warstw i obiektów archeologicznych zalegających pod powierzchnią ziemi. Zakres niezbędnych do wykonania badań archeologicznych określa inwestorowi Pomorski Wojewódzki Konserwator Zabytków w wydanym na jego wniosek pozwoleniu (na zasadach określonych

---

mych z terenu gminy.”

przepisami szczególnymi dot. ochrony zabytków). Po zakończeniu badań archeologicznych teren może być trwale zainwestowany.

- wymóg uzgodnienia wszystkich planów i projektów dotyczących terenów wyznaczonych stref ochrony archeologicznej z Pomorskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków w Gdańsku Delegatura w Słupsku,
- adaptacja i włączenie w strukturę funkcjonalną gminy wartościowych elementów dziedzictwa archeologicznego.

Strefa W.III. ograniczonej ochrony archeologiczno-konserwatorskiej obejmuje stanowiska archeologiczne (osady) o mniejszej lub nierozpoznanej wartości kulturowej. Przyjmuje się następujące formalno-prawne kierunki ochrony:

- wymóg przeprowadzenia na obszarach stanowisk archeologicznych badań interwencyjnych o charakterze nadzoru archeologicznego nad pracami ziemnymi realizowanego w trakcie procesu inwestycyjnego. Zakres niezbędnych do wykonania badań archeologicznych określa inwestorowi Pomorski Wojewódzki Konserwator Zabytków w wydanym na jego wniosek pozwoleniu (na zasadach określonych przepisami szczególnymi dot. ochrony zabytków),
- po rozpoznaniu wartości kulturowych stanowisk archeologicznych na podstawie wyników archeologicznych badań interwencyjnych, w szczególnych przypadkach, może być niezbędne przeprowadzenie archeologicznych badań ratowniczych, w zakresie określonym inwestorowi pozwoleniem Pomorskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków (na zasadach określonych przepisami szczególnymi dot. ochrony zabytków). Po zakończeniu badań archeologicznych teren będzie mógł być trwale zainwestowany,
- wymóg uzgodnienia wszystkich planów i projektów dotyczących terenów wyznaczonych stref ochrony archeologicznej z Pomorskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków w Gdańsku, Delegatura w Słupsku,
- adaptacja i włączenie w strukturę funkcjonalną gminy wartościowych elementów dziedzictwa archeologicznego.

Postulaty dotyczące programów i zasad służących funkcjonowaniu, ochronie i kształtowaniu archeologicznego dziedzictwa kulturowego, adaptacji i włączeniu w strukturę funkcjonalną gminy wartościowych elementów dziedzictwa archeologicznego:

- utworzenie parku kulturowego w rynnach Jeziora Szczytno i Jeziora Krępsko (strefy W, W.I., W.II., W.III. archeologicznej ochrony terenu):
  - kompleks unikatowych grodzisk wczesnośredniowiecznych (5) datowanych na VIII-IX w., IX-XI w., siedziby kasztelani szczycieńskiej z XII/XIII-XIV w. położonej na wyspie Jeziora Szczytno, osady obronnej z VIII-XII w. położonej na wyspie Jeziora Krępsko. Grodziska obronne zostały zlokalizowane w ten sposób, aby kontrolować przestrzeń obu jezior – cyple, półwyspy, przesmyki, wyspy. Kompleks osad wczesnośredniowiecznych funkcjonujących od VIII-XII w. wraz z przestrzenią gospodarczą związaną z funkcjonowaniem grodzisk i osad. Zlokalizowane głównie na południowo-wschodnich stokach rynny Jeziora Krępsko na zachód i północ od

- miejscowości Krępsk. Unikatywne i zachowane mikroregiony osadnicze o najniższej na Pomorzu chronologii wczesnośredniowiecznej,
  - kompleks unikatowych cmentarzysk płaskich i osad kultury łużyckiej oraz pomorskiej wyprzedzających osadnictwo wczesnośredniowieczne i świadczące o kontynuacji osadnictwa na tym terenie,
  - część grodzisk, osad i cmentarzysk posiada rozpoznanie w wyniku przeprowadzenia badań wykopaliskowych i nadaje się do rekonstrukcji,
  - obszar położony w granicach gmin Człuchów, Rzeczenica, Przechlewo,
  - cenne walory krajobrazowe,
  - obiekty o własnej formie krajobrazowej ze strefą ochrony krajobrazowej w rejestrze zabytków województwa pomorskiego.
- utworzenie parku kulturowego w dolinie rzeki Chrząstowy i Jeziora Biały Zdrój (Wieldządz) – Biskupnica, Barkowo, Chrząstowo (strefy W., W.I., W.II., W.III. archeologicznej ochrony terenu):
  - kompleks cmentarzysk kurhanowych kultury łużyckiej, wielbarskiej oraz wczesnośredniowiecznych (w tym jedno z największych na Pomorzu w Chrząstowie liczące ponad 150 kurhanów). Cmentarzysko megalityczne kultury pucharów lejkowatych. Kurhany zróżnicowane pod względem wielkości i konstrukcji z płaszczami kamiennymi, kamiennymi, z kręgami kamiennymi i bez, z nasypami ziemnymi. Datowane od środkowej epoki kamienia do wczesnego średniowiecza,
  - grodzisko i osada przygodowa z IX-XI w. na cyplu Jeziora Biały Zdrój (Wieldządz),
  - niektóre cmentarzyska posiadają rozpoznanie w wyniku przeprowadzenia badań wykopaliskowych i nadają się do rekonstrukcji,
  - cenne walory krajobrazowe,
  - obiekty o własnej formie krajobrazowej ze strefą ochrony krajobrazowej w rejestrze zabytków województwa pomorskiego

6.4. Kierunki ochrony lokalnych zasobów dóbr kultury

- stworzenie możliwości rozwoju systemów wyspecjalizowanej (kwalifikowanej) turystyki poznawczej w oparciu o potencjał cennych stanowisk archeologicznych, wartości historyczno-krajobrazowych miejscowości w połączeniu z wybitnymi wartościami przyrodniczymi i krajobrazowymi terenów otwartych.
- Uporządkowanie oraz uczytelnienie funkcji i założeń przestrzennych starych nieczynnych cmentarzy, stanowiących istotne elementy krajobrazu kulturowego.
- Zachowanie ekspozycji atrakcyjnych krajobrazowo panoram miejscowości o historycznym rodowodzie z ciągów komunikacyjnych.

7. KIERUNKI ROZWOJU SYSTEMÓW KOMUNIKACJI

7.1. Cele rozbudowy układu komunikacyjnego

- W celu wyprowadzenia ruchu tranzytowego z miasta Człuchowa niezbędna jest budowa obwodnicy miasta w ciągu drogi krajowej nr 22. W początkowych założeniach obwodnica projektowana była na terenie gminy, w parametrach technicznych drogi klasy S (dł. odcinka od obwodnicy Chojnic do Jaromierza – ok. 17 km). Ostatecznie jednak realizacja obwodnicy nastąpi w parametrach technicznych drogi klasy GP. Przebieg drogi, wraz z lokalizacją węzłów, na terenie gminy został określony w wariantcie I (wariant I – dł. odcinka od Zagórek do Sieroczyna – ok. 11 km). Przyjęty wariant uznano za optymalny ze względu na uwarunkowania oraz obserwowane procesy przestrzenne. W południowym przebiegu projektowana obwodnica wyprowadza ruch tranzytowy poza granice miasta Człuchowa i tereny podmiejskie objęte intensywnymi procesami urbanistycznymi. Droga przebiega głównie w otoczeniu terenów rolnych i stref lokalizacji elektrowni wiatrowych.
- Dla usprawnienia ruchu i uzyskania jego płynności niezbędna jest modernizacja drogi krajowej nr 25 relacji Koszalin – Człuchów – Bydgoszcz do parametrów technicznych drogi klasy G. Realizacja obwodnicy Człuchowa w ciągu drogi krajowej nr 22, w południowym przebiegu, będzie się wiązało ze zmianą przebiegu drogi krajowej nr 25 i wyprowadzeniem ruchu tranzytowego poza miasto.
- W przypadku zlokalizowania zabudowy z przeznaczeniem na stały pobyt ludzi w strefie oddziaływania hałasu i innych uciążliwości z tytułu sąsiedztwa dróg krajowych nr 22 i nr 25, ochrona przed ww. uciążliwościami należy do zadań własnych gminy lub inwestora oraz jego następców prawnych.
- W celu zagwarantowania bezpieczeństwa w miejscowościach położonych na przebiegu głównych korytarzy transportowych, drodze krajowej nr 22 i drodze nr 25, istnieje pilna potrzeba realizacji obwodnic wsi: Jęczniki Wielkie, Stołczno, Barkowo i Chrząstowo,
- W celu umożliwienia właściwego funkcjonowania oraz zapewnienia warunków bezpieczeństwa na drogach krajowych nr 22 i nr 25, odległość wiatrowni od dróg krajowych nie może być mniejsza niż maksymalna wysokość obiektu (wysokość ponad poziom terenu skrajnego punktu wirnika/skrzydła elektrowni wiatrowej w pozycji pionowej) powiększona o 50%.
- Dla zespołów elektrowni wiatrowych, usytuowanych w sąsiedztwie dróg krajowych, należy wyznaczyć strefę spadania lodu z elementów elektrowni wiatrowych w taki sposób, aby wykluczyć zagrożenie spadania sopli lodowych na pas drogowy; odpowiednie opracowania należy uzgodnić z właściwym zarządcą drogi.
- W sytuacji gdy obsługa komunikacyjna terenów, na których zlokalizowane mają być elektrownie wiatrowe będzie miała wpływ na skrzyżowania drogi krajowej z drogami lokalnymi, za pośrednictwem których będzie się odbywał transport elementów wiatrowni, przebudowa tych skrzyżowań w celu dostosowania do potrzeb transportowych spoczywa na inwestorach ww. przedsięwzięć.

- Utworzenie wokół miasta Człuchowa pierścienia dróg zbiorczych, w skład którego wchodzi drogi: gminne, powiatowe oraz część dróg obecnie krajowych (które po realizacji projektowanych obwodnic znajdują się w gestii innego zarządcy, który zapewni sprawne połączenia pomiędzy miejscowościami położonymi wokół m. Człuchowa bez potrzeby przejazdu przez miasto).
- Realizacja drogi dla ruchu lokalnego na osi m. Człuchów – Sieroczyn poza drogami krajowymi i wojewódzkimi.

7.2. Kierunki rozwoju układu komunikacyjnego

7.2.1. Drogi

W granicach administracyjnych gminy układ komunikacyjny tworzą drogi krajowe, wojewódzkie, powiatowe i gminne. W istniejącym układzie drogi: krajowa nr 22, nr 25 oraz wojewódzka nr 188 przechodzą przez miasto Człuchów, które jest zlokalizowane w centralnej części gminy. Rodzi to wiele problemów komunikacyjnych wynikających przede wszystkim z łączenia ruchu lokalnego z ruchem tranzytowym na drogach krajowych i wojewódzkiej. Ich rozwiązanie wiąże się z potrzebą wyprowadzenia ruchu tranzytowego poza granice miasta. W tym celu niezbędna jest budowa obwodnicy Człuchowa w ciągu drogi krajowej nr 22. Realizacja obwodnicy przyczyni się ponadto do zmiany dotychczasowego układu drogowego w gminie w następstwie czego z miasta wyprowadzony zostanie ruch tranzytowy na obecnych drogach: krajowej nr 25 i drogi wojewódzkiej nr 188.

Realizacja obwodnicy Człuchowa poza granicami miasta będzie się wiązała z wyprowadzeniem ruchu kołowego z obszaru miasta na tereny gminy. W konsekwencji należy spodziewać się przede wszystkim wzrostu hałasu i zanieczyszczenia powietrza w granicach gminy. Pojawią się również utrudnienia w ruchu na drogach lokalnych, w dotychczasowym układzie. Układ dróg lokalnych po realizacji obwodnicy zostanie zakłócony.

Przebieg projektowanej obwodnicy zaproponowany został w studium, w wariantcie na południe od miasta Człuchowa. W przebiegu tym potencjalne konflikty przestrzenne i społeczne związane z realizacją inwestycji będą najmniejsze ze względu na znikomą inwazyjność drogi na tereny zainwestowane.

Wariant północny (dł. odcinka od Zagórek do Sieroczyna – ok. 11 km) prezentowany w poprzednim studium gminy Człuchów i proponowany w studium miasta Człuchowa ze względu na przebieg w bezpośrednim sąsiedztwie terenów podmiejskich intensywnie zabudowywanych jest nieuzasadniony. Jego realizacja przyczyniłaby się m. in. do:

- załamania kształtującej się struktury przestrzennej strefy podmiejskiej Człuchowa (Piaskowo, Kołdowo, otoczenie ul. Traugutta w Człuchowie),
- załamania istniejącego układu drogowego poprzez przerwanie i zmianę lokalnego układu dróg na istniejących i projektowanych terenach mieszkaniowych,
- ograniczenia zapoczątkowanego procesu rozwoju zabudowy w strefie okolicy podmiejskiej Człuchowa,

- wprowadzenia uciążliwej inwestycji liniowej w sąsiedztwie zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej.

Dotychczas przedstawiany wariant północny przebiegałby przez miejscowości Rychnowy, miasto Człuchów, Kołdowo i Sieroczyn, które odznaczają się znacznym stopniem zainwestowania. Są to tereny w głównej mierze mieszkaniowe. Ponadto obszary te charakteryzuje wysoka dynamika zmian w strukturze przestrzennej – kształtujące się obszary zabudowy mieszkaniowej na terenie gminy Człuchów, przy granicach miasta. Realizacja ww. wariantu spowodowałaby załamanie naturalnego procesu rozwoju tkanki podmiejskiej oraz wprowadziłaby uciążliwą inwestycję w obrębie już istniejącej zabudowy.

W obszarze gminy Człuchów przewiduje się w ciągu:

- drogi krajowej nr 22 – modernizację do parametrów drogi głównej przyspieszonej (GP) lub drogi ekspresowej (S) wraz z budową obwodnicy miasta Człuchowa,
- drogi krajowej nr 25 – modernizację do parametrów drogi głównej przyspieszonej (GP) z nowym przebiegiem,
- drogi wojewódzkiej nr 188 – modernizację do parametrów drogi głównej (G),
- drogi wojewódzkiej nr 201 – modernizację do parametrów drogi zbiorczej (Z).

Ponadto na terenie gminy proponuje się realizację obwodnic miejscowości (zgodnie z rysunkiem studium):

- w ciągu drogi krajowej nr 22: Chrząstowa i Barkowa,
- w ciągu drogi krajowej nr 25: Jęcznik Wielkich i Stołczna

Poniżej przedstawiono docelowy układ drogowy dla gminy z uwzględnieniem klas technicznych.

Nadrzędny układ dróg w gminie:

- droga krajowa nr 22 relacji Gorzów Wlk. – Człuchów – Chojnice – Malbork – Elbląg – granica państwa, w parametrach drogi głównej przyspieszonej GP (wariant I).
- droga krajowa nr 25 relacji Bydgoszcz – Człuchów – Koszalin w klasie drogi głównej przyspieszonej GP,
- droga wojewódzka nr 188 relacji Człuchów – Debrzno – Złotów – Piła w klasie drogi głównej G,
- droga wojewódzka nr 201 relacji Gwda Mała – Czarne – Barkowo w klasie drogi zbiorczej Z.

Drogi układu nadrzędnego zapewniają połączenie miasta i gminy Człuchów na szczeblu:

- europejskim i krajowym:
  - z drogi krajowej nr 25 – korytarz europejski E28 na drodze krajowej nr 6 i E261 na drodze krajowej nr 5,

- z drogi krajowej nr 22 – korytarz europejski E65 na drodze krajowej nr 3 i E75 na drodze krajowej nr 1z innymi miastami w Europie i Polsce.
- regionalnym:
  - drogi wojewódzkie nr 188 i 201 z innymi ośrodkami w województwie i regionie.

Podstawowy układ dróg w gminie:

- droga powiatowa nr 2521 G w klasie drogi Z (Człuchów /ul. Sienkiewicza/ – Kiełpinek – Polnica – DW nr 212),
- droga powiatowa 2505 G w klasie Z (Kołodowo – droga powiatowa nr 2520 G),
- droga powiatowa nr 2546 G w klasie Z (Barkowo – Debrzno),
- droga gminna nr 236024 G w klasie drogi Z,
- droga gminna nr 236020 G w klasie drogi Z,
- droga gminna nr 236007 G w klasie drogi Z (Ględowo – Rychnowy),
- droga gminna nr 230005 G w klasie drogi Z (Rychnowy – Kiełpin),
- droga gminna nr 236002 G w klasie drogi Z (Kiełpin – Kiełpinek).

Drogi układu podstawowego stanowią dopełnienie układu nadrzędnego. Zapewniają podstawowe połączenia o znaczeniu lokalnym i ponadlokalnym miejscowości w gminie z innymi miejscowościami w gminie i powiecie.

Uzupełniający układ dróg tworzą pozostałe drogi powiatowe i gminne. Ze względu na znaczenie poszczególnych dróg proponuje się docelowe parametry techniczne:

- droga powiatowa nr 2534 G w klasie drogi L (Stołczno-Krępsk-Chrzastowo),
- droga powiatowa nr 2555 G w klasie drogi L (Mosiny-Bukowo),
- droga powiatowa 2556 G w klasie L (DK nr 25 – Wierzchowo – Bukowo – DP nr 2557 G),
- droga powiatowa nr 2557 G w klasie L (Mosiny – Stare Gronowo),
- droga powiatowa nr 2515 G w klasie L (DP nr 2505G – Szczytno – DK nr 25),
- droga powiatowa nr 2524 G w klasie L (DW nr 212 – Nieżywieć – Brzeźno),
- droga powiatowa nr 2538 G w klasie D (Człuchów, ul. Traugutta – Sieroczyn),
- droga powiatowa 2553 G w klasie D (Dębica – Skarszewo),
- droga powiatowa nr 2554 G w klasie D (Przytok – Bukowo),
- droga powiatowa nr 2519 G w klasie D (DW nr 212 – Stara Rogoźnica – Polnica),
- droga powiatowa nr 2518 G w klasie D (Sępólno – Czosnowo – Polnica),
- droga powiatowa nr 2520 G w klasie D (DP nr 2521G – Murzynowo – DP nr 2505 G)
- droga powiatowa nr 2522 G w klasie D (DP nr 2521 G – Kiełpin)
- droga powiatowa nr 2523 G w klasie D (Krzyżanki – Rychnowy),
- droga gminna 236009 G w klasie L (Skarszewo – Jęczniki Wielkie),
- droga gminna 236034 G w klasie L (Krępsk – droga gminna nr 236033 G),
- droga gminna nr 236033 G w klasie L (droga gminna nr 236034 G – Dobojewo),

- droga gminna nr 236032 G w klasie L (droga gminna 236034 G – Biskupnica),
- droga gminna nr 236027 G w klasie L (Kołodowo – Sieroczyn),
- droga gminna nr 236004 G w klasie L (Czarnoszyce – Krzyżanki).

Drogi te odgrywają znaczenie na szczeblu lokalnym.

Dla pozostałych, niewymienionych wyżej, dróg powiatowych i gminnych przedstawionych na mapie kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy proponuje się parametry techniczne D. Drogi te składają się na **uzupełniający system drogowy** gminy.

W odniesieniu do sieci dróg, przez które przebiega ślad projektowanej obwodnicy miasta Człuchowa należy dążyć do maksymalnego zachowania układu istniejącego. Realizacja obwodnicy powinna w jak najmniejszym stopniu oddziaływać na istniejący układ komunikacyjny poprzez zapewnienie przejazdów i realizację dróg transportu rolnego.

7.2.2. Linie kolejowe

Adaptuje się przebieg linii kolejowych o podstawowym znaczeniu dla województwa pomorskiego wraz z lokalizacją stacji i przystanków kolejowych znajdujących się na terenie gminy:

- trasę linii kolejowej, dwutorowej relacji Piła – Chojnice – Tczew, mającą połączenie z trasą Berlin – Poznań i Katowice – Gdynia,
- trasę linii kolejowej relacji Runowo Pomorskie – Szczecinek – Czarne – Człuchów – Chojnice, na której kursują pociągi bezpośredniej relacji Szczecin – Tczew;

Utrzymuje się trasę linii kolejowej znaczenia miejscowego relacji Człuchów – Polnica, która na stacji kolejowej Człuchów łączy się z linią kolejową relacji Runowo Pomorskie – Chojnice.

Adaptuje się lokalizację stacji i przystanków kolejowych znajdujących się na linii kolejowej znaczenia pierwszorzędnej relacji Piła – Chojnice – Tczew znajdujących się na terenie gminy, w miejscowościach: Bukowo Człuchowskie i Wierzchowo Człuchowskie

Wszystkie linie kolejowe są niedociążone. Istnieje możliwość zwiększenia liczby pociągów na wszystkich liniach kolejowych oraz zwiększenia ilości przewożonych towarów.

7.2.3. Szlaki piesze i rowerowe

Ustala się, że na terenach zwartej zabudowy wzdłuż wszystkich dróg krajowych, wojewódzkich, powiatowych i gminnych dla ruchu pieszego będą wyznaczone i urządzone ciągi piesze (chodniki oświetlone światłem elektrycznym).

Dla ruchu rowerowego wyznacza się następującą sieć tras rowerowych:

trasy międzyregionalne:

- nr 12 – Trasa Zamków Polski Północnej: Szczecinek (województwo zachodniopomorskie) – Czarne – Człuchów – Chojnice (z odgałęzieniem Silno – Tuchola)

- Konarzyny – Bytów – Sulęczyno – Kościerzyna – Stara Kiszewa – Skarszewy – Tczew – Malbork – Sztum – Gniew – Pieniążkowo – Grudziądz (województwo kujawsko-pomorskie);
- nr 16 – „Naszyjnik Północy”: Biały Bór (województwo zachodniopomorskie) – Człuchów – Konarzyny – Laska i Lubnia (gmina Brusy) – Karsin – Czersk – Tuchola (województwo kujawsko-pomorskie);

trasy regionalne:

- nr 130: Kościerzyna – Karsin – Brusy – Chojnice – Człuchów – Debrzno (na odcinku Chojnice – Człuchów przebieg zgodny z trasą międzyregionalną nr 12, na odcinku Człuchów – Debrzno przebieg zgodny z trasą regionalną nr 133);
- nr 133: Człuchów – Debrzno;

ponadlokalne trasy/szlaki pieszo-rowerowe:

- nr 1 – „Szlakiem komturów człuchowskich”: Człuchów – Skórzewo – Biskupnica – Chrząstowo – Chrząstówko – Słupia – Myśligoszcz – Debrzno;
- nr 5 – „Chrobotkowa”: Przechlewo – Imielno – Płaszczycza – Polnica – Człuchów;
- nr 6 – „Głazów narzutowych”: Przechlewo – Dolinka – Rzeczenica – Grodzisko – Olszanowo – Biskupnica – Skórzewo – Człuchów;
- nr 8 – „Dwóch serc”: Człuchów – Skórzewo – Biskupnica – Chrząstowo – Chrząstówko – Człuchów;
- nr 9 – „Niedzielną”: Człuchów – Polnica – Czarnoszyce – Charzykowy – Nieżywiec – Krzyżanki – Człuchów;
- nr 10 – „Jagodowa”: Człuchów – Skórzewo – Nowosiółki – Marysin – Wandzin – Płaszczycza – Lisewo – Dobrzyń – Rybakówka – Krępsk – Skórzewo – Człuchów;
- nr 11 – „Wokół jezior”: Człuchów – Skórzewo – Krępsk – Rybakówka – Szczytno – Dolinka – Koprzywnica – Rzewnica – Gwieździn – Garsk – Krępsk – Człuchów;
- nr 13 – „Hetmana Koniecpolskiego”: Człuchów – Skórzewo – Krępsk – Olszanowo – Łoża – Raciniewo – Domisław – Czarne;

trasy lokalne:

- Jaromierz – Człuchów,
- wokół jeziora Rychnowskiego

Wszystkie trasy rowerowe powinny posiadać oznakowanie oraz właściwą nawierzchnię dla ruchu rowerowego.

8. KIERUNKI ROZWOJU INFRASTRUKTURY TECHNICZNEJ

W niniejszym rozdziale przedstawiono możliwości rozwoju systemów infrastruktury związane ze stanem istniejącym, a zmierzające do poprawy stanu sanitarnego gminy i standardu miejsc zamieszkania, podniesienia poziomu cywilizacyjnego oraz poprawy stanu środowiska naturalnego gminy.

Gmina Człuchów posiada projekt założeń do planu zaopatrzenia gminy w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe uchwalony uchwałą Nr V/55/03 Rady Gminy w Człuchowie z dnia 30 kwietnia 2003 r. W programie określone zostały podstawowe założenia dla zaopatrzenia gminy Człuchów w gaz, ciepło i energię elektryczną. Przedstawione poniżej standardy obsługi gminy w ciepło, gaz i energię elektryczną wypełniają postulaty przedstawione w ww. projekcie.

8.1. Cele i zasady rozwoju

Cel strategiczny, funkcjonowania i rozwoju systemów obsługi inżynierskiej oznacza zespół działań zmierzających do stworzenia możliwości realizacji założonych standardów, tak w odniesieniu do stanu istniejącego, jak i stanu wynikającego z przekształceń przestrzenno-programowych gminy.

Cel ten powinien być realizowany poprzez:

- zapewnienie mieszkańcom standardów obsługi, odpowiadających obowiązującym normom i warunkom technicznym oraz sanitarnym,
- zminimalizowanie niekorzystnych oddziaływań na środowisko,
- stworzenie możliwości dostępu do różnych nośników energii ze zdecydowaną preferencją ekologicznych,
- zapewnienie mieszkańcom gminy dostawy wody w ilości i jakości odpowiadającej współczesnym standardom obsługi,
- stworzenie sprawnie funkcjonującego systemu usuwania i oczyszczania ścieków sanitarnych oraz usuwania i oczyszczania wód opadowych (wszędzie tam, gdzie zachodzi taka potrzeba),
- stworzenie wszystkim mieszkańcom gminy warunków umożliwiających skanalizowanie mieszkań, odprowadzenie i oczyszczenie ścieków w sposób zapewniający wysoki standard obsługi, zdecydowaną poprawę warunków sanitarnych oraz ochronę środowiska, a przede wszystkim wód podziemnych i powierzchniowych,
- poprawę standardów zamieszkania i stanu aerosanitarnego na obszarze gminy w wyniku stworzenia możliwości korzystania z gazu ziemnego do przygotowania posiłków i ciepłej wody oraz ogrzewania,
- zapewnienie nieprzerwanej dostawy energii elektrycznej z możliwością swobodnego wykorzystywania jej do różnych celów (oświetlenie i inne potrzeby domowe, ogrzewanie, przygotowanie ciepłej wody),
- zapewnienie odbioru odpadów w sposób i z częstotliwością nie powodującą żadnych uciążliwości.

8.2. Zaopatrzenie w wodę

8.2.1. Standardy obsługi

- Przyjmuje się, że 100% mieszkańców gminy będzie zaopatrywało się w wodę z wodociągów, w ilości i jakości odpowiadającej współczesnym standardom.
- System powinien zapewniać wysoką niezawodność, gwarantującą nieprzerwaną dostawę wody.
- Zakładając osiągnięcie standardów wyposażenia mieszkań zbliżonych do średnich warunków w miastach województwa, jednostkowy wskaźnik zużycia wody przez jednego mieszkańca stałego należy przyjmować w wielkości $q = 150,0 \text{ dm}^3/\text{d}^3$, przyjmując współczynniki nierównomierności rozbioru $N_d = 1,2$ i $N_g = 1,7$, wskaźniki maksymalnego zużycia wody przez mieszkańców wyniosą:
  - $Q_1 = 150,0 \times 1,2 = 180,0 \text{ dm}^3/\text{d}$, M
  - $q_1 = (180,0 \times 1,7 : 24) : 1000 = 0,013 \text{ m}^3/\text{h}$, M

8.2.2. Kierunki rozwoju

Planuje się rozbudowę sieci wodociągowych w celu objęcia wszystkich mieszkańców gminy zasięgiem obsługi wodociągów. W związku z koniecznością modernizacji większości stacji wodociągowych i wysokimi kosztami eksploatacji ujęć i stacji uzdatniania wody na terenie gminy, proponuje się opracowanie programu, w którym zostałyby określone niezbędne zakresy modernizacji oraz rozważona możliwość racjonalizacji wykorzystania zasobów wody. W chwili obecnej gmina eksploatuje 19 ujęć wody, a każde z nich posiada nadwyżki zatwierdzonych zasobów w stosunku do aktualnego poboru. Pociąga to za sobą znaczne koszty eksploatacyjne związane ze zużywaniem energii na pompowanie wody ze studni, obsługą i dozorem stacji, remontami studni i stacji uzdatniania itp.

Decyzja w tej sprawie powinna być poprzedzona opracowaniem „Studium wykonalności przedsięwzięcia”, w którym należy wykazać celowość podjęcia prac i zawrzeć między innymi:

- analizę i wytypowanie ujęć przeznaczonych do dalszej eksploatacji,
- koncepcję modernizacji i automatyzacji tych ujęć i stacji uzdatniania,
- koncepcję rozbudowy sieci wodociągowych w celu stworzenia zamkniętego układu obejmującego całą gminę, w ścisłym powiązaniu z przyjętą koncepcją kanalizacji gminy,
- koncepcję budowy zbiornika wyrównawczego,
- analizy ekonomiczne obejmujące obecne koszty eksploatacji systemu, koszty eksploatacyjne w układzie docelowym, nakłady inwestycyjne związane z realizacją przedsięwzięcia.

³ Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 14.01.2002 r. w sprawie przeciętnych norm zużycia wody (Dz. U. nr 8 poz. 70).

Ideę koncentracji wodociągu proponujemy oprzeć na następujących zasadach:

- ujęcia w Biskupnicy, Kołdowie, Polnicy, Dębnicy, Rychnowy i Głędowie stanowiłyby bazowe źródła wody dla systemu,
- ujęcia w Barkowie, Jaromierzu, Kiełpiku i Wierzchowie (PGR), pozostałyby w gotowości eksploatacyjnej, jako rezerwowe,
- pozostałe ujęcia zostałyby wyłączone z eksploatacji i zlikwidowane bądź przeznaczone do zabezpieczenia potrzeb w warunkach specjalnych,
- sieci wodociągowe systemu byłyby realizowane sukcesywnie łącznie z budową kanalizacji – w jednym wykopie; obniżyłoby to w znaczący sposób koszty realizacji, ponieważ roboty ziemne w inwestycjach liniowych stanowią 40-50% całkowitych kosztów ich realizacji.

8.3. Odprowadzanie i oczyszczanie ścieków

8.3.1. Standardy obsługi

- Wojewoda Pomorski Rozporządzeniem nr 9/07 z dnia 23 marca 2007 r. w sprawie wyznaczenia aglomeracji Człuchowa wskazał miejscowości z terenu gminy Człuchów do przyłączenia do zbiorczego systemu kanalizacji sanitarnej z przesyłem ścieków do oczyszczalni w Człuchowie.
- W aglomeracji znalazły się następujące miejscowości: Rychnowy, Krzyżanki, Nieżywiec, Kołdowo, Kołdowo Piaski, Kołdowo Dąbki, Kiełpinek, Kiełpin, Polnica, Polniczka, Sieroczyn, Nowosiółki, Dobojewo, Dębica, Głędowo, Skarszewo, Jęczniki Małe, Jęczniki Wielkie, Wierzchowo Dworzec, Wierzchowo Wieś, Płonica, Mosiny.
- Miejscowości włączone do aglomeracji stanowią priorytet w przyłączeniu do sieci. W dalszej kolejności do sieci kanalizacyjnej przyłączone zostaną: Czarnoszyce, Bukowo, Jaromierz, Chrząstowo, Barkowo, Biskupnica, Stołczno, Krępsk, Dobojewo i Kujanki..
- Przyjmuje się, że 100% mieszkań będzie wyposażonych w instalacje kanalizacyjne, stwarzające możliwość odprowadzania ścieków.
- W każdej miejscowości, niezależnie od ilości mieszkańców stworzone zostaną możliwości bezpiecznego dla środowiska odprowadzania ścieków (układy kanalizacyjne lub oczyszczalnie przyzagrodowe). Zorganizowany system odprowadzania ścieków powinien objąć 90-95% ogółu mieszkańców i użytkowników.
- Jednostkowe ilości ścieków przyjmuje się równe wielkości zużycia wody.

8.3.2. Kierunki rozwoju

- Spełnienie założonych standardów wymaga budowy kanalizacji we wszystkich miejscowościach, które jej nie posiadają. Priorytetem jest wyposażenie w zbiorczą sieć kanalizacyjną zabudowań znajdujących się w miejscowościach włączonych w aglomerację Człuchowa. Pozostałe miejscowości powinny być sukcesywnie wyposażane w sieć kanalizacyjną. Jako pierwsze powinny zostać

przyłączone ośrodki o najwyższej dynamice rozwoju. Podstawowym zagadnieniem wymagającym rozstrzygnięcia jest pytanie, jak dalece centralizować system odprowadzania ścieków. W przypadku gminy Człuchów sprawa ta praktycznie została przesądzona decyzją rozbudowy i modernizacji oczyszczalni ścieków do przepustowości zapewniającej możliwość odbioru ścieków z całej gminy oraz miasta. Sprawa ta była analizowana w koncepcji gospodarki ściekowej⁴, którą posiada Urząd Gminy. Przewiduje ona odprowadzanie ścieków z całego obszaru gminy do oczyszczalni w Człuchowie. Rozwiązania proponowane w „Programie” z niewielkimi modyfikacjami zostały zaadaptowane w Studium.

- Otwarta natomiast pozostaje sprawa wyboru systemu kanalizacyjnego. Praktyka wykazuje, że koszty budowy sieci kanalizacyjnych stanowią ponad 50% całkowitego kosztu inwestycyjnego związanego z odprowadzaniem i oczyszczaniem ścieków. Stąd też konieczna jest niezwykle staranna analiza wyboru systemu kanalizacji spośród: tradycyjnego układu grawitacyjnego, układu grawitacyjno-pompowego, kanalizacji ciśnieniowej i podciśnieniowej. Problem ten jest szczególnie istotny przy rozległych sieciach, z jakimi będziemy mieć do czynienia w gminie Człuchów.

Tradycyjny system kanalizacji grawitacyjnej został wymyślony pierwotnie dla potrzeb miasta, a więc dla dużej gęstości zabudowy i dużej koncentracji ludności. Cechą szczególną takiej zabudowy jest wytwarzanie stosunkowo dużych przepływów ścieków przypadających na relatywnie krótkie odcinki kanalizacji. Sytuacja taka uzasadnia duży koszt kanalizacji grawitacyjnej będący skutkiem konieczności układania kanalizacji z określonym spadkiem dla uzyskania szybkości samooczyszczenia, a tym samym szybkiego powiększania się głębokości układania kanałów.

W warunkach luźnej zabudowy, charakterystycznej dla osiedli wiejskich, istnieją dwa podstawowe czynniki zdecydowanie obniżające opłacalność tradycyjnego rozwiązania:

- mała ilość ścieków na jednostkę długości kanalizacji,
- duża długość kanalizacji przypadająca na jedną osobę, a więc duży koszt przypadający na osobę.

W dążeniu do wyeliminowania tych problemów powstawały próby innych rozwiązań, z których najbardziej rozpowszechnione i sprawdzone to kanalizacja podciśnieniowa i kanalizacja ciśnieniowa. Ostateczny wybór systemu kanalizacyjnego powinien być przeprowadzony w oparciu o dwa główne kryteria: przydatność techniczna i analiza ekonomiczna. Poniżej omówiono obydwa systemy.

Kanalizacja podciśnieniowa

Ścieki spływają z poszczególnych zabudowań do studzienki przydomowej wyposażonej w automatyczny zawór zasysania. Gdy ścieki w studzience przydomowej osiągną zamierzony poziom, zawór otwiera się i ścieki wraz z dużą ilością powietrza zostają zassane do kanalizacji. Rurociągi są układane tak, iż występują w nich na

⁴ „Program porządkowania gospodarki ściekowej i odpadowej w rejonie projektowanego rezerwatu biosfery Bory Tucholskie” – „Usługi Projektowe Anna Talaga”. Elbląg 2001 r.

przemian punkty dolne i górne. Ścieki zbierają się zawsze w punktach dolnych, a następnie są przemieszczane pod wpływem powstającej próżni, poprzez sąsiedni punkt górny do następnego punktu dolnego, itd. aż do zbiornika końcowego, skąd są przepompowywane do oczyszczalni ścieków.

Tak więc cały system kanalizacji podciśnieniowej składa się z:

- studzienek przydomowych z automatycznym zaworem zasysania,
- systemu rurociągów,
- stacji pomp próżniowych,
- zbiornika końcowego.

Realizacja kanalizacji podciśnieniowej w kilku miejscowościach na terenie kraju wykazuje, że system ten wymaga wysokiej precyzji wykonania, dobrej automatyki, wysokiej kultury użytkowników. Wymogi te wskazują, że w naszych warunkach należałoby z niego zrezygnować na rzecz bardziej konkurencyjnego systemu, jakim jest kanalizacja ciśnieniowa.

Kanalizacja ciśnieniowa

System ten cieszy się coraz większą popularnością w Europie. Od kilkunastu lat znany na Węgrzech, coraz powszechniej stosowany na Słowacji, Czechach w Niemczech i Skandynawii, a ostatnio także w Polsce. Z uwagi na swoje szczególne zalety w wielu przypadkach z pewnością będzie najkorzystniejszym rozwiązaniem. System kanalizacji ciśnieniowej oparty jest na przydomowych szczelnych studzienkach pompowych wyposażonych w pompę objętościową (ślimakową) z automatycznym sterowaniem. Do tych studzienek można przyłączyć grawitacyjnie od 1 do 8 domów jednorodzinnych.

W istniejącej zabudowie jako studzienki wykorzystuje się istniejące zbiorniki bezodpływowe tzw. „szamba”. Pompa rozdrabnia i podaje ścieki przewodami ciśnieniowymi z PE lub PCV o małych średnicach (40 do 110 mm) do przewodu zbiorczego i dalej, aż do kolektora lub bezpośrednio do oczyszczalni. W tym systemie transport ścieków jest możliwy na odległość 5-8 km (i dalej – przy sprzyjających warunkach terenowych) przy deniwelacji terenu do 60 m. Przewody układane są na głębokości poniżej strefy przemarzania (1,2 – 1,6 m.) równoległe do terenu, bez konieczności zachowania spadków. System ciśnieniowy daje możliwość dużej dowolności przy wyborze trasy – umożliwia swobodne omijanie przeszkód.

Na skrzyżowaniach z trasami komunikacyjnymi wykorzystuje się technologię wiercenia bez naruszania nawierzchni. Główny element systemu stanowi pompa charakteryzująca się wieloma zaletami: bardzo dobrymi parametrami technicznymi, niskimi nakładami eksploatacyjnymi i prostotą w obsłudze i naprawach. Uzupełnieniem pompy jest automatyka sterująca tak dopracowana, że system w eksploatacji prawie nie wymaga obsługi. Szczególnie korzystne wyniki daje zastosowanie tego systemu na terenach:

- zróżnicowanej konfiguracji, wysokim poziomie wód gruntowych
- zabudowie zagrodowej, charakterystycznej dla obszarów wiejskich

Wykonanie kanalizacji w systemie ciśnieniowym oznacza znaczne oszczędności, także z uwagi na ograniczenie do minimum robót ziemnych i budowlanych – małą uciążliwość dla mieszkańców. Nakłady inwestycyjne kształtują się na poziomie ok. 50% w porównaniu z klasycznym rozwiązaniem grawitacyjnym. W fazie projektowania technicznego należy każdorazowo przeanalizować, jaki system dla danej miejscowości jest najbardziej korzystny. Konieczne jest także wzięcie pod uwagę możliwości łączenia systemów. Praktyka wykazuje, że przy odległościach pomiędzy budynkami większymi niż 25 m, kanalizacja ciśnieniowa jest tańsza od grawitacyjnej.

W przypadku gminy Człuchów proponujemy system łączony:

- w zabudowie w miarę zwartej – kanalizacja grawitacyjna lub grawitacyjno-tłoczna,
- w luźnej i rozproszonej zabudowie – kanalizacja ciśnieniowa.

W obszarach o rozproszonej zabudowie i niskiej gęstości zaludnienia należy stosować oczyszczalnie przydomowe.

Przy planowaniu kanalizacji deszczowej należy się liczyć z potrzebą oczyszczania ścieków opadowych odprowadzanych z ulic i parkingów. Proponuje się wszędzie, gdzie to będzie możliwe rezygnację z odprowadzania wód opadowych do ścieków, a stosowanie półprzepuszczalnych nawierzchni ulic, studni chłonnych, stawów filtracyjnych itp.

8.4. Zaopatrzenie w gaz i ciepło

8.4.1. Standardy obsługi

Zaopatrzenie w ciepło

Standardy obsługi w zakresie zaopatrzenia w ciepło powinny zapewniać:

- produkcję i dostawę energii w ilościach niezbędnych do zaspokojenia potrzeb,
- możliwość wyboru przez użytkowników różnych nośników energii, z wyraźną jednak preferencją paliw przyjaznych dla środowiska, tak z uwagi na emisję do atmosfery, jak i powstawanie odpadów paleniskowych,
- z uwagi na niską gęstość cieplną zabudowy na obszarze gminy (pon. 10 MW/ha) nie przewiduje się tworzenia systemu zaopatrzenia w ciepło. Dominować powinny rozwiązania w postaci lokalnych i indywidualnych źródeł ciepła. Należy jednakże przyjąć wyraźną dominację ekologicznych nośników energii (gaz, paliwa płynne, prąd elektryczny – w tym ogniwa fotowoltaiczne) nad paliwami stałymi.

Zaopatrzenie w gaz

- przyjmuje się, że wszędzie tam, gdzie zostanie doprowadzony gaz przewodowy będzie istniała możliwość wykorzystywania tego paliwa do ogrzewania i przygotowania ciepłej wody.

Wskaźniki jednostkowego zużycia gazu można przyjąć na następującym poziomie:⁵

godzinowe:

– przygotowanie posiłków	– 0,03 Nm ³ /M, h
– przygotowanie ciepłej wody	– 0,077 Nm ³ /M, h
– ogrzewanie pomieszczeń	– 0,32 Nm ³ /M, h

roczne:

– przygotowanie posiłków	– 41,0 Nm ³ /M, r.;
– przygotowanie ciepłej wody	– 93,0 Nm ³ /M, r.;
– ogrzewanie pomieszczeń	– 770,0 Nm ³ /M, r.

Przez obszar gminy przebiega gazociąg wysokiego ciśnienia ze stacjami redukcyjno-pomiarowymi I^o w Głędowie i Kołdowie.

Dostęp do gazu z sieci gazowej posiadają obecnie mieszkańcy Głędowa i Kołdowa. Przewiduje się dalszy rozwój sieci średniego i niskiego ciśnienia na terenie gminy polegający na rozbudowie i podłączaniu kolejnych podmiotów. Rozwój uwarunkowany będzie względami ekonomicznymi.

Zgodnie z projektem założeń do planu zaopatrzenia gminy w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe przewidywane są dwa scenariusze zaopatrzenia gminy w gaz (do roku 2020):

- gazyfikacja obejmuje: Dębnicę, Głędowo, Kiełpin, Kołdowo, Rychnowy i Sieroczyn (100% mieszkańców rejonu korzysta z gazu do przygotowania posiłków i ciepłej wody, 30% wykorzystuje gaz do ogrzewania),
- gazyfikacja obejmuje: Dębnicę, Głędowo, Kiełpin, Kołdowo, Rychnowy, Sieroczyn, Polnicę, Skarszewo, Jęczniki Wielkie i Wierzchowo (100% mieszkańców rejonu korzysta z gazu do przygotowania posiłków i ciepłej wody, 70% wykorzystuje gaz do ogrzewania).

8.4.2. Kierunki rozwoju

- Na terenach wiejskich nie przewiduje się tworzenia scentralizowanego systemu zaopatrzenia w ciepło. Powinno być ono nadal realizowane z lokalnych i indywidualnych źródeł ciepła opalanych paliwami ekologicznymi. Jednakże zupełnie realnie można rozpatrywać to zagadnienie w miejscowościach bezpośrednio graniczących z miastem, w celu wspólnego rozwiązywania problemów zaopatrzenia w ciepło w oparciu o lokalne elektrociepłownie opalane biogazem, biomasą lub nawet gazem ziemnym. Koszty budowy sieci ciepłowniczych w wykonaniu preizolowanym nie są już czynnikiem decydującym o powodzeniu ekonomicznym tego rodzaju przedsięwzięć⁶.
- Zapewnienie dostawy gazu wymagać będzie budowy systemu gazociągów.

Sieci magistralne i rozdzielcze proponuje się wykonać jako średniociśnieniowe z indywidualnymi reduktorami ciśnienia zainstalowanymi u odbiorców.

⁵ „Wytyczne projektowania sieci gazowych”, „Gazoprojekt” Wrocław 1999 r.

⁶ Szerzej te zagadnienia omawiamy w „Projekcie założeń do planu zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe gminy Człuchów”.

8.5. Zaopatrzenie w energię elektryczną

8.5.1. Standardy obsługi

- System musi zapewniać nieprzerwaną dostawę energii elektrycznej w ilości stosownej do potrzeb.
- Użytkownik musi mieć zapewnioną możliwość dowolnego wykorzystania energii do różnych potrzeb tj.: oświetlenia, korzystania ze sprzętu gospodarstwa domowego, ogrzewania i produkcji ciepłej wody oraz przygotowywania posiłków.
- Należy zapewnić odbiór energii elektrycznej z planowanych na terenie gminy farm elektrowni wiatrowych.

8.5.2. Kierunki rozwoju

- Moc istniejących Głównych Punktów Zasilających, zaopatrujących gminę w energię elektryczną jest wystarczająca dla zaspokojenia obecnych i rozwojowych potrzeb. Zakład Energetyczny Słupsk, eksploatator systemu, przewiduje sukcesywną rozbudowę i modernizację linii średniego napięcia i stacji transformatorowych 15/0,4 kV. W celu poprawy bezpieczeństwa i niezawodności zasilania planuje się realizację linii elektroenergetycznej łączącej GPZ Człuchów z GPZ Czarne.
- Przewiduje się modernizację linii elektroenergetycznej 110 kV Człuchów – Chojnice, w związku z wprowadzeniem energii z elektrowni wiatrowych do krajowej sieci elektroenergetycznej.
- W tych przypadkach, gdy rozwój przestrzenny wykraczać będzie poza zasięg obsługi linii energetycznych, konieczna będzie rozbudowa sieci i urządzeń.
- Należy również dążyć do rozbudowy sieci elektroenergetycznej niezbędnej do odbioru obsługi planowanych na terenie gminy farm elektrowni wiatrowych (budowa stacji GPZ i modernizacja linii elektroenergetycznej o napięciu 110 kV. W obecnym stanie nie jest możliwe przewidzenie lokalizacji poszczególnych stacji ani przebiegu sieci).
- Należy wspierać nowoczesne technologie wytwarzania energii elektrycznej z odnawialnych źródeł energii – w tym z zastosowaniem ogniw fotowoltaicznych.

8.6. Telekomunikacja

8.6.1. Kierunki rozwoju

W zakresie telekomunikacji przewiduje się budowę i dalszą rozbudowę sieci telekomunikacyjnych zarówno w formie tradycyjnej jak i wykorzystując nowe technologie. Planuje się rozbudowę i modernizację infrastruktury światłowodowej i objęcie całej gminy zintegrowanym systemem telekomunikacyjnym połączonym z systemami sieci wojewódzkiej i krajowej z zachowaniem w lokalizacji wymogów ustawy o wspieraniu rozwoju usług i sieci telekomunikacyjnych.

Ustala się rozwój systemów telekomunikacyjnych i teleinformatycznych przewodowych i bezprzewodowych stosownie do wzrostu zapotrzebowania na usługi telekomunikacyjne i teleinformatyczne w gminie i regionie.

8.7. Unieszkodliwianie odpadów

8.7.1. Standardy obsługi

- System musi obejmować 100% mieszkańców gminy.
- System musi zapewniać możliwość gromadzenia odpadów w miejscu wytwarzania, usuwania z częstotliwością dostosowaną do indywidualnych potrzeb użytkowników, a także możliwość wstępnej segregacji i utylizacji.
- Transport odpadów i ich unieszkodliwianie nie może być uciążliwe dla mieszkańców i nie może wywoływać pogorszenia stanu środowiska.
- Wskaźniki jednostkowego nagromadzenia odpadów, można przyjąć na poziomie 1,3 – 1,5 m³/M, r.

8.7.2. Kierunki rozwoju

Po zaprzestaniu eksploatacji składowiska w Kiełpinie, na podstawie zawartego porozumienia pomiędzy: Gminą Człuchów, Gminą Miejską Chojnice, Gminą Czersk, Gminą Chojnice, Gminą Brusy, Gminą Konarzyny, Gminą Miejską Człuchów, Gminą Debrzno, Gminą Przechlewo, Gminą Koczała, Gminą Rzeczenica, Gminą Czarne w zakresie gospodarki odpadami, odpady z obszaru gminy trafiają do punktu odzysku i unieszkodliwiania odpadów na terenie Zakład Zagospodarowania odpadów „Nowy Dwór” w Nowym Dworze. Ponadto przewiduje się monitoring zlikwidowanego w 2009 r. mogilnika w miejscowości Jęczniki Małe.

9. OBSZARY, NA KTÓRYCH ROZMIESZCZONE BĘDĄ INWESTYCJE CELU PUBLICZNEGO O ZNACZENIU PONADLOKALNYM, ZGODNIE Z USTALENIAMI PLANU ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO WOJEWÓDZTWA I USTALENIAMI PROGRAMÓW, O KTÓRYCH MOWA W ART. 48 UST. 1 USTAWY O PLANOWANIU I ZAGOSPODAROWANIU PRZESTRZENNYM

9.1. Zadania rządowe stanowiące inwestycje ponadlokalnych celów publicznych

W granicach administracyjnych gminy Człuchów nie występują zadania rządowe stanowiące inwestycje ponadlokalnych celów publicznych, znajdujące się w rejestrze programów rządowych, o których mowa w przepisach ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym. W gminie nie występują również zadania ujęte w Programie Operacyjnym Infrastruktura i Środowisko – Narodowe Strategiczne Ramy Odniesienia 2007 – 2013.

9.2. Zadania ponadlokalnych celów publicznych o znaczeniu wojewódzkim – Plan zagospodarowania przestrzennego województwa pomorskiego

Zadania ponadlokalnych celów publicznych o znaczeniu wojewódzkim ujęte w Planie zagospodarowania przestrzennego województwa pomorskiego:

- w ramach Programu małej retencji województwa pomorskiego do roku 2015 – budowa progów na rzece Chrzęstawie w dorzeczu Gwdy (numer obiektu XV/1/1);
- w ramach Planu Gospodarki Odpadami dla Województwa Pomorskiego 2018 (Uchwały Nr 415/XX/12 i 416/XX/12 Sejmiku Województwa Pomorskiego z dnia 25 czerwca 2012 r. Dz. Urz. Woj. Pom. z 18.07.2012 r., poz. 2490):
  - rekultywacja zamkniętego składowiska odpadów w miejscowości Dębница,
  - rekultywacja składowiska odpadów w Kiełpinie;

9.3. Zadania ponadlokalnych celów publicznych o znaczeniu powiatowym

W dokumencie Partnerska Strategia Rozwoju Powiatu Człuchowskiego na lata 2006-2010 w II czasookresie obejmującym lata 2007-2013 znalazły się następujące zadania przewidziane do realizacji na terenie gminy Człuchów:

- modernizacja dróg powiatowych służących restrukturyzacji terenów rolnych,
- podnoszenie standardów obiektów edukacyjnych, ochrony zdrowia i publicznej infrastruktury turystycznej,
- rozwój sieci dostępu do informacji i upowszechnianie z korzystania z Internetu do kontaktów Obywatel – Urząd.

10. OBSZARY, DLA KTÓRYCH OBOWIĄZKOWE JEST SPORZĄDZENIE MIEJSCOWEGO PLANU ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO NA PODSTAWIE PRZEPISÓW ODREBNYCH, W TYM OBSZARY WYMAGAJĄCE PRZEPROWADZENIA SCALEŃ I PODZIAŁU NIERUCHOMOŚCI, A TAKŻE OBSZARY ROZMIESZCZENIA OBIEKTÓW HANDLOWYCH O POWIERZCHNI SPRZEDAŻY POWYŻEJ 2000 M² ORAZ OBSZARY PRZESTRZENI PUBLICZNEJ

10.1. Obszary wymagające przeprowadzenia scaleń i podziału nieruchomości

W gminie Człuchów nie wskazuje się obszarów wymagających przeprowadzenia scaleń i podziału nieruchomości.

10.2. Obszary rozmieszczenia obiektów handlowych o powierzchni sprzedaży powyżej 2000 m²

W granicach gminy Człuchów nie wskazuje się lokalizacji obiektów handlowych o powierzchni sprzedaży powyżej 2000 m².

10.3. Obszary przestrzeni publicznej

Na terenie gminy Człuchów w studium nie wyznacza się obszarów przestrzeni publicznych.

11. OBSZARY NARAŻONE NA NIEBEZPIECZEŃSTWO POWODZI I OSUWANIA SIĘ MAS ZIEMNYCH

W granicach administracyjnych gminy występują obszary szczególnego zagrożenia powodzią. Zidentyfikowane zostały obszary zagrożenia powodziowego wodą 1% i 10% (woda 100 i 10-letnia).

Obszary szczególnego zagrożenia powodzią występują na małych odcinkach wzdłuż rzeki Kamionki w południowo-wschodniej części gminy.

W odniesieniu do obszarów szczególnego zagrożenia powodzią zgodnie z przepisami ustawy prawo wodne zabrania się wykonywania robót oraz czynności, które mogą utrudnić ochronę przed powodzią, w szczególności:

- wykonywania urządzeń wodnych oraz wznoszenia innych obiektów budowlanych;
- sadzenia drzew lub krzewów, z wyjątkiem plantacji wiklinowych na potrzeby regulacji wód oraz roślinności stanowiącej element zabudowy biologicznej dolin rzecznych lub służącej do wzmocnienia brzegów, obwałowań lub odsypisk;
- zmiany ukształtowania terenu, składowania materiałów oraz wykonywania innych robót, z wyjątkiem robót związanych z regulacją lub utrzymywaniem wód

oraz brzegu morskiego, a także utrzymywaniem lub odbudową, rozbudową lub przebudową wałów przeciwpowodziowych wraz z ich infrastrukturą.

Na terenie gminy nie zidentyfikowano obszarów narażonych na zjawisko osuwania się mas ziemnych.

12. OBIEKTY LUB OBSZARY, DLA KTÓRYCH WYZNACZA SIĘ W ZŁOŻU KOPALINY FILAR OCHRONNY

W gminie Człuchów nie występują obiekty i obszary, dla których wyznacza się w złożu kopaliny filar ochronny.

13. OBSZARY POMNIKÓW ZAGŁADY I ICH STREF OCHRONNYCH ORAZ OBOWIĄZUJĄCE NA NICH OGRANICZENIA PROWADZENIA DZIAŁALNOŚCI GOSPODARCZEJ, ZGODNIE Z PRZEPISAMI USTAWY Z DNIA 7 MAJA 1999 R. O OCHRONIE TERENÓW BYŁYCH HITLEROWSKICH OBOZÓW ZAGŁADY

W granicach administracyjnych gminy Człuchów nie występują pomniki zagłady i ich strefy ochronne w rozumieniu przepisów o ochronie terenów byłych hitlerowskich obozów zagłady.

14. OBSZARY WYMAGAJĄCE PRZEKSZTAŁCEŃ, REHABILITACJI LUB REKULTYWACJI

Na terenie gminy Człuchów nie wyznaczono obszarów wymagających przekształceń i rehabilitacji. Przewiduje się jedynie rekultywację składowiska odpadów w Kiełpinie po zakończeniu jego eksploatacji. Do rekultywacji przeznaczone są również tereny eksploatacji kruszywa naturalnego.

15. GRANICE TERENÓW ZAMKNIĘTYCH I ICH STREF OCHRONNYCH

W granicach administracyjnych gminy Człuchów terenami zamkniętymi w rozumieniu przepisów geodezyjnych i kartograficznych są tereny kolejowe. Nie posiadają one prawnie wyznaczonej strefy ograniczonego użytkowania.

16. INNE OBSZARY PROBLEMOWE, W ZALEŻNOŚCI OD UWARUNKOWAŃ I POTRZEB ZAGOSPODAROWANIA WYSTĘPUJĄCYCH W GMINIE

Za istotny obszar problemowy w gminie Człuchów należy uznać przebieg projektowanej obwodnicy miasta Człuchowa. Realizacja inwestycji polegająca na budowie obwodnicy w wariantcie przebiegającym na północ od miasta rodzi liczne

konflikty społeczne i przestrzenne. Ze względu na zmiany przestrzenne polegające na naturalnym rozwoju miasta w jego granicach administracyjnych oraz tendencję rozwoju budownictwa na terenie gminy na obszarach przy granicach administracyjnych miasta realizacja obwodnicy w wariancie północnym jest zamierzeniem nieuzasadnionym. Ze względu na swoją lokalizację zrodzi on wiele problemów, w tym:

- przyczyni się do załamania kształtującej się struktury przestrzennej obszaru, w powiązaniu miasto – tereny podmiejskie,
- przyczyni się do załamania kształtującej się struktury przestrzennej obszaru w granicach terenów zainwestowanych (zabudowa mieszkaniowa) gminy w strefie podmiejskiej,
- przyczyni się do wprowadzenia uciążliwej inwestycji liniowej w obszary zainwestowane – tereny zabudowy mieszkaniowej,
- zablokuje potencjał inwestycyjny terenów podmiejskich zarówno w gminie jak i mieście,
- załamanie istniejący układ komunikacyjny obszaru.

Należy podkreślić, że potencjał inwestycyjny gruntów, przez które przebiega projektowana trasa obwodnicy miasta w wariancie północnym należy do najwyższych w gminie. Tereny te są atrakcyjne przede wszystkim ze względu na:

- sąsiedztwo miasta Człuchowa,
- dogodne połączenie komunikacyjne z miastem,
- brak barier przestrzennych pochodzenia antropogenicznego (np. linii kolejowych),
- brak barier naturalnych – kompleksy leśne, zbiorniki wodne, tereny podmokłe.

CZĘŚĆ III

KIERUNKI POLITYKI PRZESTRZENNEJ

1. STREFY POLITYKI PRZESTRZENNEJ

Kierunki polityki przestrzennej odniesiono do względnie jednorodnych części gminy, które wymagać będą równoważenia funkcjonalnego w toku dalszych prac planistycznych. W ustaleniach mających charakter wytycznych określono kierunki polityki przyrodniczej i kulturowej oraz możliwości i kierunki zagospodarowania przestrzennego

1.1. Strefa I północno-zachodnia

1.1.1. Charakterystyka strefy

Strefa obejmuje 4 obręby geodezyjne: Kołdowo, Krępsk, Sieroczyn, Stołczno, w tym 13 miejscowości o łącznej liczbie 1777 mieszkańców, co stanowi 17% ludności całej gminy.

Łączna powierzchnia strefy wynosi 7787,5 ha, tj. 21,6% powierzchni ogólnej gminy. Lasy zajmują 52,2%, a wody 6,1% powierzchni strefy, co stanowi ok. 50% wszystkich wód powierzchniowych gminy. Łąki trwałe i pastwiska zajmują 7,5%, a grunty orne – 29%.

Jest to strefa charakteryzująca się wysokimi walorami przyrodniczymi i krajobrazowymi, częściowo położona w obszarze chronionego krajobrazu „Okolice jezior Szczytno i Krępsko”. Obszar położony jest w obrębie zlewni Brdy.

Gęstość zaludnienia netto (tj. bez uwzględnienia powierzchni lasów i wód) wynosi 54,6 osób/km². Dla sześciu analizowanych stref jest to trzecia najwyższa wartość.

1.1.2. Kierunki polityki przyrodniczej

- W celu zachowania walorów przyrodniczych, krajobrazowych i bioróżnorodności obszaru Strefy I oraz z racji na położenie w obrębie zlewni chronionej Brdy ważne jest utrzymanie funkcji ochronnych tego terenu. Obszar preferowany do rozwoju agroturystyki i turystyki sieciowej oraz gospodarstw ekologicznych. Do najważniejszych ustaleń należą:
- zakaz zakładania nowych ferm zarówno ściółkowych jak i bezściółkowych;
- zakaz lokalizacji inwestycji zaliczanych do przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko;
- zakaz zrzutu nieoczyszczonych ścieków do wód powierzchniowych (dotyczy cieku Silnicy);
- ograniczenie zmiany użytkowania łąk i pastwisk położonych na glebach organicznych i mineralno-organicznych oraz niedopuszczenie do degradacji tych gleb z powodu ich odwodnienia i rolniczego użytkowania;
- zakaz likwidacji torfowisk i oczek wodnych;
- zakaz likwidowania zadrzewień śródpolnych, przydrożnych i nadwodnych;

- należy dążyć do ochrony strefy wododziałowej poprzez prowadzenie zalesień;
- łączenie dolin rzecznych, wszelkich podmokłych obniżzeń, cieków, lasów i mokradel w ciągi przestrzenne, spełniające rolę lokalnych korytarzy ekologicznych;
- ograniczenie nowych melioracji mających na celu zmniejszenie uwilgotnienia;
- poprawa jakości wód jeziora Krępsko i cieku Silnicy;
- rozbudowa miejscowości gwarantująca ład przestrzenny, funkcjonalny i estetyczny.

1.1.3. Kierunki polityki kulturowej

W zakresie dziedzictwa kulturowego w Strefie I północno-zachodniej ochronie podlegają:

- jeden zabytek architektury wpisany do rejestru zabytków – kościół z przykościelnym cmentarzem w Krępsku (A-101);
- jeden park wpisany do rejestru zabytków (Stołczno, A-1593);
- zabytki ujęte w ewidencji konserwatorskiej:
  - 5 obiektów budownictwa (Krępsk),
  - 1 zespół zabudowy folwarcznej (Kujanki),
  - 1 park (Kujanki),
  - 7 cmentarzy;
- jedna miejscowość (Krępsk) objęta strefą ochrony konserwatorskiej historycznego centrum wsi;
- 3 miejscowości (Kujanki, Stołczno i Sieroczyn) z historycznymi układami drogowymi, podlegającymi ochronie;
- 3 stanowiska archeologiczne w 2 strefach W. pełnej ochrony archeologiczno-konserwatorskiej, wpisane do rejestru zabytków województwa pomorskiego;
- 13 stanowisk archeologicznych w 11 strefach W.I. pełnej ochrony archeologiczno-konserwatorskiej;
- 25 stanowisk archeologicznych w 19 strefach W.II. częściowej ochrony archeologiczno-konserwatorskiej;
- 97 stanowisk archeologicznych w 86 strefach W.III. ograniczonej ochrony archeologiczno-konserwatorskiej;
- 1 strefa ochrony konserwatorsko-krajobrazowej wokół stref bezwzględnej ochrony archeologicznej.

Obszar jeziora Krępsko położony w zachodniej części strefy, jest miejscem szczególnego nagromadzenia cennych stanowisk archeologicznych, co przy wysokich walorach przyrodniczych oraz krajobrazowych tego terenu wymaga w polityce przestrzennej gminy odrębnego potraktowania i szczególnej kompleksowej ochrony w zakresie zasobów dziedzictwa kulturowego.

Obszar ten stanowić może jeden z ważniejszych ośrodków osnowy systemu turystyki sieciowej, w tym specjalistycznej, dla miłośników wartości dziedzictwa kulturowego. W miejscowości Sieroczyn proponuje się chronić historyczny przebieg drogi.

Pozostałe kierunki zagospodarowania powinny być zgodne z ustaleniami określonymi w części II niniejszego opracowania oraz z obowiązującym prawem.

1.1.4. Możliwości rozwoju

W obrębie tej strefy przeanalizowano cztery miejscowości:

- Kołdowo
- Krępsk
- Sieroczyn
- Stołczno

W tej grupie miejscowości, duże możliwości rozwoju mają Sieroczyn, Kołdowo i Krępsk. Szczególnie korzystne warunki do rozwoju stwierdzono w miejscowości Sieroczyn, położonej w strefie okolicznej Człuchowa. Tereny rozwojowe położone są na zachód od istniejącej wsi oraz przy drodze krajowej nr 22 i granicy z miastem.

Stołczno wskazano jako ośrodek o średniej możliwości rozwoju. W Krępsku głównym ograniczeniem są tereny położonej na zachodzie podmokłej doliny ze stromymi krawędziami, schodzącej w kierunku jeziora Krępsko oraz przechodzący przez miejscowość dział wodny niższego rzędu.

Możliwości rozwoju Kołdowa ograniczają tereny podmokłe i gleby pochodzenia organicznego występujące wokół miejscowości. Kołdowo, położone w strefie przymiejskiej Człuchowa, wraz z miejscowościami leżącymi wokół miasta tworzą odrębną strukturę i powinny one być objęte odrębnym opracowaniem.

1.1.5. Kierunki zagospodarowania

- Zrównoważone zagospodarowanie winno uwzględniać:
  - przyrost ludności o ok. 130 osób,
  - przyrost gospodarstw domowych z 470 obecnie do ok. 710,
  - kierunkową liczbę osób w wieku produkcyjnym ok. 1070,
  - kierunkową liczbę osób w wieku poprodukcyjnym ok. 300,
  - kierunkową liczbę osób w wieku przedprodukcyjnym ok. 400,
  - minimalną powierzchnię terenów mieszkaniowych netto – 70 ha.
- W obrębie strefy wyznacza się rejony:
  - stanowiące otoczenie jeziora Krępsko,
  - w strefie przymiejskiej otoczenie miejscowości Kołdowo;
- W obrębie strefy wyznacza się:
  - ośrodki wzrostu wskazane do rozwoju jako miejscowości przymiejskie: Kołdowo, Sieroczyn, Dąbki, Piaskowo, Nowosiółki, Zbrzyca;
  - osiedla i osady o ustabilizowanym rozwoju jako miejscowości o funkcji rolniczej i obsługi rolnictwa: Kujanki i Dobojevo; jako miejscowości o potencjalnej funkcji turystycznej: Krępsk i Skórzewo, Murzynowo; jako miejscowości o niewykryształizowanej funkcji: Stołczno.

1.2. Strefa II północna

1.2.1. Charakterystyka strefy

Strefa obejmuje 3 obręby geodezyjne: Czarnoszyce, Kiełpin, Polnica, w tym 15 miejscowości. Jest to strefa druga pod względem liczby mieszkańców – 1780 osób, co stanowi 17% ludności całej gminy.

Jest to strefa największa, o wysokim stopniu zalesienia. Jej łączna powierzchnia wynosi 7820,2 ha, czyli 21,7% powierzchni ogólnej gminy, przy czym lasy stanowią 62,4%, wody 3,0%. W strefie tej występuje najmniejsza ilość gruntów ornych – pod uprawę wykorzystane jest 25,3% powierzchni.

Jest to strefa najbardziej atrakcyjna pod względem krajobrazowym i przyrodniczym. Duże połacie lasów w północnej części wydzielonej strefy tworzą zwarty kompleks, natomiast w części południowej wraz z otwartymi przestrzeniami pól, obniżeniami terenu i dolinami wypełnionymi roślinnością łąkowo-bagienną tworzą mozaikę krajobrazową.

Północna część wydzielonej strefy objęta jest obszarem chronionego krajobrazu „Okolice jezior Szczytno i Krępsko”. W planie zagospodarowania przestrzennego woj. pomorskiego proponuje się powiększenie obszarów chronionych. Strefa w całości położona jest w obrębie zlewni Brdy.

W strefie tej notuje się największą gęstość zaludnienia netto, wynoszącą 65,8 osób/km².

1.2.2. Kierunki polityki przyrodniczej

W celu zachowania walorów przyrodniczych, krajobrazowych i bioróżnorodności obszaru Strefy II oraz z racji położenia w obrębie zlewni chronionej Brdy ważne jest utrzymanie funkcji ochronnych tego terenu. Obszar preferowany do rozwoju agroturystyki i turystyki sieciowej oraz gospodarstw ekologicznych. Do najważniejszych ustaleń należą:

- zakaz lokalizacji inwestycji zaliczanych do przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko w tym ferm ściółkowych i bezściółkowych;
- zakaz zrzutu nieoczyszczonych ścieków do wód powierzchniowych;
- zakaz zmiany sposobu użytkowania łąk i pastwisk położonych na glebach organicznych i mineralno-organicznych;
- zakaz likwidacji torfowisk i oczek wodnych;
- zakaz likwidowania zadrzewień śródpolnych, przydrożnych i nadwodnych;
- zakaz wprowadzania zabudowy na obszarach dolin;
- likwidacja dzikich kąpielisk zlokalizowanych na jeziorach o zlewniach bezodpływowych: Linowskim i Bardze;
- łączenie dolin rzecznych, wszelkich podmokłych obniżeń, cieków, lasów i mokradel w ciągi przestrzenne, spełniające rolę lokalnych korytarzy ekologicznych;
- ograniczenie nowych melioracji mających na celu zmniejszenie uwilgotnienia;
- zachowanie jezior lobeliowych;
- zachowanie terenów podmokłych i zabagnionych;

- utrzymanie jakości wód powierzchniowych;
- rozbudowa miejscowości gwarantująca ład przestrzenny, funkcjonalny i estetyczny.

1.2.3. Kierunki polityki kulturowej

W zakresie dziedzictwa kulturowego w Strefie II północnej ochronie podlegają:

- 2 zabytki architektury i budownictwa wpisane do rejestru zabytków – kościoły wraz z przykościelnymi cmentarzami w Kiełpinie (A-90) oraz Polnicy (A-91);
- zabytki ujęte w ewidencji konserwatorskiej:
  - 4 obiekty budownictwa (Kiełpin, Polnica),
  - 2 zespoły zabudowy folwarcznej (Kiełpin, Kiełpinek),
  - 1 park (Kiełpin),
  - 5 cmentarzy;
- 2 miejscowości (Kiełpin, Polnica) objęte strefami ochrony konserwatorskiej historycznego centrum wsi;
- 1 miejscowość (Czarnoszyce) z historycznym, podlegającym ochronie układem drogowym;
- 4 stanowiska archeologiczne w 3 strefach W.II. częściowej ochrony archeologiczno-konserwatorskiej;
- 59 stanowisk archeologicznych w 57 strefach W.III. ograniczonej ochrony archeologiczno-konserwatorskiej.

Dla miejscowości Polnica i Kiełpin należy wykonać opracowania historyczno-ruralistyczne, które powinny określić walory kulturowo-przestrzenne obu wsi oraz zasady ich ochrony. W miejscowości Czarnoszyce proponuje się chronić historyczny przebieg drogi. Pozostałe kierunki zagospodarowania powinny być zgodne z ustaleniami określonymi w części II niniejszego opracowania oraz z obowiązującym prawem.

1.2.4. Możliwości rozwoju

W obrębie tej strefy przeanalizowano trzy miejscowości:

- Czarnoszyce
- Kiełpin
- Polnica

Duże możliwości rozwoju stwierdzono w miejscowościach Czarnoszyce i Kiełpin. Wokół Czarnoszyce występują gleby niskich klas, nie wymagających zgody na zmianę przeznaczenia gruntów rolnych na cele nierolnicze. Szczególnie korzystne możliwości rozwoju posiada Kiełpin na terenach położonych pomiędzy istniejącą miejscowością, a przebiegającą na zachodzie linią kolejową.

Polnica, duża miejscowość położona w zalesionej, północnej części gminy, ma średnie możliwości rozwoju. Głównym ograniczeniem rozwoju są od północy dolina ze stromymi krawędziami i zwarte obszary lasu oraz przebiegająca od północy i wschodu linia kolejowa. Od południa ograniczenie stanowią gleby chronione klasy III.

1.2.5. Kierunki zagospodarowania

- Zrównoważone zagospodarowanie winno uwzględniać:
  - przyrost ludności o ok. 140 osób,
  - przyrost gospodarstw domowych z 510 obecnie do ok. 770,
  - kierunkową liczbę osób w wieku produkcyjnym ok. 1170,
  - kierunkową liczbę osób w wieku poprodukcyjnym ok. 330,
  - kierunkową liczbę osób w wieku przedprodukcyjnym ok. 440,
  - minimalną powierzchnię terenów mieszkaniowych netto – 77 ha.
- W obrębie strefy wyznacza się rejon stanowiący otoczenie miejscowości Polnica i Czarnoszyce
- W obrębie strefy wyznacza się:
  - ośrodki wzrostu wskazane do rozwoju: jako miejscowość wielofunkcyjna – Polnica
  - osiedla i osady o ustabilizowanym rozwoju: jako miejscowości o funkcji rolniczej i obsługi rolnictwa: Kiełpinek, Kiełpin; jako miejscowości o potencjalnej funkcji turystycznej: Zielątkowo, Gostudz, Stara Rogoźnica, Jezioro, Sokole, Czarnoszki; jako miejscowości o niewykrystalizowanej funkcji: Polniczka, Krery, Czarnoszyce.

1.3. Strefa III wschodnia

1.3.1. Charakterystyka strefy

Strefa obejmuje 3 obręby geodezyjne: Brzeźno, Nieżywieć, Rychnowy, w tym 6 miejscowości o łącznej liczbie mieszkańców 1537, co stanowi 15% ludności całej gminy.

Jest to strefa najmniejsza, zarówno pod względem liczby ludności jak i powierzchni, wynoszącej 4194,8 ha, tj. 11,6% powierzchni ogólnej gminy. W strefie tej lasy stanowią 20,7%. Obszar charakteryzuje się najmniejszą powierzchnią wód – 0,1% oraz najmniejszą powierzchnią łąk trwałych i pastwisk – 1,8%. Bardzo duży odsetek stanowią grunty orne – 68,3%.

Wydzielona strefa położona jest wzdłuż głównego ciągu komunikacyjnego Elbląg – Gorzów Wlk., charakteryzującego się silnym natężeniem ruchu kołowego. Strefa III swoim zasięgiem obejmuje niewielkie fragmenty terenów zalesionych położonych w północno-zachodniej części oraz otwarte połacie pól na pozostałym terenie. Przeważają gleby IV kl., mniejsze powierzchnie zajmują gleby III kl. Wydzielona strefa położona jest w zlewni Gwdy i Brdy. W planie zagospodarowania przestrzennego województwa pomorskiego tereny zalesione proponowane są do objęcia ochroną.

Gęstość zaludnienia wynosząca 46,3 osób/km² powierzchni bez lasów i wód. To wartość średnia dla analizowanych stref.

1.3.2. Kierunki polityki przyrodniczej

Strefa preferowana do rozwoju wielofunkcyjnego z uwzględnieniem następujących ustaleń:

- zakaz zrzutu nieoczyszczonych ścieków do wód powierzchniowych;
- zakaz likwidacji oczek wodnych;
- zakaz lokalizacji inwestycji będących źródłem skażenia gleb i wód;
- na terenach rolnych wprowadzić ograniczenia w nawożeniu;
- w strefach działów wodnych należy wprowadzić zalesienie ochronne;
- wprowadzić nasadzenia wzdłuż miedz.

1.3.3. Kierunki polityki kulturowej

W zakresie dziedzictwa kulturowego w Strefie III wschodniej ochronie podlegają:

- jeden zabytek architektury wpisany do rejestru zabytków – chata w Brzeźnie (A-385);
- zabytki ujęte w ewidencji konserwatorskiej:
  - 6 obiektów budownictwa (Rychnowy – 5, Nieżywieć – 1);
  - zespół zabudowy folwarcznej (Brzeźno);
  - 3 cmentarze;
- 2 miejscowości (Brzeźno, Nieżywieć) objęte strefami ochrony konserwatorskiej historycznego centrum wsi;
- 1 miejscowość (Rychnowy) z historycznym, podlegającym ochronie układem drogowym;
- 2 stanowiska archeologiczne w 2 strefach W.II. częściowej ochrony archeologiczno-konserwatorskiej;
- 10 stanowisk archeologicznych w 9 strefach W.III. ograniczonej ochrony archeologiczno-konserwatorskiej.

Dla miejscowości Brzeźno i Nieżywieć należy wykonać opracowania historyczno-ruralistyczne, które powinny określić walory kulturowo-przestrzenne obu wsi oraz zasady ich ochrony. W miejscowości Rychnowy proponuje się chronić historyczny układ drogowy. Pozostałe kierunki zagospodarowania powinny być zgodne z ustaleniami określonymi w części II niniejszego opracowania oraz z obowiązującym prawem.

1.3.4. Możliwości rozwoju

W obrębie tej strefy przeanalizowano trzy miejscowości:

- Brzeźno
- Nieżywieć
- Rychnowy

Wśród ww. miejscowości duże możliwości rozwoju posiada Nieżywieć, położony szczególnie korzystnie w odległości ok. 0,5 km na północ od drogi krajowej nr 22.

Średnie możliwości rozwoju stwierdzono w miejscowości Rychnowy na terenach położonych na południe od istniejącego zagospodarowania. Od północy rozwój ogranicza przebieg trasy nr 22, a od wschodu i zachodu obszary leśne.

Małe możliwości rozwoju posiada Brzeźno, otoczone glebami chronionymi klasy III oraz ograniczone przebiegającą od północy linią kolejową.

Południowe obszary w granicach jednostki pretendowane są do rozwoju energetyki wiatrowej.

1.3.5. Kierunki zagospodarowania

- Zrównoważone zagospodarowanie winno uwzględniać:
  - przyrost ludności o ok. 100 osób,
  - przyrost gospodarstw domowych z 386 obecnie do ok. 580,
  - kierunkową liczbę osób w wieku produkcyjnym ok. 880,
  - kierunkową liczbę osób w wieku poprodukcyjnym ok. 250,
  - kierunkową liczbę osób w wieku przedprodukcyjnym ok. 330,
  - minimalną powierzchnię terenów mieszkaniowych netto – 58 ha.
- W obrębie strefy wyznacza się rejony korytarza transportowego wzdłuż drogi krajowej nr 22.
- W obrębie strefy wyznacza się:
  - ośrodki wzrostu wskazane do rozwoju: jako miejscowość przymiejska – Rychnowy;
  - osiedla i osady o ustabilizowanym rozwoju: jako miejscowości o funkcji rolniczej i obsługi rolnictwa: Nieżywieć, Brzeźno, Krzyżanki; jako miejscowość o funkcji produkcyjnej – Zagórki;
  - rejony rozwoju rozproszonej energetyki ze źródeł odnawialnych.

1.4. Strefa IV południowo-wschodnia

1.4.1. Charakterystyka strefy

Strefa obejmuje 3 obręby geodezyjne: Głędowo, Jęczniki Wielkie i Wierzchowo, w tym 6 miejscowości o łącznej liczbie mieszkańców 2267, co stanowi 22% ludności całej gminy.

Mimo iż jest to strefa najmniejsza pod względem powierzchni – 4143,6 ha, tj. 11,5% powierzchni ogólnej gminy, charakteryzuje się największą liczbą mieszkańców. Lasy stanowią tylko 5,6% powierzchni, wody – 1,6%, łąki trwałe i pastwiska – 4,2%. Jest to obszar o największym udziale gruntów ornych. Zajmują one aż 79,1% powierzchni całej strefy.

Jest to obszar o charakterze typowo rolniczym z rozległymi, otwartymi przestrzeniami pól. Krajobraz monotony, z rzadka urozmaicony niewielkimi płachetkami lasów, w większości zlokalizowanymi wzdłuż rzeki Kamionki. Przeważają gleby IV kl. Znacz-

nie mniejsze powierzchnie zajmują gleby III kl. Strefa w całości położona w zlewni Brdy.

Gęstość zaludnienia jest wysoka – 59,0 osób/km². Dla sześciu analizowanych stref jest to druga najwyższa wartość.

1.4.2. Kierunki polityki przyrodniczej

W strefie tej z uwagi na położenie w zlewni chronionej Brdy priorytetem powinna być ochrona wód powierzchniowych. Obszar preferowany do rozwoju rolnictwa ekologicznego oraz przetwórstwa opartego o nieuciążliwe technologie. Obowiązują następujące ustalenia:

- zakaz zrzutu nieoczyszczonych ścieków do wód powierzchniowych;
- zakaz zmiany sposobu użytkowania łąk i pastwisk położonych na glebach organicznych i mineralno-organicznych;
- zakaz likwidacji oczek wodnych i wszelkich mokradeł;
- zakaz lokalizacji inwestycji będących źródłem skażenia wód;
- na terenach rolnych wprowadzenie ograniczenia w nawożeniu;
- w strefach działów wodnych wprowadzenie zalesień ochronnych;
- kształtowanie zadrzewień i zakrzewień śródpolnych;
- utrzymanie gruntów ornych III kl. dla funkcji rolniczej;
- użytki rolne na glebach słabych V, VI kl. oraz rolniczo nieprzydatnych, wskazuje się pod zalesienie lub na inne cele nierolnicze.

1.4.3. Kierunki polityki kulturowej

W zakresie dziedzictwa kulturowego w Strefie IV południowo-wschodniej ochronie podlegają:

- jeden zabytek architektury wpisany do rejestru zabytków – kościół z przykościelnym cmentarzem w Ględowie (A-98);
- zabytki ujęte w ewidencji konserwatorskiej:
  - 8 obiektów budownictwa (Ględowo – 5, Jęczniki Wielkie –1, Wierzchowo – 1, Wierzchowo-Dworzec – 1);
  - 2 zespoły zabudowy folwarcznej (Jęczniki Małe, Wierzchowo-Dworzec);
  - 10 cmentarzy;
- 3 miejscowości (Ględowo, Jęczniki Wielkie, Wierzchowo) objęte strefami ochrony konserwatorskiej historycznego centrum wsi;
- 1 miejscowość (Jęczniki Małe) z historycznym, podlegającym ochronie układem drogowym;
- 33 stanowiska archeologiczne w 21 strefach W.II. częściowej ochrony archeologiczno-konserwatorskiej;
- 81 stanowisk archeologicznych w 77 strefach W.III. ograniczonej ochrony archeologiczno-konserwatorskiej.

Dla miejscowości Głędowo, Jęczniki Wielkie, Wierzchowo należy wykonać opracowania historyczno-ruralistyczne, które powinny określić walory kulturowo-przestrzenne wsi oraz zasady ich ochrony. W miejscowości Jęczniki Małe proponuje się chronić historyczny przebieg drogi.

Pozostałe kierunki zagospodarowania powinny być zgodne z ustaleniami określonymi w części II niniejszego opracowania oraz z obowiązującym prawem.

1.4.4. Możliwości rozwoju

W obrębie tej strefy przeanalizowano trzy miejscowości:

- Głędowo
- Jęczniki Wielkie
- Wierzchowo wieś

W tej grupie duże możliwości rozwoju stwierdzono w miejscowości Głędowo, położonej w strefie przymiejskiej Człuchowa, na południe od linii kolejowej.

Dla miejscowości Jęczniki Wielkie i Wierzchowo stwierdzono małe możliwości rozwoju. Rozwój tej pierwszej ogranicza od północy bezpośrednie sąsiedztwo jeziora Jęczniki, od wschodu przebieg drogi nr 25 Koszalin – Bydgoszcz oraz od zachodu gleby chronione klasy III.

Wieś Wierzchowo od południa ogranicza linia kolejowa, a od północy tereny podmokłe.

Północno-zachodnie obszary jednostki wskazuje się pod rozwój energetyki wiatrowej.

1.4.5. Kierunki zagospodarowania

- Zrównoważone zagospodarowanie winno uwzględniać:
  - przyrost ludności o ok. 180 osób,
  - przyrost gospodarstw domowych z 650 obecnie do ok. 980,
  - kierunkową liczbę osób w wieku produkcyjnym ok. 1480,
  - kierunkową liczbę osób w wieku poprodukcyjnym ok. 410,
  - kierunkową liczbę osób w wieku przedprodukcyjnym ok. 560,
  - minimalną powierzchnię terenów mieszkaniowych netto – 98 ha.
- W obrębie strefy wyznacza się:
  - ośrodki wzrostu wskazane do rozwoju: jako miejscowość przymiejska – Głędowo; jako miejscowości wielofunkcyjne – Wierzchowo i Wierzchowo Dworzec;
  - osiedla i osady o ustabilizowanym rozwoju jako miejscowości o funkcji rolniczej i obsługi rolnictwa: Jęczniki Wielkie, Jęczniki Małe, Mąkowo, Łężek;
  - rejony rozwoju rozproszonej energetyki ze źródeł odnawialnych.

1.5. Strefa V południowa

1.5.1. Charakterystyka strefy

Strefa obejmuje 5 obrębów geodezyjnych: Bukowo, Dębica, Mosiny, Skarszewo, oraz Płonica. W skład strefy wchodzi 8 miejscowości o łącznej liczbie mieszkańców 1557, co stanowi 15% ludności całej gminy.

Teren ten zajmuje niewielką, w stosunku do pozostałych stref, powierzchnię, i charakteryzuje się małą liczbą mieszkańców. Powierzchnia strefy wynosi 5846,7 ha, tj. 16,2% powierzchni ogólnej gminy. W strefie tej lasy stanowią 17,6%. Występuje tu bardzo mało zbiorników wodnych – zajmują one niespełna 0,7% powierzchni, natomiast 6,0% pokryte jest przez łąki trwałe i pastwiska. Dominującą formą użytkowania są grunty orne stanowiące 66,6% powierzchni ogólnej strefy.

Strefa V o stosunkowo dobrych glebach (zwłaszcza obszar okolic Bukowa i Mosin gdzie przeważają gleby III kl.) ma charakter typowo rolniczy. Monotonię krajobrazu urozmaica niewielki fragment lasu zlokalizowany w zachodniej części strefy, oraz zatorfiona dolina z ciekim (dopływ Kamionki) przepływającym przez jezioro Mąkowo. Strefa V w zdecydowanej większości położona jest w zlewni Brdy, jedynie okolice Mosin leżą w zlewni Gwdy.

W strefie tej notuje się najniższy, wśród sześciu stref, wskaźnik gęstości zaludnienia, wynoszący 32,6 osób/km².

1.5.2. Kierunki polityki przyrodniczej

W strefie tej z uwagi na położenie w zlewni chronionej Brdy priorytetem powinna być ochrona wód powierzchniowych. Obszar preferowany do rozwoju rolnictwa ekologicznego oraz przetwórstwa opartego o nieuciążliwe technologie. Powinny obowiązywać następujące ustalenia:

- zakaz zrzutu nieoczyszczonych ścieków do wód powierzchniowych;
- zakaz zmiany sposobu użytkowania łąk i pastwisk położonych na glebach organicznych i mineralno-organicznych;
- na terenach rolnych wprowadzenie ograniczeń w nawożeniu;
- w strefach działów wodnych i obszarach źródlisk, wzdłuż cieków wprowadzenie zalesień ochronnych;
- kształtowanie zadrzewień i zakrzewień śródpolnych;
- utrzymanie gruntów ornych III kl. dla funkcji rolniczej;
- użytki rolne na glebach słabych V, VI kl. oraz rolniczo nieprzydatnych, przeznaczają się pod zalesienie lub na inne cele nierolnicze;
- dopuszcza się lokalizację elektrowni wiatrowych.

1.5.3. Kierunki polityki kulturowej

W zakresie dziedzictwa kulturowego w Strefie V południowej ochronie podlegają:

- jeden zabytek architektury wpisany do rejestru zabytków – kościół z przykościelnym cmentarzem w Dębicy (A-1831);

- zabytki ujęte w ewidencji konserwatorskiej:
  - 9 obiektów budownictwa (Dębica – 8, Mosiny –1),
  - 1 zespół zabudowy folwarcznej (Bukowo Człuchowskie),
  - 2 parki (Dębica, Bukowo Człuchowskie),
  - 8 cmentarzy;
- 3 miejscowości (Bukowo, Dębica, Mosiny) objęte strefami ochrony konserwatorskiej historycznego centrum wsi;
- 1 stanowisko archeologiczne w 1 strefie W. pełnej ochrony archeologiczno-konserwatorskiej, wpisane do rejestru zabytków województwa pomorskiego;
- 13 stanowisk archeologicznych w 12 strefach W.II. częściowej ochrony archeologiczno-konserwatorskiej;
- 82 stanowiska archeologiczne w 77 strefach W.III. ograniczonej ochrony archeologiczno-konserwatorskiej.

Dla miejscowości Bukowo, Dębica, Mosiny należy wykonać opracowania historyczno-ruralistyczne, które powinny określić walory kulturowo-przestrzenne wsi oraz zasady ich ochrony.

Pozostałe kierunki zagospodarowania powinny być zgodne z ustaleniami określonymi w części II niniejszego opracowania oraz z obowiązującym prawem.

1.5.4. Możliwości rozwoju

W obrębie tej strefy przeanalizowano pięć miejscowości:

- Bukowo
- Dębica
- Mosiny
- Płonica
- Skarszewo

Dla większości miejscowości w tej grupie, czyli dla Bukowa, Dębicy, Mosin i Płonicy stwierdzono mało możliwości rozwoju. Rozwój Bukowa, położonego na południowych obrzeżach gminy, ograniczony jest występowaniem gleb chronionych klasy III.

Dębica, położona w strefie przymiejskiej Człuchowa, od południa ograniczona jest terenami podmokłymi.

Rozwój miejscowości Mosiny i Płonica ograniczony jest zatorfioną doliną cieku oraz glebami chronionymi klasy III.

Niewielka miejscowość Skarszewo o rozproszonej zabudowie, ma potencjalnie duże możliwości rozwoju przez dopełnianie istniejącej zabudowy.

Wschodnią część obszaru wskazuje się na lokalizację farm elektrowni wiatrowych.

1.5.5. Kierunki zagospodarowania

- Zrównoważone zagospodarowanie winno uwzględniać:
  - przyrost ludności o ok. 120 osób,
  - przyrost gospodarstw domowych z 448 obecnie do ok. 680,

- kierunkową liczbę osób w wieku produkcyjnym ok. 1020,
- kierunkową liczbę osób w wieku poprodukcyjnym ok. 290,
- kierunkową liczbę osób w wieku przedprodukcyjnym ok. 390,
- minimalną powierzchnię terenów mieszkaniowych netto – 68 ha.
- W obrębie strefy wyznacza się:
  - ośrodki wzrostu wskazane do rozwoju: jako miejscowość przymiejska – Dębница;
  - osiedla i osady o ustabilizowanym rozwoju: jako miejscowości o funkcji rolniczej i obsługi rolnictwa: Mosiny, Płonica, Bukowo, Bukowo Człuchowskie, Mirogniew, Skarszewo; jako miejscowość o potencjalnej funkcji turystycznej – Przytok;
  - rejonu rozwoju rozproszonej energetyki ze źródeł odnawialnych.

1.6. Strefa VI zachodnia

1.6.1. Charakterystyka strefy

Strefa obejmuje 4 obręby geodezyjne: Biskupnica, Barkowo, Chrząstowo i Jaromierz, w tym 8 miejscowości o łącznej liczbie mieszkańców 1432, co stanowi tylko 14% ludności całej gminy.

Powierzchnia strefy wynosi 6222,6 ha, czyli 17,3% powierzchni ogólnej gminy. W strefie tej lasy zajmują 32,8%, wody powierzchniowe – 1,4%, a 7,0% łąki i pastwiska. Ponad połowę powierzchni strefy – 53% zajmują grunty orne.

Strefa VI ma najbardziej urozmaicony charakter. Duże powierzchnie gruntów rolnych rozdzielone są kompleksami leśnymi. Stosunkowo dobrze rozwinięta jest sieć drobnych cieków. Liczne obniżenia wypełnia roślinność łąkowo – bagienna. Południową część strefy przecina trasa komunikacyjna Elbląg – Gorzów Wlk., charakteryzująca się dużym natężeniem ruchu kołowego. Strefa VI w całości położona jest w zlewni Gwdy. W planie zagospodarowania przestrzennego województwa pomorskiego obszary leśne zlokalizowane w omawianej strefie proponowane są do objęcia ochroną. Gęstość zaludnienia jest stosunkowo niska, wynosi 35,0 osób/km².

1.6.2. Kierunki polityki przyrodniczej

Strefa VI, najbardziej zróżnicowana pod względem możliwości rozwoju, preferowana jest do rozwoju wielofunkcyjnego z zachowaniem zasad ochrony środowiska. W strefie tej obowiązują następujące ustalenia:

- zakaz zrzutu nieoczyszczonych ścieków do wód powierzchniowych;
- poprawa jakości wód rzeki Chrząstawy;
- zakaz zmiany sposobu użytkowania łąk i pastwisk położonych na glebach organicznych i mineralno-organicznych;
- zakaz likwidacji torfowisk i mokradeł;
- rekultywacja „dzikich” wysypisk.

1.6.3. Kierunki polityki kulturowej

W zakresie dziedzictwa kulturowego w Strefie VI zachodniej ochronie podlegają:

- jeden zabytek architektury wpisany do rejestru zabytków – kościół w Barkowie (A-1819);
- zabytki ujęte w ewidencji konserwatorskiej:
  - 15 obiektów budownictwa (Barkowo – 6, Biskupnica – 5, Chrząstowo – 3, Jaromierz – 1),
  - 1 zagroda młynarska (Barkowo),
  - 10 cmentarzy;
- 4 miejscowości (Barkowo, Biskupnica, Chrząstowo, Jaromierz) objęte strefami ochrony konserwatorskiej historycznego centrum wsi,
- 7 stanowisk archeologicznych w 7 strefach W. pełnej ochrony archeologiczno-konserwatorskiej, wpisane do rejestru zabytków województwa pomorskiego;
- 3 stanowiska archeologiczne w 3 strefach W.I. pełnej ochrony archeologiczno-konserwatorskiej;
- 15 stanowisk archeologicznych w 15 strefach W.II. częściowej ochrony archeologiczno-konserwatorskiej;
- 66 stanowisk archeologicznych w 66 strefach W.III. ograniczonej ochrony archeologiczno-konserwatorskiej;
- 1 strefa ochrony konserwatorsko-krajobrazowej wokół stref bezwzględnej ochrony archeologicznej

Strefa VI zachodnia obfituje w niezwykle cenne stanowiska archeologiczne, co wymaga w polityce przestrzennej gminy odrębnego potraktowania i szczególnej kompleksowej ochrony w zakresie zasobów dziedzictwa kulturowego.

Obszar ten, jak również pozostałe stanowiska archeologiczne wpisane do rejestru zabytków stanowią mogą mocny ruszt systemu turystyki sieciowej, w tym specjalistycznej, dla miłośników wartości dziedzictwa kulturowego.

Dla miejscowości Barkowo, Biskupnica, Chrząstowo, Jaromierz należy wykonać opracowania historyczno-ruralistyczne, które powinny określić walory kulturowo-przestrzenne wsi oraz zasady ich ochrony.

Pozostałe kierunki zagospodarowania powinny być zgodne z ustaleniami określonymi w części II niniejszego opracowania.

1.6.4. Możliwości rozwoju

W obrębie tej strefy przeanalizowano cztery miejscowości:

- Barkowo
- Biskupnica
- Chrząstowo
- Jaromierz

Dla dwóch miejscowości z tej grupy, Barkowa i Biskupnicy, stwierdzono średnie możliwości rozwoju. Dla Biskupnicy głównym ograniczeniem są gleby chronione

klasy III oraz płytkie obniżenie z glebami pochodzenia organicznego i sieć drobnych rowów.

Dla Barkowa, przez które przebiega droga krajowa nr 22, głównym ograniczeniem rozwoju jest projektowana obwodnica oraz zatorzona dolina ciekłu przebiegającego przez środek miejscowości.

Dwie pozostałe miejscowości, Chrzastowo i Jaromierz, mają małe możliwości rozwoju. Jaromierz, położony przy drodze krajowej nr 22, ograniczają od wschodu tereny leśne, a od zachodu podmokłe płytkie obniżenia.

Rozwój Chrzastowa, położonego wzdłuż drogi krajowej nr 22 ograniczają gleby chronione klasy III oraz rozległa dolina Chrzastawy ze stromymi krawędziami.

1.6.5. Kierunki zagospodarowania

- Zrównoważone zagospodarowanie winno uwzględniać:
  - przyrost ludności o ok. 110 osób,
  - przyrost gospodarstw domowych z 414 obecnie do ok. 620,
  - kierunkową liczbę osób w wieku produkcyjnym ok. 940,
  - kierunkową liczbę osób w wieku poprodukcyjnym ok. 260,
  - kierunkową liczbę osób w wieku przedprodukcyjnym ok. 360,
  - minimalną powierzchnię terenów mieszkaniowych netto – 62 ha.
- W obrębie strefy wyznacza się rejon korytarza transportowego wzdłuż drogi krajowej nr 22.
- W obrębie strefy wyznacza się:
  - ośrodki wzrostu wskazane do rozwoju: jako miejscowość przymiejska – Jaromierz; jako miejscowości wielofunkcyjne: Barkowo, Chrzastowo;
  - osiedla i osady o ustabilizowanym rozwoju: jako miejscowości o funkcji rolniczej i obsługi rolnictwa: Gębarzewo, Chrzastówko; jako miejscowość o potencjalnej funkcji turystycznej – Biskupnica;
  - rejony rozwoju rozproszonej energetyki ze źródeł odnawialnych.

CZĘŚĆ IV

SYNTEZA USTALEŃ STUDIUM

1. Kierunki zmian w strukturze przestrzennej gminy oraz przeznaczeniu terenów

Zadania ponadlokalne celu publicznego wraz z zadaniami o znaczeniu lokalnym stanowią główny instrument realizacji polityki przestrzennej miasta z zachowaniem zasady zrównoważonego rozwoju. Zasady rozumianej jako utrzymywanie względnej równowagi funkcjonalno-przestrzennej między: ekologiczną, społeczną i ekonomiczną sferą rozwoju miasta. W tym kontekście, na terenie gminy Człuchów przewiduje się szereg działań podejmowanych w zakresie:

- rozwoju funkcji społecznych,
- rozwoju funkcji mieszkaniowej,
- rozwoju funkcji gospodarczych,
- rozwoju funkcji kulturowych,
- systemu ochrony przyrody i kształtowania terenów zielonych.

Analiza uwarunkowań oraz identyfikacja zadań o znaczeniu lokalnym i ponadlokalnym przyczyniła się do wyznaczenia w studium następujących obszarów kontynuacji i rozwoju funkcji:

- mieszkaniowej,
- mieszkaniowo-usługowej,
- usługowej,
- przemysłowej,
- terenów górniczych,
- elektrowni wiatrowych,
- zalesień,
- rekreacyjnej.

2. Kierunki i wskaźniki dotyczące zagospodarowania oraz użytkowania terenów, w tym tereny wyłączone spod zabudowy

Kierunki zagospodarowania oraz użytkowania terenów determinowane są przez cechy środowiska naturalnego, historyczny rozwój sieci osadniczej w otoczeniu miasta Człuchowa oraz rozwój infrastruktury technicznej głównie komunikacyjnej.

W studium wyróżniono kierunki dotyczące zagospodarowania i użytkowania terenów w zakresie:

- obszarów rozwoju zabudowy mieszkaniowej,
- obszarów rozwoju zabudowy mieszkaniowo-usługowej,
- obszarów rozwoju zabudowy usługowej,
- obszarów rozwoju zabudowy przemysłowej,

- obszarów i terenów górniczych,
- obszarów lokalizacji elektrowni wiatrowych,
- obszarów wskazanych do zalesień,
- obszarów wskazanych do rozwoju rekreacji.

Dla każdego z tych obszarów zostały sformułowane kierunki rozwoju oraz wskaźniki zagospodarowania. Ponadto zostały określone ograniczenia w lokalizacji zabudowy.

3. Obszary oraz zasady ochrony środowiska i jego zasobów, ochrony przyrody i krajobrazu kulturowego

W granicach gminy Człuchów w zakresie ochrony środowiska przyrodniczego i jego zasobów przewiduje się zachowanie istniejących form prawnej ochrony przyrody. Proponuje się wprowadzenie nowych obszarów do objęcia prawną ochroną:

- wyróżnionego w koncepcji osnowy ekologicznej województwa płata ekologicznego lasów szczecinecko-koczalskich o randze ponadregionalnej;
- użytki ekologiczne „Wyspy na jeziorze Krępsko”, położone w obrębie korytarza pojeziernego – północnego o znaczeniu ponadregionalnym;
- rezerwaty przyrody na jeziorach: Linowskim i Kłodzko Małe;

4. Obszary oraz zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej

W granicach administracyjnych gminy Człuchów występują obszary objęte prawną ochroną na podstawie przepisów o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. Są to obiekty i stanowiska archeologiczne wpisane do rejestru wojewódzkiego konserwatora zabytków. W studium wskazano nowe obiekty i obszary do objęcia ochroną w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego. Są to:

- stanowiska archeologiczne wskazane do objęcia ścisłą ochroną konserwatorską w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego,
- obiekty, obszary, stanowiska archeologiczne i strefy ochrony archeologicznej do ochrony konserwatorskiej w miejscowych planach.

5. Kierunki rozwoju systemów komunikacji

Komunikacja drogowa

Poniżej przedstawiono docelowy układ drogowy dla gminy z uwzględnieniem klas technicznych.

Nadrzędny układ dróg w gminie:

- droga krajowa nr 22 relacji Gorzów Wlk. – Człuchów – Chojnice – Malbork – Elbląg – granica państwa, w parametrach drogi głównej przyspieszonej GP (wariant I).

- droga krajowa nr 25 relacji Bydgoszcz – Człuchów – Koszalin w klasie drogi głównej przyspieszonej GP,
- droga wojewódzka nr 188 relacji Człuchów – Debrzno – Złotów – Piła w klasie drogi głównej G,
- droga wojewódzka nr 201 relacji Gwda Mała – Czarne – Barkowo w klasie drogi zbiorczej Z.

Drogi układu nadrzędnego zapewniają połączenie miasta i gminy Człuchów na szczeblu:

- europejskim i krajowym:
  - z drogi krajowej nr 25 – korytarz europejski E28 na drodze krajowej nr 6 i E261 na drodze krajowej nr 5,
  - z drogi krajowej nr 22 – korytarz europejski E65 na drodze krajowej nr 3 i E75 na drodze krajowej nr 1z innymi miastami w Europie i Polsce.
- regionalnym:
  - drogi wojewódzkie nr 188 i 201 z innymi ośrodkami w województwie i regionie.

Podstawowy układ dróg w gminie:

- droga powiatowa nr 2521 G w klasie drogi Z (Człuchów /ul. Sienkiewicza/ – Kiełpinek – Polnica – DW nr 212),
- droga powiatowa 2505 G w klasie Z (Kołodowo – droga powiatowa nr 2520 G),
- droga powiatowa nr 2546 G w klasie Z (Barkowo – Debrzno),
- droga gminna nr 236024 G w klasie drogi Z,
- droga gminna nr 236020 G w klasie drogi Z,
- droga gminna nr 236007 G w klasie drogi Z (Głędowo – Rychnowy),
- droga gminna nr 230005 G w klasie drogi Z (Rychnowy – Kiełpin),
- droga gminna nr 236002 G w klasie drogi Z (Kiełpin – Kiełpinek).

Drogi układu podstawowego stanowią dopełnienie układu nadrzędnego. Zapewniają podstawowe połączenia o znaczeniu lokalnym i ponadlokalnym miejscowości w gminie z innymi miejscowościami w gminie i powiecie.

Uzupełniający układ dróg tworzą pozostałe drogi powiatowe i gminne. Ze względu na znaczenie poszczególnych dróg proponuje się docelowe parametry techniczne:

- droga powiatowa nr 2534 G w klasie drogi L (Stołczno-Krępsk-Chrzastowo),
- droga powiatowa nr 2555 G w klasie drogi L (Mosiny-Bukowo),
- droga powiatowa 2556 G w klasie L (DK nr 25 – Wierzchowo – Bukowo – DP nr 2557 G),
- droga powiatowa nr 2557 G w klasie L (Mosiny – Stare Gronowo),
- droga powiatowa nr 2515 G w klasie L (DP nr 2505G – Szczytno – DK nr 25),
- droga powiatowa nr 2524 G w klasie L (DW nr 212 – Nieżywieć – Brzeźno),
- droga powiatowa nr 2538 G w klasie D (Człuchów, ul. Traugutta – Sieroczyn),
- droga powiatowa 2553 G w klasie D (Dębница – Skarszewo),

- droga powiatowa nr 2554 G w klasie D (Przytok – Bukowo),
- droga powiatowa nr 2519 G w klasie D (DW nr 212 – Stara Rogoźnica – Polnica),
- droga powiatowa nr 2518 G w klasie D (Sępólno – Czosnowo – Polnica),
- droga powiatowa nr 2520 G w klasie D (DP nr 2521G – Murzynowo – DP nr 2505 G)
- droga powiatowa nr 2522 G w klasie D (DP nr 2521 G – Kiełpin)
- droga powiatowa nr 2523 G w klasie D (Krzyżanki – Rychnowy),
- droga gminna 236009 G w klasie L (Skarszewo – Jęczniki Wielkie),
- droga gminna 236034 G w klasie L (Krępsk – droga gminna nr 236033 G),
- droga gminna nr 236033 G w klasie L (droga gminna nr 236034 G – Dobojewo),
- droga gminna nr 236032 G w klasie L (droga gminna 236034 G – Biskupnica),
- droga gminna nr 236027 G w klasie L (Kołodowo – Sieroczyn),
- droga gminna nr 236004 G w klasie L (Czarnoszyce – Krzyżanki).

Drogi te odgrywają znaczenie na szczeblu lokalnym.

Dla pozostałych, niewymienionych wyżej, dróg powiatowych i gminnych przedstawionych na mapie kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy proponuje się parametry techniczne D. Drogi te składają się na **uzupełniający system drogowy** gminy.

Linie kolejowe

Adaptuje się przebieg linii kolejowych o podstawowym znaczeniu dla województwa pomorskiego wraz z lokalizacją stacji i przystanków kolejowych znajdujących się na terenie gminy:

- trasę linii kolejowej, dwutorowej relacji Piła – Chojnice – Tczew, mającą połączenie z trasą Berlin – Poznań i Katowice – Gdynia,
- trasę linii kolejowej relacji Runowo Pomorskie – Szczecinek – Czarne – Człuchów – Chojnice, na której kursują pociągi bezpośredniej relacji Szczecin – Tczew;

Utrzymuje się trasę linii kolejowej znaczenia miejscowego relacji Człuchów – Polnica, która na stacji kolejowej Człuchów łączy się z linią kolejową relacji Runowo Pomorskie – Chojnice.

Adaptuje się lokalizację stacji i przystanków kolejowych znajdujących się na linii kolejowej znaczenia pierwszorzędnej relacji Piła – Chojnice – Tczew znajdujących się na terenie gminy, w miejscowościach: Bukowo Człuchowskie i Wierzchowo Człuchowskim

Wszystkie linie kolejowe są niedociążone. Istnieje możliwość zwiększenia liczby pociągów na wszystkich liniach kolejowych oraz zwiększenia ilości przewożonych towarów.

Ruch pieszy i rowerowy

Ustala się, że na terenach zwartej zabudowy wzdłuż wszystkich dróg krajowych, wojewódzkich, powiatowych i gminnych dla ruchu pieszego będą wyznaczone i urządzone ciągi piesze (chodniki oświetlone światłem elektrycznym).

Dla ruchu rowerowego wyznacza się następującą sieć tras rowerowych:

trasy międzyregionalne:

- nr 12 – Trasa Zamków Polski Północnej: Szczecinek (województwo zachodniopomorskie) – Czarne – Człuchów – Chojnice (z odgałęzieniem Silno – Tuchola) – Konarzyny – Bytów – Sulęczyńno – Kościerzyna – Stara Kiszewa – Skarszewy – Tczew – Malbork – Sztum – Gniew – Pieniążkowo – Grudziądz (województwo kujawsko-pomorskie);
- nr 16 – „Naszyjnik Północy”: Biały Bór (województwo zachodniopomorskie) – Człuchów – Konarzyny – Laska i Lubnia (gmina Brusy) – Karsin – Czersk – Tuchola (województwo kujawsko-pomorskie);

trasy regionalne:

- nr 130: Kościerzyna – Karsin – Brusy – Chojnice – Człuchów – Debrzno (na odcinku Chojnice – Człuchów przebieg zgodny z trasą międzyregionalną nr 12, na odcinku Człuchów – Debrzno przebieg zgodny z trasą regionalną nr 133);
- nr 133: Człuchów – Debrzno;

ponadlokalne trasy/szlaki pieszo-rowerowe:

- nr 1 – „Szlakiem komturów człuchowskich”: Człuchów – Skórzewo – Biskupnica – Chrzastowo – Chrzastówko – Słupia – Myśligoszcz – Debrzno;
- nr 5 – „Chrobotkowa”: Przechlewo – Imielno – Płaszczycza – Polnica – Człuchów;
- nr 6 – „Głazów narzutowych”: Przechlewo – Dolinka – Rzeczenica – Grodzisko – Olszanowo – Biskupnica – Skórzewo – Człuchów;
- nr 8 – „Dwóch serc”: Człuchów – Skórzewo – Biskupnica – Chrzastowo – Chrzastówko – Człuchów;
- nr 9 – „Niedzielną”: Człuchów – Polnica – Czarnoszyce – Charzykowy – Nieżywieć – Krzyżanki – Człuchów;
- nr 10 – „Jagodowa”: Człuchów – Skórzewo – Nowosiółki – Marysin – Wandzin – Płaszczycza – Lisewo – Dobrzyń – Rybakówka – Krępsk – Skórzewo – Człuchów;
- nr 11 – „Wokół jezior”: Człuchów – Skórzewo – Krępsk – Rybakówka – Szczytno – Dolinka – Koprzywnica – Rzewnica – Gwieździn – Garsk – Krępsk – Człuchów;
- nr 13 – „Hetmana Koniecpolskiego”: Człuchów – Skórzewo – Krępsk – Olszanowo – Łoża – Raciniewo – Domisław – Czarne;

trasy lokalne:

- Jaromierz – Człuchów,
- wokół jeziora Rychnowskiego

Wszystkie trasy rowerowe powinny posiadać oznakowanie oraz właściwą nawierzchnię dla ruchu rowerowego.

6. Kierunki rozwoju infrastruktury technicznej

Zaopatrzenie w wodę

Studium przewiduje objęcie wszystkich mieszkańców gminy Człuchów siecią wodociągową. Docelowa sieć wodociągowa powinna funkcjonować w oparciu o zmodernizowane istniejące ujęcia wody oraz o projektowane.

Kanalizacja sanitarna

Studium w zakresie odprowadzania ścieków zakłada przyłączenia do zbiorczej sieci kanalizacyjnej wszystkich miejscowości w gminie. Priorytetem jest wyposażenie w zbiorczą sieć kanalizacyjną zabudowań znajdujących się w miejscowościach włączonych w aglomerację Człuchowa. W aglomeracji znalazły się: Rychnowy, Krzyżanki, Nieżywiec, Kołdowo, Kołdowo Piaski, Kołdowo Dąbki, Kiełpinek, Kiełpin, Polnica, Polniczka, Sieroczyn, Nowosiółki, Dobojewo, Dębica, Głędowo, Skarszewo, Jęczniki Małe, Jęczniki Wielkie, Wierzchowo Dworzec, Wierzchowo Wieś, Płonica, Mosiny. W następnej kolejności przewiduje się włączenie do sieci następujące miejscowości: Czarnoszyce, Bukowo, Jaromierz, Chrzastowo, Barkowo, Biskupnica, Stołczno, Krępsk, Dobojewo i Kujanki.

Pozostałe miejscowości powinny być sukcesywnie wyposażane w sieć kanalizacyjną. Jako pierwsze powinny zostać przyłączone ośrodki o najwyższej dynamice rozwoju.

Ścieki z terenu gminy Człuchów trafiają do oczyszczalni w Człuchowie.

Gospodarka odpadami

W zakresie gospodarki odpadami, przewiduje się, że po roku 2009 odpady z obszaru gminy trafią będą do punktu odzysku i unieszkodliwiania odpadów na terenie Zakład Zagospodarowania odpadów „Nowy Dwór” w Nowym Dworze. Polityka gospodarki odpadami została określona szczegółowo w Planie Gospodarki Odpadami dla gminy Człuchów na lata 2005 – 2008 z uwzględnieniem perspektywy do 2012 r. uchwalonym przez Radę Gminy Człuchów nr XXXIV/3001/06 z 31 marca 2006 r. Przewiduje się monitoring zlikwidowanego w 2009 r. mogilnika w miejscowości Jęczniki Małe.

Elektroenergetyka

Istniejąca sieć elektroenergetyczna na terenie gminy Człuchów zaspokaja bieżące i planowane zapotrzebowanie w energię elektryczną mieszkańców gminy. W przypadku realizacji farm elektrowni wiatrowych na terenie gminy może wystąpić potrzeba rozbudowy sieci elektroenergetycznej niezbędnej do zapewnienia możliwości odbioru wytwarzanej energii. Przewiduje się modernizację linii elektroenergetycznej 110 kV Człuchów – Chojnice.

Zaopatrzenie w gaz i energetyka ciepła

W studium przewiduje się wykorzystanie gazu w energetyce ciepłej. Rozbudowa i włączanie kolejnych miejscowości do systemu gazowniczego uwarunkowane jest względami ekonomicznymi. Pozostałe gospodarstwa nie włączone do zbiorczej sieci gazowej ogrzewane będą z indywidualnych źródeł ciepła.

7. Obszary, na których rozmieszczone będą inwestycje celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym, zgodnie z ustaleniami planu zagospodarowania przestrzennego województwa i ustaleniami programów, o których mowa w art. 48 ust. 1 ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym

Zadania rządowe stanowiące inwestycje ponadlokalnych celów publicznych

W granicach administracyjnych gminy Człuchów nie występują zadania rządowe stanowiące inwestycje ponadlokalnych celów publicznych, znajdujące się w rejestrze programów rządowych, o których mowa w przepisach ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym. W gminie nie występują również zadania ujęte w Programie Operacyjnym Infrastruktura i Środowisko – Narodowe Strategiczne Ramy Odniesienia 2007-2013.

Zadania ponadlokalnych celów publicznych o znaczeniu wojewódzkim – Plan zagospodarowania przestrzennego województwa pomorskiego

Zadania ponadlokalnych celów publicznych o znaczeniu wojewódzkim ujęte w Planie zagospodarowania przestrzennego województwa pomorskiego:

- w ramach Programu małej retencji województwa pomorskiego do roku 2015 – budowa progów na rzece Chrzęstawie w dorzeczu Gwdy (numer obiektu XV/1/1);
- w ramach Planu Gospodarki Odpadami dla Województwa Pomorskiego 2018 (Uchwały Nr 415/XX/12 i 416/XX/12 Sejmiku Województwa Pomorskiego z dnia 25 czerwca 2012 r. Dz. Urz. Woj. Pom. z 18.07.2012 r., poz. 2490):
  - rekultywacja zamkniętego składowiska odpadów w miejscowości Dębica,
  - rekultywacja składowiska odpadów w Kiełpinie;

Zadania ponadlokalnych celów publicznych o znaczeniu powiatowym

W dokumencie Partnerska Strategia Rozwoju Powiatu Człuchowskiego na lata 2006 – 2010 w II czasookresie obejmującym lata 2007 – 2013 znalazły się następujące zadania przewidziane do realizacji na terenie gminy Człuchów:

- modernizacja dróg powiatowych służących restrukturyzacji terenów rolnych,
- podnoszenie standardów obiektów edukacyjnych, ochrony zdrowia i publicznej infrastruktury turystycznej,
- rozwój sieci dostępu do informacji i upowszechnianie z korzystania z Internetu do kontaktów Obywatel – Urząd.

8. Obszary, dla których obowiązkowe jest sporządzenie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego na podstawie przepisów odrębnych, w tym obszary wymagające przeprowadzenia scaleń i podziału nieruchomości, a także obszary rozmieszczenia obiektów handlowych o powierzchni sprzedaży powyżej 2000 m² oraz obszary przestrzeni publicznej

Obszary wymagające przeprowadzenia scaleń i podziału nieruchomości

W gminie Człuchów nie wskazuje się obszarów wymagających przeprowadzenia scaleń i podziału nieruchomości.

Obszary rozmieszczenia obiektów handlowych o powierzchni sprzedaży powyżej 2000 m²

W granicach gminy Człuchów nie wskazuje się lokalizacji obiektów handlowych o powierzchni sprzedaży powyżej 2000 m².

Obszary przestrzeni publicznej

Na terenie gminy Człuchów w studium nie wyznacza się obszarów przestrzeni publicznych.

9. Obszary narażone na niebezpieczeństwo powodzi i osuwania się mas ziemnych

W granicach administracyjnych gminy występują obszary szczególnego zagrożenia powodzią. Zidentyfikowane zostały obszary zagrożenia powodzią wodą 1% i 10% (woda 100 i 10-letnia).

Obszary szczególnego zagrożenia powodzią występują na małych odcinkach wzdłuż rzeki Kamionki w południowo-wschodniej części gminy.

10. Obiekty lub obszary, dla których wyznacza się w złożu kopaliny filar ochronny

W gminie Człuchów nie występują obiekty i obszary, dla których wyznacza się w złożu kopaliny filar ochronny.

11. Obszary pomników zagłady i ich stref ochronnych oraz obowiązujące na nich ograniczenia prowadzenia działalności gospodarczej, zgodnie z przepisami ustawy z dnia 7 maja 1999 r. o ochronie terenów byłych hitlerowskich obozów zagłady

W granicach administracyjnych gminy Człuchów nie występują pomniki zagłady i ich strefy ochronne w rozumieniu przepisów o ochronie terenów byłych hitlerowskich obozów zagłady.

12. Obszary wymagające przekształceń, rehabilitacji lub rekultywacji

Na terenie gminy Człuchów nie wyznaczono obszarów wymagających przekształceń i rehabilitacji. Przewiduje się jedynie rekultywację składowiska odpadów w Kiełpinie po zakończeniu jego eksploatacji. Do rekultywacji przeznaczone są również tereny eksploatacji kruszywa naturalnego.

13. Granice terenów zamkniętych i ich stref ochronnych

W granicach administracyjnych gminy Człuchów terenami zamkniętymi w rozumieniu przepisów geodezyjnych i kartograficznych są tereny kolejowe. Nie posiadają one prawnie wyznaczonej strefy ograniczonego użytkowania.

14. Inne obszary problemowe, w zależności od uwarunkowań i potrzeb zagospodarowania występujących w gminie

Za istotny obszar problemowy w gminie Człuchów należy uznać przebieg projektowanej obwodnicy miasta Człuchowa. Realizacja inwestycji polegająca na budowie obwodnicy w wariantcie przebiegającym na północ od miasta rodziła liczne konflikty społeczne i przestrzenne. Ze względu na zmiany przestrzenne polegające na naturalnym rozwoju miasta w jego granicach administracyjnych oraz tendencję rozwoju budownictwa na terenie gminy na obszarach przy granicach administracyjnych miasta realizacja obwodnicy w wariantcie północnym była zamierzeniem nieuzasadnionym.

Załącznik do części tekstowej Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Człuchów

ZABYTKI ARCHEOLOGICZNE

Na obszarze gminy Człuchów znajdują się 504 stanowiska archeologiczne objęte ochroną konserwatorską oraz wymagające objęcia ochroną. Wyznaczono 467 stref archeologicznej ochrony konserwatorskiej w dwóch podstawowych kategoriach:

- I. obiekty objęte prawną ochroną konserwatorską, wpisane do rejestru zabytków archeologicznych województwa pomorskiego – strefa W pełnej ochrony archeologiczno-konserwatorskiej (11 stanowisk archeologicznych);
- II. obiekty ujęte w wojewódzkiej ewidencji zabytków archeologicznych województwa pomorskiego – strefa W.I. pełnej ochrony archeologiczno-konserwatorskiej (14 stref zawierających 16 stanowisk archeologicznych); strefa W.II. częściowej ochrony archeologiczno-konserwatorskiej (72 strefy zawierające 92 stanowiska archeologiczne); strefa W.III. ograniczonej ochrony archeologiczno-konserwatorskiej (372 strefy zawierające 395 stanowisk archeologicznych);

Strefa W. pełnej ochrony archeologiczno-konserwatorskiej obejmuje stanowiska archeologiczne o własnej formie krajobrazowej wpisane do rejestru zabytków województwa pomorskiego. Celem ochrony jest zachowanie istniejącego zasobu kulturowego i topograficznego wraz ze strefą ochrony krajobrazowej. Obiekty te istniały i będą istnieć w krajobrazie kulturowym gminy. Bez możliwości zainwestowania.

Strefa W.I. pełnej ochrony archeologiczno-konserwatorskiej obejmuje stanowiska archeologiczne o własnej formie krajobrazowej o znaczących regionalnych i ponadregionalnych wartościach kulturowych ujęte w wojewódzkiej ewidencji zabytków. Celem ochrony jest zachowanie istniejącego zasobu kulturowego topograficznego wraz ze strefą ochrony krajobrazowej. Do zachowania.

Strefa W.II. częściowej ochrony archeologiczno-konserwatorskiej obejmuje stanowiska archeologiczne ujęte w wojewódzkiej ewidencji zabytków, posiadające istotne wartości dla dziedzictwa kulturowego gminy i budujące jej lokalną tożsamość. Dopuszcza się zainwestowanie terenu po przeprowadzeniu archeologicznych badań ratowniczych przeprowadzonych w zasięgu występowania stanowisk. Celem ochrony jest wszechstronne udokumentowanie reliktyw pradziejowej i średniowiecznej przestrzeni osadniczej narażonych na zniszczenie w trakcie prowadzenia inwestycyjnych prac ziemnych.

Strefa W.III. ograniczonej ochrony archeologiczno-konserwatorskiej obejmuje stanowiska o mniejszej lub nierozpoznanej wartości kulturowej. Dopuszcza się zainwestowanie terenu poprzez przeprowadzenie archeologicznych badań interwencyjnych w formie nadzoru archeologicznego realizowanego w trakcie procesu inwestycyjnego. Po rozpoznaniu wartości kulturowych stanowiska na podstawie archeologicznych badań interwencyjnych, w szcze-gólnych przypadkach, może być niezbędne przeprowadzenie archeologicznych badań ratowniczych. Celem ochrony jest wszechstronne udokumentowanie reliktyw pradziejowej i średniowiecznej przestrzeni osadniczej narażonej na zniszczenie w trakcie prowadzenia inwestycyjnych prac ziemnych.

Katalog zasobów archeologicznych objętych strefą W pełnej ochrony archeologiczno-konserwatorskiej

Nr strefy W. na rysunku studium	Miejscowość	Nr stanowiska archeologicznego w woj. ewidencji zabytków AZP	Funkcja – chronologia – kultura archeologiczna	Wpis do rejestru zabytków
1	Krępsk	25-30/91	Grodzisko wczesnośredniowieczne VIII-IX w.	nr rej. zab. A-a-13/36/K, Decyzja Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Koszalinie nr KLIV.Oa/54/66 z dnia 11.03.1966 r.
	Krępsk	25-30/92	Osada wczesnośredniowieczna VIII-IX w.	nr rej. zab. A-a-13, Decyzja Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Koszalinie nr KLIV.Oa/54/66 z dnia 11.03.1966 r.
2	Biskupnica	26-30/2	Grobowiec megalityczny kultury pucharów lejkowatych	nr rej.zab. A-a-123/S Decyzja Wojewódzkiego Konserwatora Zabytkow w Słupsku nr POSOZ-VI-5350/5/96 z dnia 21.02.1996 r.
3	Biskupnica	26-30/7	Cmentarzysko kurhanowe	nr rej. zab. A-a-124/S, Decyzja Wojewódzkiego Konserwatora Zabytkow w Słupsku nr POSOZ-VI-5350/6/96 z dnia 21.02.1996 r.
4	Chrząstowo	26-30/11	Cmentarzysko kurhanowe	nr rej. zab. A-a-121/S, Decyzja Wojewódzkiego Konserwatora Zabytkow w Słupsku nr PSOZ-VI-5350/3/96 z dnia 21.02.1996 r.
5	Chrząstowo	26-30/12	Cmentarzysko kurhanowe wczesnośredniowieczne	nr rej. zab. A-a-120/S, Decyzja Wojewódzkiego Konserwatora Zabytkow w Słupsku nr PSOZ-VI-5350/2/96 z dnia 20.02.1996 r.
6	Chrząstowo	26-30/13	Cmentarzysko kurhanowe	nr rej. zab. A-a-122/S Decyzja Wojewódzkiego Konserwatora Zabytkow w Słupsku nr PSOZ-VI-5350/4/96 z dnia 21.02.1996 r.
7	Sieroczyn	26-31/2	Grodzisko wczesnośredniowieczne VIII-IX w.	nr rej. zab. A-a-116/S, Decyzja Wojewódzkiego Konserwatora Zabytkow w Słupsku nr PSOZ-VI-5350/4/94 z dnia 10.12.1994 r.
8	Chrząstowo	27-30/87	Cmentarzysko kurhanowe wczesnośredniowieczne	nr rej. zab. A-a-114/S, Decyzja Wojewódzkiego Konserwatora Zabytkow w Słupsku nr KLII-5350/11/87 z dnia 02.06.1987 r.
9	Barkowo	27-30/1	Grodzisko wczesnośredniowieczne IX-XI w.	nr rej. zab. A-a-10/33/K, Decyzja Wojewódzkiego Konserwatora Zabytkow w Koszalinie nr KL.IV-Oa/51/66 z dnia 04.03.1966 r.
10	Płonica	27-32/57	Cmentarzysko kultury pomorskiej	nr rej. zab. A-a-68/256/K, Decyzja Wojewódzkiego Konserwatora Zabytkow w Koszalinie nr KL.IV.670/9/72 z dnia 18.05.1972 r.

Katalog zasobów archeologicznych objętych strefą W.I. pełnej ochrony archeologiczno-konserwatorskiej

Nr strefy W.I. na rysunku studium	Miejscowość	Nr stanowiska archeologicznego w woj. ewidencji zabytków AZP	Funkcja – kultura archeologiczna – chronologia
1	Gwieździn	24-30/87	Osada wczesnośredniowieczna VIII-XII w. na wyspie
2	Krępsk	25-30/57	Osada kultury łużycko-pomorskiej, wczesnośredniowieczna
		25-30/58	Osada kultury łużycko-pomorskiej, pucharów lejkowatych, wczesnośredniowieczna
		25-30/59	Osada wczesnośredniowieczna
3	Krępsk	25-30/54	Osada kultury łużycko-pomorskiej, wczesnośredniowieczna
4	Krępsk	25-30/55	Osada wczesnośredniowieczna
5	Krępsk	25-30/56	Osada kultury łużycko-pomorskiej, wczesnośredniowieczna, późnośredniowieczna
6	Krępsk	25-30/61	cmentarzysko kultury pomorskiej
7	Krępsk	25-30/84	cmentarzysko kultury pomorskiej
8	Krępsk	25-30/90	Osada wczesnośredniowieczna VIII-IX w
9	Krępsk	25-30/103	cmentarzysko kultury pomorskiej
10	Krępsk	25-30/124	cmentarzysko kultury pomorskiej
11	Barkowo	26-30/18	Cmentarzysko ?, obiekty kultowe ?
12	Sieroczyn	26-31/3	Osada wczesnośredniowieczna VIII-IX w
13	Barkowo	27-30/2	Osada wczesnośredniowieczna IX-XI w.
14	Chrząstowo	26-31/40	Cmentarzysko kurhanowe

Katalog zasobów archeologicznych objętych strefą W.II. częściowej ochrony archeologiczno-konserwatorskiej

Nr strefy W.II. na rysunku studium	Miejscowość	Nr stanowiska archeologicznego w woj. ewidencji zabytków AZP	Funkcja – kultura archeologiczna – chronologia
1	Polnica	24-32/9	Osada kultury łużycko-pomorskiej, wczesnośredniowieczna, późnośredniowieczna
2	Polnica	24-32/28 24-32/29	Cmentarzysko kultury pomorskiej Osada kultury łużycko-pomorskiej
3	Polnica	24-32/15	Osada kultury łużycko-pomorskiej, oksywskiej, późnośredniowieczna
4	Krępsk	25-30/38	Osada wczesnośredniowieczna
5	Krępsk	25-30/42	Osada kultury łużycko-pomorskiej, nowożytna
6	Krępsk	25-30/60	Osada wczesnośredniowieczna
7	Krępsk	25-30/47	Osada kultury łużycko-pomorskiej, wielbarskiej
8	Krępsk	25-30/72 25-30/73 25-30/79	Osada kultury łużycko-pomorskiej, wczesnośredniowieczna, późnośredniowieczna Osada wczesnośredniowieczna, późnośredniowieczna Osada wczesnośredniowieczna
9	Krępsk	25-30/75 25-30/77	Osada kultury wielbarskiej, wczesnośredniowieczna Osada kultury wielbarskiej, wczesnośredniowieczna
10	Krępsk	25-30/81 25-30/82 25-30/85	Osada kultury łużycko-pomorskiej, wczesnośredniowieczna Osada kultury łużycko-pomorskiej, wczesnośredniowieczna Osada kultury łużycko-pomorskiej
11	Krępsk	25-30/93	Osada kultury łużycko-pomorskiej, wczesnośredniowieczna
12	Krępsk	25-30/94	Osada wczesnośredniowieczna
13	Krępsk	25-30/99	Osada kultury amfor kulistych, łużycko-pomorskiej, wielbarskiej, wczesnośredniowieczna
14	Krępsk	25-30/104 25-30/105	Osada wczesnośredniowieczna Osada kultury pucharów lejkowatych, łużycko-pomorskiej, wczesnośredniowieczna
15	Krępsk	25-30/111	Osada kultury wielbarskiej, wczesnośredniowieczna
16	Krępsk	25-30/121	Osada wczesnośredniowieczna
17	Koldowo	25-31/21	Osada kultury łużycko-pomorskiej, wielbarskiej, wczesnośredniowieczna
18	Koldowo	25-31/28	Osada kultury łużycko-pomorskiej, wielbarskiej, wczesnośredniowieczna
19	Sieroczyn	26-31/9	Osada wczesnośredniowieczna
20	Sieroczyn	26-31/10	Osada wczesnośredniowieczna
21	Sieroczyn	26-31/20	Osada wczesnośredniowieczna
22	Chrzastowo	26-31/37	Osada wczesnośredniowieczna
23	Chrzastowo	26-31/39	Osada kultury pucharów lejkowatych, amfor kulistych, schyłkoweolityczno-wczesnobrązowa, kultury łużyckiej
24	Głędowo	26-32/35	Osada kultury łużycko-pomorskiej, wczesnośredniowieczna
25	Głędowo	26-32/36	Osada kultury łużycko-pomorskiej, wczesnośredniowieczna
26	Głędowo	26-32/37	Osada kultury łużycko-pomorskiej
27	Głędowo	26-32/38	Osada schyłkoweolityczno-wczesnobrązowa, kultury łużyckiej
28	Głędowo	26-32/41	Osada wczesnośredniowieczna VIII-IX w.
29	Głędowo	26-32/39 26-32/40	Osada kultury łużycko-pomorskiej Osada kultury łużycko-pomorskiej
30	Głędowo	26-32/42 26-32/43 26-32/44 26-32/45 26-32/46 26-32/75	Osada kultury łużycko-pomorskiej Osada kultury łużycko-pomorskiej Osada kultury łużycko-pomorskiej Osada kultury łużycko-pomorskiej Osada kultury łużycko-pomorskiej Osada kultury amfor kulistych, łużycko-pomorskiej, wielbarskiej, wczesnośredniowieczna VIII-IX w.
31	Głędowo	26-32/76	Osada kultury łużycko-pomorskiej
32	Głędowo	26-32/77	Osada wczesnośredniowieczna
33	Dębница	26-32/78	Osada kultury wielbarskiej
34	Dębница	26-32/58	Osada schyłkoweolityczno-wczesnobrązowa, kultury pomorskiej

35	Dębница	26-32/50	Osada wczesnośredniowieczna IX-XI w.
36	Dębница	26-32/57	Osada wczesnośredniowieczna IX-XI w.
37	Dębница	26-32/55	Osada schyłkowoneolityczno-wczesnobrązowa, kultury pomorskiej
38	Dębница	26-32/52	Osada wczesnośredniowieczna IX-XI w., kultury wielbarskiej
39	Dębница	26-32/53	Osada wczesnośredniowieczna IX-XI w., kultury wielbarskiej
40	Dębница	26-32/54	Osada kultury łużycko-pomorskiej, neolityczna
41	Brzeźno	26-33/21G	Osada kultury łużycko-pomorskiej, późnośredniowieczna
42	Brzeźno	26-33/20G	Osada wczesnośredniowieczna VIII-IX w.
43	Barkowo	27-30/7	Osada kultury pucharów lejkowatych, schyłkowoneolityczno-wczesnobrązowa , kultury łużycko-pomorskiej, wczesnośredniowieczna
44	Barkowo	27-30/6	Osada kultury pucharów lejkowatych, schyłkowoneolityczno-wczesnobrązowa, wczesnośredniowieczna
45	Chrzastowo	27-30/85	Osada wczesnośredniowieczna VIII-IX w.
46	Chrzastowo	27-30/24	Osada kultury pucharów lejkowatych, kultury łużycko-pomorskiej, wielbarskiej, wczesnośredniowieczna
47	Chrzastowo	27-30/22	Osada kultury łużycko-pomorskiej, wczesnośredniowieczna
48	Chrzastowo	27-30/21	Osada kultury pucharów lejkowatych, kultury łużycko-pomorskiej, wielbarskiej, wczesnośredniowieczna
49	Chrzastowo	27-30/23	Osada kultury łużycko-pomorskiej
50	Chrzastowo	27-30/65	Osada kultury pucharów lejkowatych, kultury łużycko-pomorskiej,
51	Chrzastowo	27-30/26	Osada kultury pucharów lejkowatych, kultury łużycko-pomorskiej, wczesnośredniowieczna
52	Barkowo	27-30/28	Osada kultury pucharów lejkowatych, kultury łużycko-pomorskiej
53	Barkowo	27-30/39	Osada kultury pucharów lejkowatych, kultury łużycko-pomorskiej, wielbarskiej, wczesnośredniowieczna
54	Barkowo	27-30/74	Osada kultury łużycko-pomorskiej, wielbarskiej, wczesnośredniowieczna
55	Chrzastowo	27-31/14	Osada kultury łużycko-pomorskiej
56	Mosiny	27-31/69 27-31/70	Osada wczesnośredniowieczna VIII-IX w. Osada kultury wielbarskiej
57	Mosiny	27-31/68	Osada wczesnośredniowieczna VIII-IX w., X-XI w., skarb monet k. X-2 poł. XI w.
58	Jęczniki Wielkie	27-32/30	Osada kultury łużyckiej, wielbarskiej, nowożytna
59	Jęczniki Wielkie	27-32/45	Osada wczesnośredniowieczna
60	Jęczniki Wielkie	27-32/50	Osada wczesnośredniowieczna
61	Jęczniki Wielkie	27-32/52	Osada kultury łużyckiej, wczesnośredniowieczna
62	Wierzchowo	27-32/75	Osada schyłkowoneolityczno-wczesnobrązowa, kultury łużyckiej, wczesnośredniowieczna, późnośredniowieczna
63	Wierzchowo	27-32/76	Osada wczesnośredniowieczna VIII-IX w
64	Płonica	27-32/67	Osada kultury pucharów lejkowatych, schyłkowoneolityczno-wczesnobrązowa, wczesnośredniowieczna
65	skreślono		
66	Wierzchowo	27-32/127	Osada kultury łużycko-pomorskiej, wielbarskiej, wczesnośredniowieczna
67	Wierzchowo	27-32/117	Osada schyłkowoneolityczno-wczesnobrązowa, kultury łużyckiej, wielbarskiej, wczesnośredniowieczna
		27-32/118	Osada schyłkowoneolityczno-wczesnobrązowa, kultury łużyckiej, wielbarskiej, wczesnośredniowieczna
		27-32/123	Osada schyłkowoneolityczno-wczesnobrązowa, kultury łużyckiej, oksywskiej, wczesnośredniowieczna
		27-32/124	Osada wczesnośredniowieczna
68	Wierzchowo	27-32/115	Osada schyłkowoneolityczno-wczesnobrązowa, kultury łużyckiej wczesnośredniowieczna
		27-32/116	Osada kultury pucharów lejkowatych, łużyckiej, wczesnośredniowieczna
69	Wierzchowo	27-32/107	Osada kultury pucharów lejkowatych, łużyckiej, wczesnośredniowieczna
		27-32/108	Osada kultury amfor kulistych, łużyckiej
70	Jęczniki Wielkie	27-33/3	Osada wczesnośredniowieczna
		27-33/4	Osada schyłkowoneolityczno-wczesnobrązowa, wczesnośredniowieczna
71	Jęczniki Wielkie	27-33/8	Osada wczesnośredniowieczna

72	Bukowo	28-32/28	Cmentarzysko kultury pomorskiej
73	Koldowo	25-31/27	Osada kultury łużycko-pomorskiej, wielbarskiej, wczesnośredniowieczna

Katalog zasobów archeologicznych objętych strefą W.III. ograniczonej ochrony archeologiczno-konserwatorskiej

Nr strefy W.III. na rysunku studium	Miejscowość	Nr stanowiska archeologicznego w woj. ewidencji zabytków AZP	Funkcja – kultura archeologiczna – chronologia
1	Krępsk	24-30/88	Osada kultury łużycko-pomorskiej
2	Polnica	24-32/2	Osada kultury łużycko-pomorskiej
3	Polnica	24-32/3	Osada kultury łużycko-pomorskiej
4	Polnica	24-32/5	Osada kultury łużycko-pomorskiej
5	Polnica	24-32/6	Osada kultury łużycko-pomorskiej
6	Polnica	24-32/18	Osada wczesnośredniowieczna
7	Polnica	24-32/19	Osada kultury łużycko-pomorskiej
8	Polnica	24-32/20	Osada kultury łużycko-pomorskiej, wczesnośredniowieczna
9	Polnica	24-32/22	Osada wczesnośredniowieczna
10	Polnica	24-32/23	Osada kultury łużycko-pomorskiej, wczesnośredniowieczna
11	Polnica	24-32/24	Osada kultury wielbarskiej, wczesnośredniowieczna, późnośredniowieczna
12	Polnica	24-32/25	Osada wczesnośredniowieczna
13	Polnica	24-32/26	Osada wczesnośredniowieczna
14	Polnica	24-32/30	Osada wczesnośredniowieczna
15	Polnica	24-32/31	Osada wczesnośredniowieczna
16	Polnica	24-32/32	Osada kultury łużycko-pomorskiej
17	Polnica	24-32/35	Osada wczesnośredniowieczna
18	Polnica	24-32/37	Osada wczesnośredniowieczna
19	Polnica	24-32/38	Osada kultury łużycko-pomorskiej
20	Polnica	24-32/39	Osada wczesnośredniowieczna
21	Polnica	24-32/40	Osada wczesnośredniowieczna
22	Polnica	24-32/41	Osada wczesnośredniowieczna
23	Polnica	24-32/42	Osada kultury łużycko-pomorskiej
24	Polnica	24-32/43	Osada kultury łużycko-pomorskiej
25	Polnica	24-32/44	Osada wczesnośredniowieczna
26	Polnica	24-32/45	Osada kultury łużycko-pomorskiej
27	Polnica	24-32/46	Osada kultury łużycko-pomorskiej
28	Polnica	24-32/47	Osada wczesnośredniowieczna
29	Polnica	24-32/48	Osada kultury łużycko-pomorskiej, wczesnośredniowieczna
30	Polnica	24-32/49	Osada kultury łużycko-pomorskiej
31	Polnica	24-32/50	Osada kultury łużycko-pomorskiej
32	Polnica	24-32/51	Osada wczesnośredniowieczna
33	Polnica	24-32/52	Osada kultury oksywskiej, wczesnośredniowieczna
34	Polnica	24-32/53	Osada wczesnośredniowieczna
35	Polnica	24-32/54	Osada wczesnośredniowieczna
36	Polnica	24-32/55	Osada kultury wielbarskiej, wczesnośredniowieczna
37	Polnica	24-32/17	Osada kultury wielbarskiej, wczesnośredniowieczna
38	Polnica	24-32/18	Osada wczesnośredniowieczna
39	Polnica	24-32/10	Osada kultury łużycko-pomorskiej
40	Polnica	24-32/12	Osada wczesnośredniowieczna
41	Polnica	24-32/14	Osada kultury łużycko-pomorskiej
42	Polnica	24-32/62	Osada kultury łużycko-pomorskiej, wczesnośredniowieczna
43	Polnica	24-32/60	Osada kultury łużycko-pomorskiej, wczesnośredniowieczna, późnośredniowieczna

44	Polnica	24-32/61	Osada kultury łużycko-pomorskiej, wczesnośredniowieczna, późnośredniowieczna
45	Polnica	24-32/63	Osada kultury łużycko-pomorskiej, wczesnośredniowieczna
46	Polnica	24-32/64	Osada kultury łużycko-pomorskiej
47	Polnica	24-32/68	Osada kultury amfor kulistych, łużycko-pomorskiej
48	Czamoszyce	24-32/69	Osada kultury łużycko-pomorskiej
49	Czamoszyce	24-32/73	Osada wczesnośredniowieczna
50	Czamoszyce	24-32/74	Osada wczesnośredniowieczna
51	Czamoszyce	24-32/72	Osada wczesnośredniowieczna
52	Czamoszyce	24-33/1	Osada kultury łużycko-pomorskiej
53	Krępsk	25-30/1	Osada pradziejowa (neolit ?)
54	Krępsk	25-30/39	Osada wczesnośredniowieczna
55	Krępsk	25-30/40	Osada wczesnośredniowieczna
56	Krępsk	25-30/41	Osada kultury łużycko-pomorskiej, wczesnośredniowieczna
57	Krępsk	25-30/45	Osada kultury pucharów lejkowatych
58	Krępsk	25-30/46	Osada kultury łużycko-pomorskiej, wczesnośredniowieczna
59	Krępsk	25-30/52	Osada kultury łużycko-pomorskiej, wczesnośredniowieczna
60	Krępsk	25-30/51	Osada wczesnośredniowieczna
61	Krępsk	25-30/50	Osada wczesnośredniowieczna
62	Krępsk	25-30/62 25-30/63 25-30/64 25-30/65 25-30/66 25-30/67 25-30/68 25-30/71	Osada wczesnośredniowieczna Osada wczesnośredniowieczna Osada wczesnośredniowieczna Osada wczesnośredniowieczna Osada wczesnośredniowieczna Osada wczesnośredniowieczna Osada wczesnośredniowieczna Osada wczesnośredniowieczna
63	Krępsk	25-30/69	Osada kultury łużycko-pomorskiej, wczesnośredniowieczna
64	Krępsk	25-30/74	Osada wczesnośredniowieczna
65	Krępsk	25-30/78	Osada wczesnośredniowieczna
66	Krępsk	25-30/76	Osada wczesnośredniowieczna
67	Krępsk	25-30/83	Osada kultury łużycko-pomorskiej
68	Krępsk	25-30/86	Osada wczesnośredniowieczna
69	Krępsk	25-30/87 25-30/88	Osada wczesnośredniowieczna Osada kultury łużycko-pomorskiej
70	Krępsk	25-30/89	Osada kultury łużycko-pomorskiej, wczesnośredniowieczna
71	Krępsk	25-30/102	Osada kultury pucharów lejkowatych, łużycko-pomorskiej
72	Krępsk	25-30/100	Osada kultury łużycko-pomorskiej, wczesnośredniowieczna
73	Krępsk	25-30/98	Osada wczesnośredniowieczna
74	Krępsk	25-30/97	Osada kultury łużycko-pomorskiej
75	Krępsk	25-30/95 25-30/96	Osada kultury pucharów lejkowatych Osada kultury łużycko-pomorskiej
76	Krępsk	25-30/113	Osada kultury łużycko-pomorskiej
77	Krępsk	25-30/114 25-30/115	Osada kultury łużycko-pomorskiej, nowożytna Osada kultury łużycko-pomorskiej, nowożytna
78	Krępsk	25-30/116	Osada kultury łużycko-pomorskiej
79	Krępsk	25-30/117	Osada wczesnośredniowieczna
80	Krępsk	25-30/118	Osada wczesnośredniowieczna
81	Krępsk	25-30/119	Osada wczesnośredniowieczna
82	Krępsk	25-30/120	Osada wczesnośredniowieczna
83	Krępsk	25-30/122	Osada kultury łużycko-pomorskiej
84	Krępsk	25-30/123	Osada kultury łużycko-pomorskiej, wczesnośredniowieczna
85	Stołczno	25-31/4	Osada wczesnośredniowieczna
86	Stołczno	25-31/8	Osada kultury łużycko-pomorskiej
87	Krępsk	25-31/3	Osada wczesnośredniowieczna

88	Krępsk	25-31/2	Osada kultury łużycko-pomorskiej
89	Krępsk	25-31/1	Osada kultury łużycko-pomorskiej
90	Stołczno	25-31/12	Osada schyłkoweolityczno-wczesnobrązowa
91	Stołczno	25-31/13	Osada kultury łużycko-pomorskiej
92	Stołczno	25-31/14	Osada wczesnośredniowieczna
93	Stołczno	25-31/15	Osada wczesnośredniowieczna
94	Stołczno	25-31/16	Osada wczesnośredniowieczna
95	Stołczno	25-31/17	Osada kultury łużycko-pomorskiej
96	Koldowo	25-31/18	Osada wczesnośredniowieczna
97	Koldowo	25-31/19	Osada późnośredniowieczna
98	Koldowo	25-31/20	Osada wczesnośredniowieczna
99	Koldowo	25-31/23	Osada kultury wielbarskiej
100	Koldowo	25-31/24	Osada wczesnośredniowieczna
101	Koldowo	25-31/25	Osada wczesnośredniowieczna
102	Koldowo	25-31/26	Osada wczesnośredniowieczna
103	Koldowo	25-31/29	Osada kultury łużycko-pomorskiej
104	Koldowo	25-31/30	Osada kultury łużycko-pomorskiej
105	Koldowo	25-31/31	Osada kultury łużycko-pomorskiej
106	Koldowo	25-31/32	Osada wczesnośredniowieczna
107	Kielpin	25-32/8	Osada kultury łużycko-pomorskiej
108	Kielpin	25-32/7	Osada kultury łużycko-pomorskiej
109	Kielpin	25-32/11	Osada kultury łużycko-pomorskiej
110	Kielpin	25-32/6	Osada wczesnośredniowieczna
111	Kielpin	25-32/5	Osada wczesnośredniowieczna
112	Koldowo	25-32/4	Osada schyłkoweolityczno-wczesnobrązowa
113	Koldowo	25-32/3	Osada kultury wielbarskiej
114	Koldowo	25-32/2	Osada kultury łużycko-pomorskiej
115	Rychnowy	25-32/19	Osada schyłkoweolityczno-wczesnobrązowa
116	Biskupnica	26-30/3	Osada wczesnośredniowieczna
117	Biskupnica	26-30/4	Osada kultury wielbarskiej, wczesnośredniowieczna
118	Biskupnica	26-30/1	Osada wczesnośredniowieczna
119	Biskupnica	26-30/6	Osada wczesnośredniowieczna
120	Biskupnica	26-30/21	Osada kultury wielbarskiej
121	Biskupnica	26-30/22	Osada kultury wielbarskiej
122	Barkowo	26-30/23	Osada wczesnośredniowieczna
123	Biskupnica	26-30/10	Osada wczesnośredniowieczna
124	Chrzastowo	26-30/9	Osada wczesnośredniowieczna
125	Chrzastowo	26-30/8	Osada neolityczna ?, średniowieczna
126	Sieroczyn	26-31/4	Osada wczesnośredniowieczna
127	Sieroczyn	26-31/5	Osada wczesnośredniowieczna
128	Sieroczyn	26-31/6	Osada wczesnośredniowieczna
129	Sieroczyn	26-31/7	Osada kultury łużycko-pomorskiej
130	Sieroczyn	26-31/8	Osada kultury łużycko-pomorskiej, wczesnośredniowieczna
131	Koldowo	26-31/1	Osada neolityczna ?
132	Sieroczyn	26-31/13	Osada wczesnośredniowieczna
133	Sieroczyn	26-31/14	Osada wczesnośredniowieczna
134	Sieroczyn	26-31/15	Osada kultury łużycko-pomorskiej
135	Sieroczyn	26-31/16	Osada wczesnośredniowieczna VIII-IX w.
136	Sieroczyn	26-31/17	Osada neolityczna ?
137	Sieroczyn	26-31/18	Osada neolityczna ?
138	Sieroczyn	26-31/33	Osada kultury łużycko-pomorskiej
139	Sieroczyn	26-31/34	Osada neolityczna ?

140	Sieroczyn	26-31/29	Osada kultury łużycko-pomorskiej
141	Sieroczyn	26-31/21	Osada kultury łużycko-pomorskiej
142	Sieroczyn	26-31/11	Osada kultury amfor kulistych, łużycko-pomorskiej, wczesnośredniowieczna
143	Sieroczyn	26-31/12	Osada wczesnośredniowieczna
144	Sieroczyn	26-31/22	Osada schyłkoweolityczno-wczesnobrązowa
145	Sieroczyn	26-31/28	Osada kultury łużycko-pomorskiej, wielbarskiej, wczesnośredniowieczna
146	Sieroczyn	26-31/30	Osada kultury łużycko-pomorskiej
147	Sieroczyn	26-31/31	Osada kultury pucharów lejkowatych
148	Sieroczyn	26-31/32	Osada kultury pucharów lejkowatych
149	Sieroczyn	26-31/23 26-31/24	Osada kultury łużycko-pomorskiej Osada kultury łużycko-pomorskiej
150	Sieroczyn	26-31/25	Osada schyłkoweolityczno-wczesnobrązowa, kultury łużycko-pomorskiej, wczesnośredniowieczna
151	Sieroczyn	26-31/26	Osada kultury łużycko-pomorskiej
152	Sieroczyn	26-31/27	Osada wczesnośredniowieczna
153	Sieroczyn	26-31/35	Osada kultury amfor kulistych
154	Jaromierz	26-31/48	Osada kultury pucharów lejkowatych
155	Jaromierz	26-31/50	Osada kultury wielbarskiej
156	Jaromierz	26-31/47	Osada kultury wielbarskiej
157	Jaromierz	26-31/45	Osada wczesnośredniowieczna
158	Jaromierz	26-31/46	Osada kultury pucharów lejkowatych
159	Chrząstowo	26-31/36	Osada wczesnośredniowieczna
160	Chrząstowo	26-31/38	Osada kultury łużycko-pomorskiej
161	Chrząstowo	26-31/41	Osada wczesnośredniowieczna
162	Chrząstowo	26-31/42	Osada wczesnośredniowieczna
163	Dębica	26-32/47 26-32/48	Osada wczesnośredniowieczna Osada wczesnośredniowieczna
164	Dębica	26-32/49	Osada kultury łużycko-pomorskiej
165	Dębica	26-32/24	Osada kultury łużycko-pomorskiej, wczesnośredniowieczna
166	Dębica	26-32/56	Osada wczesnośredniowieczna
167	Dębica	26-32/59	Osada schyłkoweolityczno-wczesnobrązowa
168	Jęczniki Wielkie	26-32/60	Osada kultury łużycko-pomorskiej
169	Dębica	26-32/62	Osada wczesnośredniowieczna
170	Dębica	26-32/63	Osada wczesnośredniowieczna
171	Jęczniki Wielkie	26-32/65	Osada wczesnośredniowieczna
172	Jęczniki Wielkie	26-32/66	Osada wczesnośredniowieczna
173	Głędowo	26-32/34	Osada kultury łużycko-pomorskiej
174	Głędowo	26-32/33	Osada kultury łużycko-pomorskiej
175	Głędowo	26-32/32	Osada schyłkoweolityczno-wczesnobrązowa
176	Głędowo	26-32/31	Osada schyłkoweolityczno-wczesnobrązowa
177	Rychnowy	26-32/30	Osada kultury łużycko-pomorskiej
178	Rychnowy	26-32/29	Osada kultury łużycko-pomorskiej
179	Jęczniki Wielkie	26-32/67	Osada kultury łużycko-pomorskiej
180	Jęczniki Wielkie	26-32/68	Osada kultury łużycko-pomorskiej
181	Jęczniki Wielkie	26-32/71	Osada kultury łużycko-pomorskiej, neolit
182	Brzeźno	26-33/3	Osada kultury łużycko-pomorskiej, wczesnośredniowieczna
183	Brzeźno	26-33/10	Osada wczesnośredniowieczna
184	Brzeźno	26-33/7	Osada kultury łużycko-pomorskiej
185	Brzeźno	26-33/6	Osada kultury łużycko-pomorskiej
186	Jęczniki Wielkie	26-33/11	Osada wczesnośredniowieczna
187	Jęczniki Wielkie	26-33/12	Osada wczesnośredniowieczna
188	Jęczniki Wielkie	26-33/13	Osada wczesnośredniowieczna

189	Jęczniki Wielkie	26-33/16	Osada wczesnośredniowieczna
190	Jęczniki Wielkie	26-33/14	Osada wczesnośredniowieczna
191	Jęczniki Wielkie	26-33/15	Osada wczesnośredniowieczna
192	Barkowo	27-30/19	Osada kultury łużycko-pomorskiej
193	Barkowo	27-30/8	Osada wczesnośredniowieczna
194	Barkowo	27-30/9	Osada wczesnośredniowieczna
195	Barkowo	27-30/17	Osada kultury łużycko-pomorskiej
196	Barkowo	27-30/18	Osada neolityczna ?
197	Barkowo	27-30/16	Osada kultury wielbarskiej
198	Barkowo	27-30/13	Osada wczesnośredniowieczna
199	Barkowo	27-30/14	Osada neolityczna ?
200	Barkowo	27-30/15	Osada neolityczna ?
201	Barkowo	27-30/79	Osada wczesnośredniowieczna
202	Barkowo	27-30/78	Osada kultury wielbarskiej
203	Barkowo	27-30/77	Osada wczesnośredniowieczna
204	Barkowo	27-30/76	Osada kultury łużycko-pomorskiej, wczesnośredniowieczna
205	Barkowo	27-30/75	Osada wczesnośredniowieczna
206	Barkowo	27-30/72	Osada kultury łużycko-pomorskiej, wczesnośredniowieczna
207	Barkowo	27-30/45	Osada kultury łużycko-pomorskiej
208	Barkowo	27-30/12	Osada wczesnośredniowieczna
209	Barkowo	27-30/73	Osada kultury pucharów lejkowatych?
210	Barkowo	27-30/3	Osada wczesnośredniowieczna
211	Barkowo	27-30/89	Osada kultury łużycko-pomorskiej, wczesnośredniowieczna
212	Chrzastowo	27-30/88	Osada wczesnośredniowieczna
213	Chrzastowo	27-30/84	Osada wczesnośredniowieczna
214	Chrzastowo	27-30/83	Osada wczesnośredniowieczna
215	Chrzastowo	27-30/82	Osada kultury łużycko-pomorskiej, wczesnośredniowieczna
216	Chrzastowo	27-30/20	Osada kultury wielbarskiej, późnośredniowieczna
217	Barkowo	27-30/27	Osada kultury łużycko-pomorskiej
218	Barkowo	27-30/29	Osada wczesnośredniowieczna
219	Barkowo	27-30/38	Osada wczesnośredniowieczna
220	Barkowo	27-30/42	Osada neolityczna ?, późnośredniowieczna
221	Barkowo	27-30/44	Osada wczesnośredniowieczna
222	Chrzastowo	27-31/1	Osada wczesnośredniowieczna
223	Chrzastowo	27-31/5	Osada kultury łużycko-pomorskiej
224	Chrzastowo	27-31/11	Osada kultury łużycko-pomorskiej
225	Chrzastowo	27-31/12	Osada schyłkowoneolityczno-wczesnobrązowa, kultury łużycko-pomorskiej
226	Chrzastowo	27-31/13	Osada kultury łużycko-pomorskiej
227	Chrzastowo	27-31/10	Osada kultury łużycko-pomorskiej
228	Chrzastowo	27-31/15	Osada kultury wielbarskiej
229	Chrzastowo	27-31/17	Osada pradziejowa
230	Chrzastowo	27-31/16	Osada wczesnośredniowieczna
231	Chrzastowo	27-31/7	Osada kultury łużycko-pomorskiej
232	Chrzastowo	27-31/8	Osada wczesnośredniowieczna
233	Chrzastowo	27-31/9	Osada kultury łużycko-pomorskiej
234	Mosiny	27-31/44	Osada kultury łużycko-pomorskiej
235	Mosiny	27-31/45	Osada wczesnośredniowieczna
236	Mosiny	27-31/47	Osada wczesnośredniowieczna
238	Mosiny	27-31/48	Osada kultury łużycko-pomorskiej
239	Mosiny	27-31/49	Osada wczesnośredniowieczna
240	Mosiny	27-31/62	Osada kultury łużycko-pomorskiej
241	Mosiny	27-31/63	Osada neolityczna ?

242	Mosiny	27-31/64	Osada wczesnośredniowieczna
243	Mosiny	27-31/26	Osada wczesnośredniowieczna
244	Mosiny	27-31/65	Osada wczesnośredniowieczna
245	Mosiny	27-31/60	Osada kultury łużycko-pomorskiej
246	Mosiny	27-31/59	Osada wczesnośredniowieczna
247	Mosiny	27-31/58	Osada kultury wielbarskiej
248	Mosiny	27-31/50	Osada kultury łużycko-pomorskiej
249	Mosiny	27-31/51	Osada kultury łużycko-pomorskiej
250	Mosiny	27-31/52	Osada kultury łużycko-pomorskiej
251	Mosiny	27-31/56 27-31/57	Osada kultury oksywskiej, wczesnośredniowieczna Osada kultury łużyckiej, wielbarskiej
252	Mosiny	27-31/55	Osada kultury łużycko-pomorskiej
253	Mosiny	27-31/53	Osada kultury łużycko-pomorskiej
254	Mosiny	27-31/54	Osada kultury łużycko-pomorskiej
255	Płonica	27-31/71	Osada kultury łużycko-pomorskiej
256	Płonica	27-31/72	Osada kultury łużycko-pomorskiej
257	Płonica	27-31/73	Osada kultury łużycko-pomorskiej
258	Płonica	27-31/74	Osada wczesnośredniowieczna
259	Mosiny	27-31/66	Osada wczesnośredniowieczna
260	Dębnica	27-32/1	Osada kultury amfor kulistych, łużycko-pomorskiej
261	Dębnica	27-32/3	Osada kultury wielbarskiej
262	Dębnica	27-32/4	Osada kultury łużycko-pomorskiej
263	Dębnica	27-32/5	Osada schyłkoweolityczno-wczesnobrązowa, pradziejowa
264	Dębnica	27-32/6	Osada kultury łużycko-pomorskiej
265	Dębnica	27-32/7	Osada kultury łużycko-pomorskiej
266	Dębnica	27-32/9	Osada kultury łużycko-pomorskiej, wczesnośredniowieczna
267	Dębnica	27-32/10	Osada kultury łużycko-pomorskiej, wczesnośredniowieczna
268	Dębnica	27-32/11	Osada kultury wielbarskiej, wczesnośredniowieczna
269	Dębnica	27-32/12	Osada kultury łużycko-pomorskiej, wielbarskiej
270	Dębnica	27-32/13	Osada kultury łużycko-pomorskiej
271	Dębnica	27-32/14 27-32/15	Osada kultury wielbarskiej Osada kultury łużycko-pomorskiej, neolit
272	Dębnica	27-32/16	Osada kultury wielbarskiej
273	Dębnica	27-32/17 27-32/18	Osada kultury łużycko-pomorskiej Osada schyłkoweolityczno-wczesnobrązowa, kultury łużyckiej, wczesnośredniowieczna
274	Dębnica	27-32/19	Osada wczesnośredniowieczna
275	Dębnica	27-32/20	Osada kultury łużycko-pomorskiej
276	Płonica	27-32/53	Osada kultury łużycko-pomorskiej
277	Płonica	27-32/54	Osada wczesnośredniowieczna
278	Płonica	27-32/55 27-32/56	Osada kultury wielbarskiej Osada kultury wielbarskiej
279	Płonica	27-32/58	Osada wczesnośredniowieczna
280	Płonica	27-32/59	Osada kultury wielbarskiej
281	Płonica	27-32/60	Osada wczesnośredniowieczna
282	Płonica	27-32/61	Osada schyłkoweolityczno-wczesnobrązowa, wczesnośredniowieczna
283	Płonica	27-32/63	Osada schyłkoweolityczno-wczesnobrązowa, wczesnośredniowieczna
284	Płonica	27-32/64	Osada schyłkoweolityczno-wczesnobrązowa
285	Płonica	27-32/66	Osada schyłkoweolityczno-wczesnobrązowa
286	Bukowo	27-32/69	Osada kultury łużycko-pomorskiej
287	Bukowo	27-32/72	Osada wczesnośredniowieczna
288	Bukowo	27-32/73	Osada wczesnośredniowieczna
289	Bukowo	27-32/68	Osada wczesnośredniowieczna

290	Dębница	27-32/22	Osada schyłkoweolityczno-wczesnobrązowa, kultury łużyckiej
291	Dębница	27-32/21	Osada kultury wielbarskiej
292	Jęczniki Wielkie	27-32/39	Osada wczesnośredniowieczna
293	Jęczniki Wielkie	27-32/48	Osada kultury łużycko-pomorskiej, wczesnośredniowieczna
294	Jęczniki Wielkie	27-32/40	Osada kultury łużycko-pomorskiej, wczesnośredniowieczna
295	Jęczniki Wielkie	27-32/38	Osada wczesnośredniowieczna
296	Jęczniki Wielkie	27-32/41	Osada kultury łużycko-pomorskiej
297	Jęczniki Wielkie	27-32/37	Osada kultury łużycko-pomorskiej
298	Jęczniki Wielkie	27-32/31	Osada kultury łużycko-pomorskiej
299	Jęczniki Wielkie	27-32/28	Osada kultury łużyckiej
300	Jęczniki Wielkie	27-32/26 i 27	Osada kultury łużycko-pomorskiej, późne średniowiecze
301	Jęczniki Wielkie	27-32/23	Osada wczesnośredniowieczna
302	Jęczniki Wielkie	27-32/24	Osada wczesnośredniowieczna
303	Jęczniki Wielkie	27-32/25	Osada kultury łużycko-pomorskiej
304	Jęczniki Wielkie	27-32/29	Osada kultury łużycko-pomorskiej
305	Jęczniki Wielkie	27-32/32	Osada kultury łużycko-pomorskiej
306	Jęczniki Wielkie	27-32/33	Osada kultury łużycko-pomorskiej
307	Jęczniki Wielkie	27-32/34	Osada kultury łużycko-pomorskiej
308	Jęczniki Wielkie	27-32/36	Osada kultury łużycko-pomorskiej
309	Jęczniki Wielkie	27-32/42	Osada wczesnośredniowieczna
310	Jęczniki Wielkie	27-32/43	Osada kultury łużycko-pomorskiej, późnośredniowieczna
311	Jęczniki Wielkie	27-32/44	Osada kultury łużycko-pomorskiej
312	Jęczniki Wielkie	27-32/46	Osada kultury łużycko-pomorskiej, wczesnośredniowieczna
313	Jęczniki Wielkie	27-32/47	Osada wczesnośredniowieczna
314	Jęczniki Wielkie	27-32/51	Osada kultury łużycko-pomorskiej
315	Płonica	27-32/62	Osada kultury łużycko-pomorskiej
316	Wierzchowo	27-32/78	Osada kultury wielbarskiej, wczesnośredniowieczna
317	Wierzchowo	27-32/81	Osada kultury łużycko-pomorskiej
318	Wierzchowo	27-32/77	Osada kultury łużycko-pomorskiej, wczesnośredniowieczna
319	Wierzchowo	27-32/74	Osada kultury wielbarskiej, wczesnośredniowieczna
320	Wierzchowo	27-32/79	Osada kultury łużycko-pomorskiej
321	Wierzchowo	27-32/80	Osada wczesnośredniowieczna
322	Wierzchowo	27-32/83	Osada wczesnośredniowieczna
323	Wierzchowo	27-32/85	Osada kultury łużycko-pomorskiej
324	Wierzchowo	27-32/111	Osada wczesnośredniowieczna
325	Wierzchowo	27-32/89	Osada schyłkoweolityczno-wczesnobrązowa, kultury łużyckiej
326	Wierzchowo	27-32/91	Osada kultury łużycko-pomorskiej
327	Wierzchowo	27-32/95 27-32/96	Osada kultury łużycko-pomorskiej Osada wczesnośredniowieczna
328	Wierzchowo	27-32/92 27-32/93	Osada wczesnośredniowieczna Osada wczesnośredniowieczna
329	Wierzchowo	27-32/100	Osada wczesnośredniowieczna
330	Wierzchowo	27-32/103	Osada wczesnośredniowieczna
331	Wierzchowo	27-32/104	Osada wczesnośredniowieczna
332	Wierzchowo	27-32/106	Osada wczesnośredniowieczna
333	Wierzchowo	27-32/112	Osada wczesnośredniowieczna
334	Wierzchowo	27-32/113	Osada wczesnośredniowieczna
335	Wierzchowo	27-32/114	Osada kultury łużycko-pomorskiej, wczesnośredniowieczna
336	Wierzchowo	27-32/119	Osada kultury łużycko-pomorskiej
337	Wierzchowo	27-32/120	Osada kultury łużycko-pomorskiej
338	Wierzchowo	27-32/121	Osada kultury łużycko-pomorskiej
339	Wierzchowo	27-32/122	Osada wczesnośredniowieczna

340	Wierzchowo	27-32/125	Osada wczesnośredniowieczna
341	Wierzchowo	27-32/126	Osada kultury łużycko-pomorskiej, wczesnośredniowieczna
342	Jęczniki Wielkie	27-33/1	Osada kultury łużycko-pomorskiej
343	Jęczniki Wielkie	27-33/2	Osada wczesnośredniowieczna
344	Jęczniki Wielkie	27-33/5	Osada wczesnośredniowieczna
345	Jęczniki Wielkie	27-33/6	Osada wczesnośredniowieczna
346	Jęczniki Wielkie	27-33/7	Osada wczesnośredniowieczna
347	Jęczniki Wielkie	27-33/9	Osada wczesnośredniowieczna
348	Jęczniki Wielkie	27-33/10	Osada kultury łużycko-pomorskiej
349	Jęczniki Wielkie	27-33/11	Osada wczesnośredniowieczna
350	Jęczniki Wielkie	27-33/12 27-33/13	Osada kultury łużycko-pomorskiej Osada wczesnośredniowieczna
351	Wierzchowo	27-33/14	Osada kultury łużycko-pomorskiej, wczesnośredniowieczna
352	Wierzchowo	27-33/15	Osada schyłkoweolityczno-wczesnobrązowa, wczesnośredniowieczna
353	Bukowo	28-32/1	Osada wczesnośredniowieczna
354	Bukowo	28-32/2	Osada kultury łużycko-pomorskiej
355	Bukowo	28-32/3	Osada kultury łużycko-pomorskiej, wielbarskiej
356	Mosiny	28-32/13	Osada wczesnośredniowieczna
357	Mosiny	28-32/14	Osada kultury łużycko-pomorskiej, wielbarskiej
358	Bukowo	28-32/12	Osada wczesnośredniowieczna
359	Bukowo	28-32/11	Osada wczesnośredniowieczna
360	Bukowo	28-32/10	Osada kultury łużycko-pomorskiej
361	Bukowo	28-32/9	Osada kultury łużycko-pomorskiej
362	Bukowo	28-32/8	Osada wczesnośredniowieczna
363	Bukowo	28-32/7	Osada kultury łużycko-pomorskiej
364	Chrząstowo	26-31/43	Osada wczesnośredniowieczna
365	Jaromierz	26-31/54	Osada kultury łużycko-pomorskiej
366	Jaromierz	26-31/53	Osada wczesnośredniowieczna
367	Jaromierz	26-31/51	Osada kultury łużycko-pomorskiej
368	Jaromierz	26-31/52	Osada wczesnośredniowieczna
369	Jęczniki Wielkie	26-32/64	Osada kultury łużycko-pomorskiej
370	Bukowo	28-32/5	Osada schyłkoweolityczno-wczesnobrązowa
371	Kielpin	25-32/16, 17 i 18	Osada nowożytna
372	Rychnowy	25-32/23 i 24	Osada nowożytna
373	Brzeźno	26-33/2	Osada późnośredniowieczna
374	Barkowo	27-30/10	Osada późnośredniowieczna

Objaśnienia:

Osady, cmentarzyska płaskie – w miejscach tych pod powierzchnią ziemi występują obiekty archeologiczne np. jamy, groby, paleniska

Cmentarzyska kurchanowe – miejsce występowania nasypów kamiennych lub piaszczysto-kamiennych, w których występują pochówki ludzkie

Grodzisko – miejsce dawnego grodu warownego, w miejscu którego zachowały się widoczne na powierzchni ślady wałów i fosy.

Kultura wielbarska – (inaczej gocko-gepidzka oraz wschodniopomorsko-mazowiecka) – kultura archeologiczna epoki żelaza rozwijająca się między I a V wiekiem n.e., na terenach obecnej północnej oraz wschodniej Polski oraz zachodniej Ukrainy. Na kulturę wielbarską wpłynęli w znaczącym stopniu napływowi skandynawscy Goci i Gepidzi, ale także ludność osiadła już wcześniej, czyli Wenedowie i Rugiowie. Zanik kultury wielbarskiej nastąpił wraz z okresem wędrówek ludów. Charakterystycznymi wytworami kulturowymi są ozdoby brązowe, złote lub srebrne zdobione techniką filigranowania i granulacji. Typowe zabytki to bransolety zakończone głowami węży, wisiorki gruszkowate, klamerki esowate, srebrne paciorki i wisiory opasane. Typową ceramikę tworzyły duże dwuuszne naczynia

zdobione ornamentem z gładzonych i chropowatych trójkątów. Duże znaczenie dalekosiężnego handlu (Szlak Bursztynowy).

Kultura łużycka – kultura archeologiczna środkowej i młodszej epoki brązu oraz wczesnej epoki żelaza (od ok. 1350 roku p.n.e. do ok. 400 roku p.n.e.), występująca głównie na ziemiach polskich oraz przyległych do nich obszarów w innych państwach. Należy do kręgu kultur pól popielnicowych, do którego kwalifikuje się między innymi ze względu na formę pochówku ciałaopalnego w popielnicach zakopywanych w ziemię. Kultura łużycka nie jest tworem jednolitym – dzieli się na wiele grup różniących się w różnym stopniu inwentarzem, obrządkiem pogrzebowym bądź formami osadnictwa. Występowały w niej zarówno osady otwarte, jak i zamknięte, do których zalicza się osadę w Biskupinie. Wszystkie grupy kultury łużyckiej charakteryzują się tym samym modelem gospodarki oraz względnie zbliżonym modelem struktur osadniczych. Cechą charakterystyczną jest stabilny, osiadły tryb życia. Ludność zajmowała się głównie uprawą ziemi (zboża – pszenica, jęczmień i proso, ponadto uprawiano groch, bób i soczewicę, a także len oraz mak) oraz hodowlą zwierząt (bydło rogate, owce, świnie i konie). Jako narzędzia do uprawy roli służyły motyki z poroży zwierząt oraz radła wykonane z drewna, do których zaprzęgano zwierzęta pociągowe. Rozwinięte było rzemiosło (obróbka kości, drewna, gliny, poroży, krzemienia, kamienia, wytwórczość ceramiczna, tkacka oraz obróbka włókien). Rozwinięte było także odlewnictwo, najprawdopodobniej mające już wtedy status odrębnego rzemiosła. Dużą rolę odgrywał handel.

Kultura pomorska – kultura archeologiczna epoki żelaza z okresu VII-III w. p.n.e. Jej kolebką jest Pomorze Wschodnie, skąd zjawiska charakterystyczne dla tej kultury rozprzestrzeniły się na teren Wielkopolski oraz tereny dorzecza środkowej Odry i Wisły. Charakterystyczne dla niej są wyroby bursztynowe (głównie paciorki), narzędzia krzemienne i metalowe oraz przedmioty z rogu i kości. Charakterystyczne formy ceramiki to misy z zagiętym do wewnątrz brzegiem, garnki z dwoma uchwyty i czarne urny o gruszkowatym brzuścu i schematycznym przedstawieniach twarzy ludzkiej. Gospodarka rolniczo-hodowlana, której podstawę stanowiła hodowla bydła i trzody chlewnej, w mniejszym stopniu uprawa ziemi oraz łowiectwo, zbieractwo i rybołówstwo. W lokalnych ośrodkach metalurgii wykonywano drobne przedmioty – ozdoby, narzędzia i broń.

Kultura oksywska – kultura archeologiczna epoki żelaza, która wykształciła się na terenach Pomorza Wschodniego i Środkowego, dolnego Powiśla, ziemi chełmińskiej, Pobrzeża Kaszubskiego i Wybrzeża Słowińskiego. Okres trwania od II w. p.n.e. do I w. n.e. Ludność zamieszkiwała osady o charakterze otwartym, budynki mieszkalne o konstrukcji słupowej oraz budowle gospodarcze. Gospodarka opierała się na rolnictwie – uprawie jęczmienia i przynicy oraz hodowli bydła i owiec. Charakterystycznymi wyróżnikami kultury są przedmioty metalowe (miecze jednosieczne oraz groty oszczepów) oraz naczynia ceramiczne z wysoko uformowanym brzuścem.

Kultura pucharów lejkwatych – jedna z kultur neolitu z kręgu kultur naddunajskich, występująca w Europie między 3700-1900 p.n.e., na terenach Jutlandii, Szwecji, Niemiec, Holandii, Polski oraz części Wołynia i Podola. Powstała na terenie Kujaw pod wpływem oddziaływania kultury lendzielskiej na lokalne podłoże mezolityczne. Nazwa pochodzi od charakterystycznego kształtu formy naczynia z brzuścem baniastym i szeroko rozchylonym kołnierzem. Ludność zajmowała się głównie hodowlą, łowiectwem i rybołówstwem, ale także uprawiała zboże, znała radło i zaprzęgała do jego ciągnięcia bydło. Jedną z największych osad tej kultury na ziemiach polskich została odkryta w Ćmielowie koło Ostrowca Święto-krzyskiego. Charakterystyczne dla niej były pochówki szkieletowe zwane grobami kujawskimi i rozmaite grobowce megalityczne. Ludność tej kultury zajmowała się również eksploatacją krzemienia pasiasty – tego z kopalni w Krzemionkach i szarego, białego nakrapianego w Świeciechowie-Lasku koło Annopola.

Kultura amfor kulistych – to jedna z kultur neolitu, która powstała w połowie III tysiąclecia w dorzeczu środkowej Odry i dolnej Łaby na podłożu kultury pucharów lejkwatych. Występowała w latach 3400-2600 p.n.e. w dorzeczu Łaby, w Polsce, Mołdawii, na Wołyniu i Podolu. Nazwa tej kultury pochodzi od charakterystycznego dla niej typu wyrobów ceramicznych o kulistym brzuścu. Ludność tej kultury eksploatowała krzemień pasiasty z kopalni w Krzemionkach Opatowskich. Używano także, bardzo nielicznie, wyrobów miedzianych. Zasadlanie terenów o żyznych glebach wskazuje, że głównym zajęciem było rolnictwo i hodowla (bydło, świnie). Na terenie Polski pozostawiła po sobie grobowce megalityczne typu skrzynkowego datowane na połowę III tysiąclecia p.n.e.

Chronologia:

- neolit – 4 000 p.n.e. – 1 700 p.n.e.
- epoka brązu – 1 700 lat p.n.e. – 650 p.n.e.
- wczesna epoka żelaza – 650 p.n.e. – początek n.e.
- okres wpływów rzymskich – początek n.e. – VI wiek n.e.
- wczesne średniowiecze – VI wiek n.e. – XII wiek n.e.
- średniowiecze – XIII wiek n.e. – XIV wiek n.e.
- późne średniowiecze – XV wiek n.e. – XVI wiek n.e.